

דברי הכנסת

הישיבה התשעים-וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, ד' בסיוון התשנ"ג (24 במאי 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 14:32

תוכן העניינים

דברי יושב-ראש הכנסת על נפילת ארבעה חיילי צה"ל
ברכת הכנסת לאלופת ישראל בכדורסל, הפועל גליל עליון,
ולאלופת ישראל בכדורגל, בית"ר ירושלים
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה),
התשנ"ג–1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק פקודת התעבורה (תיקון – פסילה בגין שימוש בסמים), התשנ"ב–1992
(הצעת חבר הכנסת י' לוי)
הצעה לסדר-היום
ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים
הצעות לסדר-היום
בחינות בגרות בתנ"ך
שאלות ותשובות
גני-ילדים במגזר הערבי
אבטלה בצפון הארץ
עבודות בשבת ב"יד ושם"
אישור נישואין למאומצים
אבטלה בגליל המערבי
פתרון למצוקת חסרי הבית בתל-אביב
קצבת ניידות
סניף המוסד לביטוח לאומי בעכו
עובדים סוציאליים ברשויות המקומיות
קצבת שאירים לאלמנות המתגוררות במושבים
סיוע נפשי לנער שניסה להתאבד
יחסה של הממשלה לקופת-חולים
איתור חולה הנושאת נוגדני איידס
השלכת צילומי רנטגן לאשפה
מצב תברואה ירוד במספרות
נוהלי זיהוי גופות בבתי-חולים
איתור מתחזים לרופאים
תמותה כתוצאה מעישון
כוונה להרוס את מעונות האסבסטונים באוניברסיטה העברית
ביטול הבחינות הפסיכומטריות באוניברסיטאות
חינוך ממלכתי-דתי לעולים מאתיופיה
סמינרים של מכון "אדם" לבתי-ספר

הריגת חתולים על-ידי ילדים
אלימות תלמידים בכפר הנוער "כדורי"
רפורמה במבנה בחינות הבגרות
ליקויים תברואיים בבתי-ספר בירושלים
הכרה במכללת "אורנים" לצורך הענקת תארים אקדמיים
סיוע מועדף למכללת יהודה ושומרון
הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993
(קריאה ראשונה)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993
(קריאה ראשונה)
חילופי גברי בוועדות הכנסת
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת
הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993
(קריאה ראשונה)

דברי יושב-ראש הכנסת על נפילת ארבעה חיילי צה"ל

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שני, ד' בסיוון התשנ"ג, 24 במאי 1993.

חברי הכנסת, לנו, לכנסת, יש סדר-יום קבוע, אבל יש מאורעות שמכפיפים את סדר-היום לסדר אחר, לסדר-היום של המדינה ושל אזרחי ישראל. לדאבון לב, קרה לנו אסון הלילה – ארבעה חיילי צה"ל נהרגו: דביר יעקב מור-חיים, עזרא אשר, יעקב גבאי, אהוד חלמיש. אני רוצה להביע בשם הכנסת את צערנו העמוק. אני יודע שאין תנחומים במקרים של אסון כזה. אנחנו מצטרפים אל קהל האבלים. צר לנו על בנינו גיבורי התהילה שנפלו.

אני רוצה בשם הכנסת גם לאחל איחולי החלמה לשלושת הפצועים. נקווה שיברואו.

מה לעשות והעצמאות שלנו נקנית יום יום בדם, יזע ודמעות, וזה אחד הימים הקשים האלה.

זו גם הסיבה לכך שהסיעות אשר הגישו הצעות אי-אמון בממשלה ויתרו על ההצעות האלה ודחו את הוויכוח הפוליטי הנוקב שלנו לזמנים אחרים. אני רוצה לאפשר לבעלי היוזמה שיזמו את הצעות האי-אמון למסור כאן הצהרה קצרה ותמציתית.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת בנימין נתניהו למסור הודעה והסבר על ביטול הצעת האי-אמון. בבקשה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו, כמו יתר עם ישראל, נתבשרנו על האסון הנורא בלבנון. ביום כזה, שבו כולנו מתייחדים עם אבלן הכבד של המשפחות, ועם צער המשפחות של הפצועים, אני חושב שלא מן הראוי לקיים כאן פולמוס מדיני, ולכן ביקשתי להסיר את הצעת האי-אמון של הליכוד – –

רחבעם זאבי (מולדת):

לא להסיר, אלא לא להעלות.

בנימין נתניהו (הליכוד):

– – ופנית גם לחברי, יושבי-ראש סיעות האופוזיציה, לדחות את העלאת הצעות האי-אמון ליום אחר.

אני חושב שדבר כזה מאחד אותנו, אבל הוא גם מחייב שראש הממשלה ושר הביטחון וצה"ל יעשו כל מה שדרוש כדי לברר בחקירה ממצה כיצד קרה הדבר, מדוע הוא קרה, ולהפיק את הלקחים כדי שדבר כזה לא יישנה בעתיד.

בשם סיעת הליכוד, בשם הסיעות האחרות של האופוזיציה, אני מבקש להסיר היום את הצעת האי-אמון מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה.

זה אומנם לא יום לפרוצדורות: אין תהליך של הסרה – אבל אין שום בעיה להגיש הכול מחדש – יש רק ביטול.

אדוני השר, רצית להגיב על כך. בבקשה, השר המתאם, השר חיים רמון.

רן כהן (מרצ):

אפשר להצטרף להמשך דבריו של חבר הכנסת ביבי נתניהו?

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצרפים גם את חבר הכנסת רן כהן להמשך דבריו של חבר הכנסת נתניהו.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשם הממשלה אני רוצה להביע את תנחומי למשפחות הנופלים ולאחל החלמה לפצועים.

אני משוכנע שראש הממשלה ושר הביטחון והרמטכ"ל יבררו עד תום את נסיבות האסון ויעשו הכול על מנת שאסון כזה לא יישנה.

אני רוצה להביע הערכה לאופוזיציה, שהחליטה ביום כזה לחסוך מעם ישראל התנצחות פוליטית, שהיא בהחלט מיותרת, ולפחות ביום כזה אנחנו כולנו מאוחדים ונושאים את הכאב ואת הצער על חיילינו שנפלו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר חיים רמון.

ברכת הכנסת לאלופת ישראל בכדורסל, הפועל גליל עליון.

ולאלופת ישראל בכדורגל, בית"ר ירושלים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין זה חדש שאנחנו מקיימים סדר-יום, שהתוגה והשמחה לפעמים משמשות בו בערבוביה. אנחנו, ביוזמת חברי הכנסת, הזמנו היום לכנסת, בטרם היוודע דבר האסון, את שתי האלופות שלנו: אלופת ישראל בכדורסל, הפועל גליל עליון, ואלופת ישראל בכדורגל, בית"ר ירושלים. בשבועות הקרובים נזמין גם את מחזיקות הגביע.

התלבטנו אם לקיים את המפגש הזה אם לא, אבל החבר'ה הגיעו מירושלים ומהגליל העליון, וחשבנו שלא מדובר כאן בבידור אלא במפעל חינוכי-חברתי ממדרגה ראשונה.

קיימנו אתם מפגש בלשכתי, עם ועדת הספורט, עם חברי הכנסת, בירכנו אותם. חברי הקבוצות וראשיהן וגם חברי הכנסת שהשתתפו במפגש הביעו את צערם על האסון שפקד אותנו גם במפגש ההוא, אבל החלטנו בכל זאת לקיים אותו, מכיוון שזה חלק מסדר-יומנו הלאומי. כאמור, אנחנו רואים בזה מפעל חינוכי-חברתי ממדרגה ראשונה, ועל כן אני מבקש לאפשר לשלושת היזמים להגיד דברים קצרים מאוד לקבוצות שנמצאות אתנו כאן ביציע שלנו. חבר הכנסת יהושע מצא, אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

בבקשה, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן קשה ביום עצוב לעבור לסדר-היום גם אם הוא שונה מסדר-היום הרגיל. אכן צדקת, העצב והשמחה, השמחה והעצב מהולים לא מעט בחיינו, בחיי המדינה הזאת מאז ימיה הראשונים. אבל אין מנוס, וכך אנחנו עוברים מסעיף לסעיף.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אגודת בית"ר ירושלים על הנהלתה ואגודת הפועל גליל עליון על הנהלתה, לראשונה בתולדות כנסת ישראל אנו מארחים היום, מציינים ואף מעלים על נס את אלופות שני ענפיו הבכירים של הספורט הישראלי. אתנו כאן היום בית"ר ירושלים, אלופת המדינה בכדורגל לשנת 1993, והפועל גליל עליון, אלופת המדינה לשנת 1993 בענף הכדורסל.

אדוני היושב-ראש, לא רק אליפות המדינה היא המשותף לשתי האגודות, בית"ר ירושלים והפועל גליל עליון, כבר שמענו על דברים נוספים משותפים. הייתי רוצה לציין אחד שעלה במוחי. אליפות זו קושרת בין השתיים קשר נוסף – בית"ר ירושלים, ששמה המלא ברית יוסף טרומפלדור, הוא יוסף טרומפלדור הגלילי, אותו גליל שלו מעניקה הפועל הגלילית לראשונה בתולדותיה את אליפות המדינה.

אדוני היושב-ראש, אין בידי איש תשובה על השאלה המסקרנת, מהו סוד הקסם וכוח המשיכה העצום שיש לה לבית"ר ירושלים. היא נישאת על כתפיהם של אלפי אוהדים מכל רחבי הארץ. שמה נישא לא מעט אפילו בקרב הקהילה הישראלית בחוץ-לארץ. מי שמטייל שם, מי שמבקר שם רואה אותם ממתנים שבוע-שבוע לדעת את תוצאות המשחקים, וכל קהל אוהדיה העצום והרב נסחף בפולחן הערצה ואהבה לקבוצה הבית"רית בירושלים. זהו כוח מאגי, שאין לו הסבר.

אולם, אדוני היושב-ראש, עד שהגיעה בית"ר ירושלים לרגעיה המאושרים ולמעמדה הרם בשלוש זכיות בגביע המדינה, אליפות ב-1987 ואליפות נוספת בשנה זו, הקבוצה עברה כברת דרך ארוכה מאז היווסדה בשנת 1936. והרשו לי במעמד מכובד זה לחלק מלוא חופניים דברי הוקרה לאותם שחקנים, לאותם מאמנים ולמנהלים שלאורך כל שנות קיומה ליוו והצעידו את בית"ר ירושלים לאגודה ולאגדה שהיא כפי שהיא היום; איך אומרים בעגת הכדורגל – אימפריה.

יריעת הזמן שניתנה לי קצרה מכדי לספר את סיפורה של בית"ר ירושלים. דומני כי ההישג השנה הוא בבחינת יוצא דופן גם במושגי הספורט הישראלי. בתוך שנתיים מצליחה בית"ר ירושלים לזכות באליפות הליגה הלאומית, ולפני כן הארצית, וכך היא מגיעה לאליפות של היום.

מי שלא ראה את שמחת אוהדי הקבוצה לא ראה שמחה מימיו. בית"ר הצליחה לנפץ את מחסום ההזדהות הפוליטית, את השיוך המפלגתי והסוציו-אקונומי. היא מקיפה את כל שכבות העם, בני נוער ובוגרים. היא הפכה למעשה לקונסנסוס במפת הספורט הישראלי. שמות שחקניה נישאים בפי כול. אחדים, לכל אורך קיומה, הפכו לאגדה. מאמניה מתברכים בזכות לאמנה, ובהנהלתה מתקנאים רבים וטובים.

ואומנם מגיע לירושלים לרוות מעט נחת. העיר שידעה תלאות, כאב ומאבקים זקוקה לנקודת אור שתחמם את לבבות תושביה. אולי גם המתקן החדש, זה הקרוי איצטדיון טדי, שלו ייחלה ירושלים שנים רבות, נושא עמו ברכה. ואולי יש בכך משום מסר לאבות העיר ולמוסדות הספורט בישראל, שכל שירבו בפיתוח מתקני ספורט בעלי רמה, כן תרבה ההצלחה.

ולשתי האגודות, יישר כוח, עלו והצליחו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מצא. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חבר הכנסת מצא, למה בית"ר לא משחקת באמצע השבוע? למה בשבת?

יהושע מצא (הליכוד):

זו שאלה שאם היושב-ראש יאפשר לי, אני אענה עליה.

היו"ר ש' וייס:

נחשוב בדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת רביץ, עכשיו אני מבין למה אתה מעדיף כדורסל.

היו"ר ש' וייס:

כדורסל, זה לא בשבת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אמש שמעתי ביומן "גלי צה"ל" את מנחם הורוביץ, כתב "גלי צה"ל" בצפון, שגם גר על גבול הצפון, מדווח על השמחה של אוהדי הפועל גליל עליון. אחרי שהוא תיאר את הדברים, את החיוכים של דורון שפר, שחקן הקרח, שחייך, וכל האוהדים שרו והיתה עליצות בכול, בסוף הדברים הוא אמר: אני מקווה שאלה יהיו הכותרות ואלה יהיו הידיעות שאני אביא במשך כל השנה מהגליל.

לא חלפו 12 שעות מאז אותו דיווח, וכבר אנחנו מתמודדים עם בשורה מרה מגבול הצפון, שאולי מבטאת יותר מכול את הדואליות, את השניות שבחיים שלנו פה במדינה ובמיוחד בגבול הצפון.

אבל, אנחנו באנו הנה כדי לברך ולשמוח בשמחת שתי הקבוצות, ובהזדמנות זו אני מברך את בית"ר ירושלים. באופן מפתיע ובלתי צפוי, יהושע מצא הוא המברך של בית"ר ירושלים, ואני המברך של הפועל גליל עליון, אבל, בסך הכול שנינו מברכים את שתי הקבוצות.

בבוקר שלאחר הניצחון אמר ברדיו אחד האוהדים של גליל עליון, שזה מאה שנות התיישבות בגליל הוא לא זוכר שמחה כזו בגליל. ובאמת, מי שלא היה בגליל בחודשיים האחרונים, בחודש האחרון, במהלך משחקי הגמר-סל, לא ראה שמחה כזו מימיו.

לכם, לירושלמים, יש שמחת בית-השואבה, אצלנו זה בגליל.

רחבעם זאבי (מולדת):

כששחרר הגולן שמחו יותר בגליל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אל תתחיל עכשיו בפוליטיקה, בבקשה. אני מציע שלא נדבר עכשיו פוליטיקה.

יש שיר שנקרא "זה רק ספורט". בגליל זה לא רק ספורט. זה אומנם רק כדורסל ורק משחק, אבל זהו הגליל – הגליל שעולה לכותרות כשיש מטח "קטיושות", הגליל שעולה לכותרות כשיורדים למקלטים. תראו לי עוד שחקנים ברחבי העולם, בארצות-הברית, שמשחקים כדורסל באזור שיש בו מתיחות ביטחונית, ולפעמים צריכים להפסיק אימון בגלל המתח הביטחוני.

וזהו המסר העיקרי לכל מדינת ישראל. זהו ספורט, אך כשזה קורה בגליל, זה לא רק ספורט.

הפועל גליל עליון – זאת קבוצה שאוהבים לאהוב, ואני אומר את זה באחריות, מדברים ששמעתי מאוהדים של קבוצות אחרות. לא חשוב אם אתה אוהד מכבי תל-אביב או הפועל תל-אביב או הפועל אילת או הפועל הרצליה. הפועל גליל עליון – כולם אוהבים אותה. זהו שם שמקרין סימפטיה, נחישות, הוגנות, כשרון, ומעל לכול – כדורסל יפהפה.

יש עוד דבר שמאחד ומייחד את הפועל גליל עליון מול שאר הקבוצות ומול שאר הפעילות הספורטיבית. הפועל גליל עליון זה שם שמאחד גם את תושבי קריית-שמונה, גם את הקיבוצניקים וגם את המושבניקים.

אז מה נגיד לברד, מייק, אנדרו, דורון, סטיב או מאלו, ניר, אמיר ועמית, ג'רי, פיני, אמנון, יוסי, ידין, גדי, מרדכי, נטע וכל האחרים? שעשיתם לנו את היום, שעשיתם לנו את החודשיים האחרונים. ואיך אומר פיני? נתתם לנו את הבצק האפוי, אחר כך נתתם לנו את הקצפת ובסוף גם את הדובדבן.

ומי שומר על דיאטה בימים כאלה? אז בתיאבון חברים. תודה.

רוני מילוא (הליכוד):

למה לא תגיד מלה טובה על הפועל תל-אביב?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מילוא, הפועל תל-אביב ומכבי חיפה, מחזיקות הגביע, יוזמנו לפגישה נוספת. זה מה שנקרא רשימה אל-מפלגתית.

חבר הכנסת אבי יחזקאל, יושב-ראש ועדת הספורט שלנו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על הדוגמה היפה שנתת, שנענית ליוזמה של חברי הכנסת יהושע מצא ואלי גולדשמידט, ואתה מארח היום, דווקא ביום קשה זה, את הקבוצות שהן למעשה הדובדבן של הכדורסל ושל הכדורגל.

ברשותך, לבד מהברכות, זה לא רק ספורט, כי הספורט של בית"ר ירושלים והפועל גליל עליון מונע עבריינות, מונע סמים, יוצר הזדהות של בני נוער עם המודל הזה, אדוני יושב-ראש הכנסת.

אני רוצה לסיים בקריאה אחת: הספורט במדינת ישראל נושא חובות עבר, וצריך לומר את זה במליאת הכנסת. יש כ-50 מיליון שקל חובות עבר בנושא כדורגל וכדורסל. אני יודע שסגן השר מיכה גולדמן נלחם קשה מאוד כדי להועיל בעניין, אבל תסתכל מה קורה, אדוני היושב-ראש. יש היום הנהלות מקצועיות מצוינות, למשל הפועל גליל עליון, למשל בית"ר ירושלים, אבל מתברר שהכול עלול לקרוס, כל הניהול השוטף עלול לקרוס, אלא אם כן יצליח האוצר, בשיתוף עם משרד החינוך וחברי הכנסת, להביא כמה מיליונים נוספים, שיוקדשו למחיקת חובות העבר.

נדמה לי שהספורט בישראל למד את הלקח, הוא עולה על ניהול אמיתי, ואני חושב שכל חברי הכנסת צריכים להתאחד על מנת להקצות סכומים נוספים לסיום חובות העבר, כדי שבשנה הבאה, אלה שמנהלים את הספורט ידעו שאפשר לנהל אותו בצורה כלכלית, אמיתית, ועם הפנים לעתיד. אני מודה לך.

דן תיכון (הליכוד):

מאין יבוא הכסף?

אברהם יחזקאל (העבודה):

על זה נדון בוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אבי יחזקאל.

אדוני סגן – אני כבר לא יכול להגיד שרת החינוך והתרבות, כי שר החינוך והתרבות הוא עכשיו ראש הממשלה. אדוני סגן שר החינוך והתרבות, אתה רוצה להגיב בקיצור על ההצעה? נאפשר לך, כדי שתהיינה גם תוצאות קונסטרוקטיביות למפגש הזה, ואחרי כן נחזור לענייננו.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתחילה אני רוצה להצטרף ולשלוח תנחומים למשפחות בעקבות האסון שאירע הבוקר, וברכת החלמה מהירה לפצועים.

ביום כזה, כשאנחנו צריכים לעשות מעבר חד מאסון לשמחה של שתי הקבוצות: בית"ר ירושלים, שעוזבת אותנו, הפועל גליל עליון, הקבוצה שזכתה באליפות המדינה לעונת המשחקים 1992/93, ודאי שגם אני הייתי מצטרף – – –

דן תיכון (הליכוד):

למה לא הביאו את הנשים שזכו באליפות המדינה בכדורסל?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גם אני הייתי רוצה להצטרף לפניות של חברי הכנסת מצא וגולדשמידט ולדברים שאמר יושב-ראש ועדת הספורט של הכנסת, חבר הכנסת אבי יחזקאל, בעקבות הפנייה של שחקנים וחברי הנהלה ויושבי-ראש קבוצות, בקבלת הפנים שערך בצהריים יושב-ראש הכנסת, חברנו שבח וייס.

קל מאוד להגיד: בואו ניתן עוד סיוע כספי, בואו נמחק חובות. רבותי, הבעיה מורכבת מאוד. צריך לבחון לעומק את גובה התשלום לשחקנים בארץ, את חוסר האחריות של ההנהלות; חלק מההנהלות, יש גם הנהלות שמנהלות את הקבוצה בצורה תקינה. אבל, להציע הצעות פופוליסטיות קלות – בואו נמחק חובות, בואו נשלם שיקים – רבותי, עברו הזמנים האלה. נהיה מוכנים להגיע להבנות ולהסדרים אם נראה תוכנית שיש בה גם התחייבות אישית, שמוכיחה הסדרים גם בסוף העונה, ולא רק בתחילת העונה. אבל אני לא רוצה להמשיך.

אני מקבל את ההערה של חבר הכנסת דן תיכון. אני חושב שאנחנו צריכים לקבוע נוהל מסודר, שלפיו נוכל לקבל בבית הזה את כל הקבוצות, גם נוער, גם ילדים, גם נשים.

דן תיכון (הליכוד):

בכל הענפים.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בכל הענפים. נצטרך לקיים בכנסת יום עם הפנים לספורט. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני רוצה להודיע משהו. המפגש היום עם שתי קבוצות חשובות היה ספונטני לגמרי, פרי יוזמה של שני חברי הכנסת אלי גולדשמידט ויהושע מצא. אנחנו שמחנו להיענות לבקשה. הרעיון לערוך יום של קבלת פנים לכל האלופות הוא רעיון יוצא מן הכלל. אנחנו מאמצים את הרעיון של חבר הכנסת דן תיכון. אני מבקש מחבר הכנסת אבי יחזקאל לערוך, בתיאום עם סגן השר, את היום הזה. נעשה זאת ברצון רב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

שיהיה משהו עולמי, בין-לאומי בספורט.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני מבקש ממזכיר הכנסת למסור הודעה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם – הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (בחירת ועדת הנהלה), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף ונונו; הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – בוררות), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת מיכאל איתן; הצעת חוק השימוש בתאריך העברי, התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אבנר חי שאקי; הצעת חוק העונשין (תיקון – התקלות מול בית מגורים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף ונונו; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון החוק שייכנס לתוקפו בכנסת הארבע-עשרה), מאת חבר הכנסת נסים זילי; הצעת חוק הרשות לטיפול ולמעקב בנושא מעמד האשה, התשנ"ג-1993, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – דמי לידה), התשנ"ג-1993, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (זיכוי לתלמיד), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יורם לס; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון – תחילת זכאות לקצבת פרישה לעולים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת חיים אורון; הצעת חוק הקמת ועדה ציבורית (בדיקת ייבוא אמנים זרים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון – הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אלכס גולדפרב; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת סאלח טריף; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – גמלה לשמירת היריון), התשנ"ג-1993, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – איסור שבירת שביתה), התשנ"ג-1993, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק איסור על מפלגה או גוף להציע הקמת מדינה פלשתינית, התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון – אימות ההסכם בידי נוטריון), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הנפקת בנק הפועלים (ביטול אישור), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת דן תיכון; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – ראש האופוזיציה), מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הגנה על זכויות עובדים, התשנ"ג-1993, מאת חברת הכנסת ענת מאור.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטה בדבר הגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה למזכיר הכנסת.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה).

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה. נדמה לי שזו יוזמה שהתחיל בה חבר הכנסת יצחק לוי.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר אני חייב להביע את צערי, שבתהליך החקיקה הזה לכל אורכו, לרבות בהשתתפות במליאה, קשה היה למצוא אותם חברי כנסת שהם ראשי רשויות מקומיות, ואין לי ספק שאילו הם היו משתתפים בדיון, הם היו יכולים לתרום תרומה לא קטנה לשינוי החקיקתי שקשור אליהם ישירות, בנושא מערכת הבחירות הקרובה בנובמבר 1993. אבל, כפי שאנחנו עובדים, החקיקה צריכה להתקדם, ואני יכול לציין שחברים בודדים בוועדה היו שותפים לה.

דוד מגן (הליכוד):

אולי יש חלק שמעדיף מעטפות שקופות?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

יכול להיות. אבל הם היו צריכים לומר את דברם ולהשתתף בדיונים.

חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (הוראת שעה), פרי יוזמתו, כפי שאמרת, אדוני היושב-ראש, של חבר הכנסת יצחק לוי, נתקבל כבר בכנסת השתי-עשרה, ביום 15 באוקטובר 1991, והוחל על הבחירות לרשויות המקומיות שיתקיימו החל מיום פרסומו, ב-23 באוקטובר 1991, ועד פברואר 1993. חוק זה קבע, כי הצבעה למועצת רשות מקומית והצבעה לראשות הרשות המקומית ייעשו בשתי מעטפות נפרדות.

ההנחה שעמדה ביסוד החוק היתה, כי הצבעה לראש הרשות ולמועצת הרשות באותה מעטפה מאפשרת קנוניות והסכמים.

להזכירכם, עד היום מצביעים במעטפה אחת, מכניסים לתוכה שני פתקים, האחד בצבע צהוב והאחר בצבע לבן. הצעת החוק שאנחנו מביאים כאן הולכת על שתי מעטפות, בשני צבעים, ולכל מעטפה צבע נייר מתאים. כשהיתה ההצבעה באותה מעטפה, שני פתקים, אותה שיטה חשפה תלות בין

רשימות שאינן מגישות מועמד לראשות הרשות המקומית לבין ראש הרשות, ופגעה במקרים מסוימים בעקרון החשאיות. אפשר היה להיתקל בפגיעה הזאת בעקרון החשאיות ברשויות קטנטנות במקומות שונים בארץ.

נוכח הניסיון החיובי, שאנחנו ביקשנו ממשד הפנים לקיים אותו, של הבחירות שהתקיימו במחצית השנה האחרונה בארבע רשויות מקומיות על-פי החוק הזה של מעטפות כפולות, הציע חבר הכנסת לוי, כי הוראות השעה האלה, שהיו הוראות שעה לניסיון, תהפוכנה חוק של קבע.

הצעת חוק י"ז של חבר הכנסת יצחק לוי נדונה בכנסת זו בדיון מוקדם ב-18 בנובמבר 1992, ובקריאה ראשונה ב-16 בפברואר 1993, ועתה היא מובאת כאן לקריאה השנייה ולקריאה השלישית. להצעת החוק אין הסתייגויות. ניתן היום, להערכתי, לאשר אותה גם בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית.

אני מדגיש ואומר, מערכת הבחירות הקרובה לרשויות המקומיות, זו הבאה עלינו לטובה בנובמבר 1993, כבר תתנהל, מרגע שנקבל זאת פה בהצבעה, בשתי מעטפות נפרדות, בצבעים שונים, צבע צהוב וצבע לבן, פתק צהוב לראש רשות ופתק לבן לרשימה, ומכאן ואילך נצעד בצורה זו על-פי אותו ניסיון שצברנו בהצבעה בארבע מועצות מקומיות.

אדוני היושב-ראש, אני מביא את ההצעה להצבעה בקריאה שנייה, ולאחר מכן בקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת מצא.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מכיוון שאין הסתייגויות, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ג–1993.

הצבעה מס' 1

בעד סעיפים 1-2 – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

אני מוסיף את קולו של חבר הכנסת שילנסקי. 17 בעד, לרבות קולו של חבר הכנסת שילנסקי, אין מתנגדים, אין נמנעים – אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות – מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ג–1993.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

היו"ר ש' וייס:

איר זה שבין קריאה שנייה לקריאה שלישית איבדנו ארבעה תומכים? זבולון המר (מפד"ל):

תצרף אותי.

היו"ר ש' וייס:

אני מצרף את חבר הכנסת זבולון המר ואת חברת הכנסת ענת מאור, וכך יהיו לנו 14.

לפני שהחוק מאושר, אני רוצה לחסוך עניין של תיקון נוסף. מצאו לנו מזכירינו, המזכיר וסגן המזכיר, שיש שגיאה בסעיף 1(ו) לחוק: "נמצא במעטפת הצבעה לבחירות המועצה", וצריך להיות "לבחירת". ה"ו" מיותרת, ואנחנו מוחקים אותה. אנחנו מצביעים עכשיו בקריאה שלישית, לרבות התיקון. אנו מצביעים שוב.

הצבעה מס' 3

בעד החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הרשויות המקומיות (בחירות מעטפות הצבעה) (תיקוני חקיקה),

התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודיע שהחוק מאושר, מברך על היוזמה, מברך את חבר הכנסת יצחק לוי, שהוא בכלל מהמחוקקים הפעילים שלנו, את הוועדה ואת כל מי שתרמו לחקיקת החוק.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כמה עולה המעטפה למדינה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, הצבעת בקריאה שלישית? אתה רוצה עכשיו הסבר על החוק או מה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כמה זה עולה?

היו"ר ש' וייס:

בפריימריס 20 שקל.

הצעת חוק פקודת התעבורה (תיקון – פסילה בגין שימוש בסמים), התשנ"ב–1992

(הצעת חבר הכנסת י' לוי)

היו"ר ש' וייס:

אנו ממשיכים בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק.

הצעת חוק קפ"ב – הצעת חוק פקודת התעבורה (תיקון – פסילה בגין שימוש בסמים), התשנ"ב–1992, של חבר הכנסת יצחק לוי. ישיב לו שר התחבורה.

בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, הרשו לי להוסיף על כל התנחומים שנאמרו כאן למשפחות ארבעת חללי צה"ל. גם אני מוסיף את תנחומי. המקום ינחם את המשפחות האלו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. בבניין ירושלים תנוחמו. כמו כן, הקדוש-ברוך-הוא ישלח רפואה שלמה לפצועים, שלפי החדשות רק עכשיו יצאו מחדר הניתוח.

אמרתי לחבר הכנסת רביץ שאשיב לו, אבל אני מציע שלא אעשה זאת עכשיו. בכל אופן, משרד הפנים היה שותף להצעת החוק, והוא הודיע שהוא יכול לעמוד בהוצאות בלי תוספת תקציב מיוחדת. אם תרצה פרטים נוספים, אשמח לספק לך אותם.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

השאלה היא, מאיפה הוא יוריד את זה, אולי מהישיבות.

יצחק לוי (מפד"ל):

לא. זה היה עוד בזמן שר הפנים הקודם. בעיני הוא לא חשוד בהורדה מהישיבות. אומנם היום אנחנו שומעים שעושים במשרד הדתות העברות מאברך לאברך. על כל פנים, התשובה שקיבלנו ממשרד הפנים היא, שההוצאה איננה משמעותית.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר התחבורה, אני מתכבד להגיש לפני הכנסת את הצעת חוק פקודת התעבורה (תיקון – פסילה בגין שימוש בסמים), התשנ"ב–1992 – התאריך צריך כבר להשתנות, התשנ"ג–1993 – לקריאה מקדמית.

אני יודע שהיום יש בפקודת התעבורה אפשרות חוקית לפסול רשיונות לכל מי שייראה, אם אכן הוא מסכן את הציבור או אם אכן יש סיבה סבירה לכך. אפשר לפסול רשיון. אבל הצעת החוק הזאת, שאני

מתכבד להגיש, ממקדת את העניין סביב נושא הנוהגים המשתמשים בסמים. אני חושב שפה יש צורך בהוראת חוק מיוחדת, ואסביר מדוע.

המטרה היא כפולה: קודם כול, למנוע סכנה בכבישים. אדוני שר התחבורה, שום שר תחבורה עוד לא הצליח להשתלט על מכת תאונות הדרכים; שום שר תחבורה. שום שר תחבורה לא הצליח עדיין למקד את הסיבה, וכל שר תחבורה, כאשר הוא מגיש את הסקירה על משרדו, מקדיש הרבה זמן לנושא תאונות הדרכים, ומונה סיבות מספר. אנחנו חייבים לתקוף את כל הסיבות, בין שהסיבה היא, על-פי הערכה, סיבה עיקרית, ובין שהסיבה היא סיבה שולית. איננו פטורים מלהתייחס לכל סיבה שגורמת לתאונות דרכים. צריך להתייחס לכבישים, לכלי הרכב, לתקינות, וגם לאלה שנוהגים. אין שום ספק בכך שאנשים המשתמשים בסמים אינם עירניים מספיק, חושיהם לא עמהם, ועל-ידי כך הם מסכנים את הציבור בנהיגתם. תאמרו לי שההצעה היא גורפת, אסביר לכם אחר כך מדוע ההצעה גורפת. אבל קודם כול בעיקרון, יש לאסור על המשתמשים בסמים לנהוג. מה זה משתמש בסמים? כתוב כאן. יש לאסור על כך.

המסר השני – ולכן ההצעה היא גורפת, אדוני שר התחבורה – הוא מסר חינוכי; מסר חינוכי לצעירים שמצפים לגיל 17 או 18 כדי לקבל רשיון נהיגה, כדי לצאת לכביש. אני מבין את הציפייה הזאת, ציפייה מוצדקת, ציפייה נכונה. והנה, בקרב הצעירים האלה יש הרבה פעמים פיתוי של שימוש בסמים, באחוזים לא קטנים. ראו את הסקר שנעשה בבתי-ספר תיכוניים, ראו סקרים אחרים שנעשו. לצערנו הרב, בחלק מסוים של הציבור הצעיר יש נטייה לשימוש בסמים. זה מתחיל כהרפתקה, יש כאלה שההרפתקה הזאת נגמרת אצלם בשימוש פעם אחת או פעמיים, ויש כאלה שנסחפים.

אנחנו צריכים להגיד מראש לכל אותם צעירים: דעו לכם, מי שמשתמש בסמים לא יקבל רשיון נהיגה, התרחקו מן הסמים כמן האש. לא רק בגלל זה, אבל גם בגלל זה. זה אולי אחד הדברים המוחשיים ביותר לומר לאותם צעירים.

אני יודע שיש בעיה בנוגע למי שעוברים גמילה, כי אחד המקצועות המקובלים ביותר לעוברים גמילה הוא נהגות, הובלות וכדומה. בדרך כלל אלה אנשים הרוסים, שאינם יכולים לעבוד במקצועות אחרים, עד שייגמלו ועד שישתקמו, וזה לוקח זמן. אמרו לי כמה מהארגונים שעוסקים בגמילה, שאחד המקצועות הנדרשים ביותר למי שנגמלים הוא מקצוע הנהיגה. אני אומר: בסדר, אבל בתנאי מסוים, שאדם יהיה נקי זמן מסוים, שיהיה נקי חצי שנה, שיהיה נקי שנה, שיהיה ביטחון שהוא באמת איננו מסכן את הציבור.

אדוני שר התחבורה, הנושא הזה איננו מכוסה בחוק התעבורה היום. הצעת החוק הזאת קובעת, שיהיה תיאום בין רשויות המדינה לבין רשות הרישוי. איך יכולה רשות הרישוי לדעת מי משתמש בסמים? ההצעה הזאת מבקשת ודורשת מכל רשות ממשלתית היודעת על אזרחים הצורכים סמים לדווח לרשות הרישוי. הדבר הזה לא כתוב בפקודת התעבורה. המשטרה, משרד העבודה והרווחה, משרד הפנים, כל מי שיודע – בהחלט יש להעביר אינפורמציה, מכיוון שצריך לעשות יד אחת לביעור נגע הסמים, וזה אחד האמצעים.

רשות הרישוי תהיה רשאית להחזיר את הרשיון אם השתכנעה שאותו אדם הפסיק לצרוך סמים, עבר טיפול, עבר תקופה של ניקוי הגוף מסמים. אדם כזה יוכל לקבל בחזרה את רשיון הנהיגה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יצחק לוי, חבר הכנסת אברהם רביץ מבקש לשאול שאלה. אתה מוכן להשיב?

יצחק לוי (מפד"ל):

בבקשה.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, חבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מבקש לשאול שתי שאלות שהן אחת: א. מדוע אינך מדבר בהצעת החוק גם על שכרות? ב. האם לא יהיה זה נכון לומר, שהרבה יותר תאונות נגרמו בגלל שכרות מאשר בגלל סמים?

יצחק לוי (מפד"ל):

למדתי את הנושא הזה. אין צורך כאן לעסוק בשכרות, כי בחוק כבר יש סעיפים לנושא הזה. יותר מזה, יש גם היערכות בשטח לבדיקת אלכוהול מיידית. אני יודע ששוטרים שעוצרים נהג, יש להם היום ערכה לבדיקה מיידית של כמות האלכוהול בדם.

שר התחבורה י' קיסר:

יצחק לוי (מפד"ל):

שר התחבורה יאשר את דברי. הוא בוודאי בקיא יותר ממני בפרטים בנושאים האלה.

שר התחבורה י' קיסר:

לא בשכרות.

יצחק לוי (מפד"ל):

לא בשכרות, בבדיקת השכרות.

חבר הכנסת רביץ, שאלתי וידוע לי, שהבעיה הזאת מטופלת הרבה יותר טוב מאשר בעיית השימוש בסמים. אין ערכה כזאת לבדיקת שימוש בסמים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם הסטטיסטיקה מלמדת, שהיו תאונות בגלל שימוש בסמים?

יצחק לוי (מפד"ל):

אינני יודע, אין לי סטטיסטיקה. אולי שר התחבורה יוכל להשיב. השכל הישר אומר, שמשתמש בסמים, גם אם באותו רגע לא ישתמש בסמים, חושיו אינם חדים כשל מי שאינו משתמש בסמים. הדבר הזה ידוע וברור.

פעמים רבות אתה שומע דיווח על תאונות דרכים, ואתה תמה כשהמשטרה אומרת: מסיבה שאינה ידועה הרכב סטה. והנה ארבעה הרוגים, והנה שמונה פצועים, והנה 12 פצועים – מסיבה שאינה ידועה הרכב סטה לכאן או לכאן. כל אחד חושב בביתו: מה זה סיבה שאינה ידועה? אני משער שסיבה שאינה ידועה יכולה להיות קיהות-חוששים.

לא הייתי מעלה הצעה כזאת אילולא הייתי בטוח, שהמגמה של כל הבית היא להילחם בנגע הסמים עד חורמה, עד רדתו, בכל אמצעי ואמצעי שיש לנו. לא מדובר כאן בתופעה שאולי כן ואולי לא, אין לנו סטטיסטיקה ברורה. אנחנו יודעים שיש שימוש בסמים, אנחנו רוצים בכל האמצעים להתגבר על נגע הסמים. הקדמתי ואמרתי, שהחוק הזה הוא גם לטובת הציבור, אבל הוא גם סנקציה לאדם. אנחנו אומרים לו: דע לך, אנחנו נטיל עליך סנקציה, לא ניתן לך רשיון נהיגה.

הסעיף האחרון בחוק קובע, ששר התחבורה יתקין תקנות לעניין ביצוע סעיף זה. שר התחבורה יוכל, כמובן, כדי השם הטובה עליו, להתקין תקנות לעניין הזה, כדי ליישם את החוק.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה הטרומית ולהעבירה לוועדת הסמים של הכנסת. תודה רבה.

שר התחבורה י' קיסר:

לוועדת הכלכלה.

יצחק לוי (מפד"ל):

בבקשה, אני מקבל את דעת השר, שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה. יש ועדת סמים, ואמרו לי שאפשר להעביר אליה את הנושא.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מזמין את שר התחבורה להשיב על ההצעה.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני להצטרף לצערם המר ולאבלם הכבד של המשפחות השכולות, של צה"ל ושל עם ישראל על האסון הכבד שפקד אותנו בבוקרו של יום, ולאחל החלמה מהירה לפצועים.

לפני שאני עונה לחבר הכנסת יצחק לוי, אני רוצה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לענות לחבר הכנסת רביץ בנושא השכרות. לשמחתנו, בארץ נושא השכרות עדיין לא תופס מקום נכבד בתאונות הדרכים. בהשוואה לעולם המערבי, או לארצות-הברית, אצלנו שיעור תאונות הדרכים כתוצאה משכרות היה ב-1992 בסך הכול – אוי ואבוי, אבל הכול יחסי – 3% מכלל התאונות. כדי לקבל סדר גודל – באירופה בין 30% ל-40% מתאונות הדרכים הן תוצאה משכרות.

אנחנו נזעקנו לטפל בנושא הזה, מפני שהשיעור גדל מ-2% ל-3%, בעקבות חלק מהעולים, שהרגלי השתייה שלהם שונים – חלק מהם, אני לא רוצה להכתיים עלייה שלמה, חס ושלום – וחלק מהצעירים, שמבליים בימי שישי בפאבים ולפעמים הם יוצאים בגילופין וגורמים תאונות. לכן משרד התחבורה צייד את המשטרה במכשירים מודרניים, המודרניים ביותר שיש היום בשוק, קוראים להם ינשוף. זהו מכשיר קטן, שבו עורכים בדיקה במקום, לא צריך לשלוח למעבדה; במקום בודקים את אחוז האלכוהול במכשיר, שעורך מדידה דיגיטלית. אם רואים שכמות האלכוהול עוברת את המותר, לוקחים בו במקום את הרשיון מהנהג ומורידים אותו מהכביש. קודם לכן היו שולחים את הנהג לעבור בדיקה במעבדה. הציוד שבו ציידנו את המשטרה גם לבדיקת מהירויות ושמירת מרחק – מצלמות שנותנות תמונה במקום – וגם לבדיקת שכרות, יאפשר לנו להילחם בתופעה זו, שלא תגדל ולא תעלה.

ועתה להצעת החוק של ידידי חבר הכנסת יצחק לוי. אין ויכוח עם שר התחבורה. אני לא חושב שיש מישהו שיכול להתווכח עם חבר הכנסת לוי על המטרה שהוא רוצה להשיג. כפי שאנחנו רוצים

להילחם במי שגורמים לתאונות בגלל שכרות – בוודאי גם בגלל סמים, או במי שעוברים על חוקי התנועה והם במלוא חושיהם.

שוחחתי עם חבר הכנסת יצחק לוי לפני שעליתי לדוכן על כך שהיום יש לנו חוק. יש חוק שנותן סמכות – בסעיף 51 לפקודת התעבורה – לרשות הרישוי, על-פי שיקול דעתה ובהחלטה מנומקת, לפסול אדם המחזיק ברשיון נהיגה לצמיתות או לתקופה מסוימת, אם היא משוכנעת – היינו, הרשות – שבעל הרשיון אינו ראוי לנהוג מחמת כושר נהיגה לקוי.

זה נוסח הפקודה הקיימת. כלומר, המחוקק לא פירט את כל האפשרויות, ויש אפשרויות אין-ספור – הפרעה נפשית, שכרות, סמים. אמרתי לחבר הכנסת יצחק לוי, שיש לי סמכות. אם צריך – אין בעיה. אם יש לנו מידע, שאדם מסוים שיש ברשותו רשיון או שהוא מבקש רשיון איננו בעל כושר לנהוג מחמת אחד הליקויים, המחוקק הסמיך את שר התחבורה באמצעות משרד הרישוי לפסול אותו מלנהוג, לתקופה מסוימת או לצמיתות.

אמר חבר הכנסת יצחק לוי, שהוא רוצה חוק מיוחד. אמרתי לו: לא נחוץ, כולנו מגבבים חוק על חוק על חוק על חוק, כשחוק קיים. אילו השטח לא היה מכוסה, אני מבין. אבל, אמרתי לו, אם אתה רוצה לברר את זה גם בוועדת הכלכלה, בטרם נביא זאת לקריאה שנייה, ושם תשתכנע – אין לי בעיה, בעיקר כשאנחנו לא מנוגדים במטרה. השאלה היא שאלה של סדר, באיזו מידה צריך שהכנסת תחוקק שכבות של חוקים, זו על זו, כאשר יש חוק אחד שמאפשר לקיים אותה מטרה במלואה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, חבר הכנסת שגיא רוצה לשאול אותך שאלה.

שר התחבורה י' קיסר:

אין לי בעיה, עוד מעט. לכן, אמרתי לחבר הכנסת יצחק לוי, שאם ירצה להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית ולברר אותה בוועדת הכלכלה, מבחינתי זה לא ייהרג ואל יעבור. נביא את ההצעה לשם, ואני מקווה שחבר הכנסת יצחק לוי ישתכנע שמיותר לחוקק חוק על חוק, בעוד החוק הקיים מכסה במלואו את המטרה שאותה שואף חבר הכנסת יצחק לוי להשיג, מטרה שגם אני שואף אליה – להוריד מהכבישים נהגים או לא לתת רשיון לנהגים אשר משתמשים בסמים ומאבדים את שיקול הדעת ואת כושר השיפוט בנהיגתם.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה לחבר הכנסת גדעון שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

אני מסכים שאין טעם להוסיף על חוקים קיימים. השאלה היא, האם החוק הקיים מופעל והאם יש הנחיות מתאימות.

שר התחבורה י' קיסר:

שאלת ההפעלה – על-פי מה שידוע לי, החוק בהחלט מופעל, אם יש אינפורמציה בידי הרשות. אם יש נקודה לטובת הצעת חבר הכנסת יצחק לוי, שרצוי לתקן את החוק הקיים על-פיה, הרי היא בעניין אספקת האינפורמציה הנכונה. אני, בניגוד למה שאמר חבר הכנסת יצחק לוי, אינני חושב שאם מישו משתמש בעשב מסוים – ואינני בקיא בתחום, ועל כן אל תתפוס אותי – או, למשל, יש מה שנקרא קאת, שמשתמשים בו התימנים, שיש בו אחד חלקי שישים מהסמים, אינני חושב שנאמר לאדם כזה, שמכאן ואילך אסור לו לנהוג. אלא אם כן יש רשות שתגיד שהוא איננו שולט ואין לו כושר שיפוט, או בגלל סמים או בגלל שכרות, זו הרמה שבה הוא יהיה פסול מלנהוג. אני לא מתנגד לברר את זה בוועדה. אם החוק מכסה את מה שאתה אומר – מה טוב. אם לא, לא מפריע לי לשכלל אותו, ובלבד שנוכל להילחם בתאונות הדרכים בכל דרך אפשרית.

לכן, כבוד היושב-ראש, אינני מתנגד להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי, שהיא הצעת חוק בקריאה טרומית, לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר, על היענותך.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק פקודת התעבורה (תיקון פסילה בגין שימוש בסמים),

התשנ"ב–1992, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 10, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעת החוק הועברה לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה.

הצעה לסדר-היום

ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת אסעד להביא הצעה לסדר-היום מס' 1511, בנושא: ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים.

יורם לס (העבודה):

איפה שר החינוך?

היו"ר ר' אדרי:

נכון. אני בהחלט מסכים אתך ששר החינוך לא כאן, וגם לא סגן שר החינוך. אני מבין ששר החינוך הוא ראש הממשלה, ואני למד עכשיו שסגן שר החינוך בדרך. זו לא חובה, אבל זה לא רצוי. המצב הנוכחי לא מכובד, לא לכנסת, ואני מניח גם לא לממשלה.

חבר הכנסת אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשמי ובשם בני העדה הדרוזית בישראל אני מביע את צערי ומשתתף באבלם של המשפחות השכולות, של צה"ל ומדינת ישראל על האסון הכבד שפקד את כולנו היום, ומאחל החלמה מהירה לפצועים.

אדוני היושב-ראש, ההשכלה הגבוהה בישראל נמצאת היום באחד הרגעים הקשים שידעה המדינה עד כה. כך התבטא וכך כתב יושב-ראש התאחדות הסטודנטים – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה לומר שסגן השר הציל את הממשלה. הוא נמצא כאן. אני מניח שהוא גם יקשיב. חבר הכנסת לס, אני מבין שהצעתך התקבלה.

אסעד אסעד (הליכוד):

תנאי הקבלה לאוניברסיטאות בישראל הינם מן הקשים ביותר בהשוואה למדינות באירופה, בוודאי בהשוואה לארצות המזרח התיכון, שאנחנו חלק ממנו. שכר הלימוד גבוה ביחס למדינות בעולם. במרבית המדינות הדמוקרטיות המערביות ובמדינות מזרח-אירופה כמעט שאין שכר לימוד באוניברסיטאות. הוא הדין במדינות דרום-אמריקה. שם אין הסטודנטים משלמים שכר לימוד. להלן דוגמאות מספר משכר לימוד שנתי באוניברסיטאות הממשלתיות במדינות השונות בעולם: בצ'ילה, בפולין, באנגליה, במרוקו, במקסיקו, בשווייץ, בכוויית, בהונגריה, בדנמרק, בטורקיה – הסטודנטים פטורים מלשלם שכר לימוד. בספרד משלם הסטודנט 700 דולר בשנה, בפורטוגל – 5 דולר בחודש, בגרמניה – 8 מארק בחודש, כמעט 15 שקלים, בישראל – 5,208 שקל בשנה.

אדוני היושב-ראש, מאז הקמת המדינה הוקמו שש ועדות לקביעת שכר לימוד במוסדות להשכלה גבוהה. שכר הלימוד בשנה הקרובה יהיה כמעט 5,500 שקל. זו עלייה ריאלית של כ-200% בעשור האחרון. עלייה זו באה בעיקרה מאגרות חינוך ומהיטלים שונים שהוטלו בשנות ה-80, או, ליתר דיוק, ב-1985.

שכר לימוד זה אינו מאפשר, לצערי, לצעירים משוחררי צה"ל משכונות המצוקה ומעייירות הפיתוח ולבני מיעוטים – דרוזים, מוסלמים ובדואים, להיכנס בשערי האוניברסיטאות.

ב-1991 הוקמה ועדת-קוברסקי, וזו החליטה, במקום להוריד את שכר הלימוד, להעלותו ריאלית ב-7%. סל ההוצאות הממוצע של סטודנט בחודש הוא קרוב ל-2,170 שקל, על-פי פרסום התאחדות הסטודנטים בישראל מחודש דצמבר 1992.

מעבר לשכר הלימוד הגבוה, שכבר הזכרתי אותו, פיתחו בשנים האחרונות האוניברסיטאות בארץ שיטות שונות ומגוונות להגברת הגבייה מהסטודנטים. תשלומים אלה זכו בפי הסטודנטים לכינוי "הגבייה השחורה". תשלומים אלה מכסים תחומים רבים ומשונים בחיי הסטודנט ומהווים תוספת נכבדה על שכר הלימוד שעל הסטודנט לשלם.

להלן כמה דוגמאות, כפי שהתפרסמו על-ידי התאחדות הסטודנטים: דמי רישום לכל אוניברסיטה – 400 שקל בשנה; קורס לאנגלית, שמרבית הסטודנטים צריכים לעבור אותו – 800 שקל; חידוש לימודים – למעלה מ-300 שקל; ועוד אגרת שמירה, טופס הרשמה, עמלה – עוד כ-250 שקל.

תשלומים גבוהים אלה, אדוני היושב-ראש, אינם מוצדקים, והם מהווים נטל על ציבור הסטודנטים.

תנאי הקבלה, כפי שהזכרתי בראשית דברי, הינם מן הקשים ביותר בהשוואה למדינות בעולם. המוסדות להשכלה גבוהה משתמשים לשם מיון המועמדים בשקלול שווה של שני אמצעים עיקריים: ציוני תעודת הבגרות ותוצאות הבחינה הפסיכומטרית. אמצעים אלה לוקים בחסרונות מהותיים, ואינם משקפים, לדעתי, את מידת התאמתו של המועמד ללימודים אקדמיים, ועל כך יש אין-סוף דוגמאות, ואין זה המקום להביא אותן.

בחינות הבגרות, אדוני היושב-ראש, משקפות במידה רבה את רמת בתי-הספר שבהם התחנך התלמיד. ואנו יודעים שרמת בתי-הספר בעיירות הפיתוח, בשכונות המצוקה וביישובי המיעוטים היא נמוכה לעומת בתי-הספר במרכז הארץ. ושם, כולנו יודעים, פורחת תעשיית החינוך האפור. מי שיש לו אמצעים יכול ללמוד טוב יותר. כתוצאה מכך, לצערי, ממשיכה מערכת החינוך להנציח את הפערים החברתיים שקיימים זמן רב, ולא מנסה לשנות את זה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבחינות הפסיכומטריות, מלבד היותן מושתתות על מערכת חשיבה מסוימת, הופכות יותר ויותר לשיקוף של אמצעים כלכליים המצויים בידי המועמד. לכן ברור, מועמד שיש בידו אמצעים יכול לבחור קורס, לעומת מועמד שאין בידו אמצעים, שלא יכול לבחור את הקורס ולשלם את המחיר הגבוה, שאגע בו בהמשך דברי.

בשנים האחרונות, נוסף על שכר הלימוד שהזכרתי, התפתחה בארץ תעשייה ענפה של הבחינות הפסיכומטריות – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, גם אנחנו רוצים לשמוע מה היה בנסיעתך, אבל לאחר מכן.

בבקשה, אדוני.

אסעד אסעד (הליכוד):

בשנים האחרונות התפתחה בארץ תעשייה ענפה של הבחינות הפסיכומטריות, הכוללת קורסים וספרים, שמחירם הממוצע נע בין 1,600 ל-1,900 שקל. כמובן, מי שגר בפריפריה צריך לשלם גם הוצאות נסיעה וכלכלה. מחישוב פשוט ניתן לראות, שסך העלויות הכספיות, לפני ההרשמה לאוניברסיטה, הוא 2,200 שקל לסטודנט.

בעבר התבטאו השר רובינשטיין והשרה אלוני, שאילו היו נדרשים לעמוד בתנאי הקבלה של היום, ספק רב אם היו מתקבלים ללימודי המשפטים. ככה הם אמרו.

היו"ר ר' אדרי:

כנראה יש משהו בדבריהם.

אסעד אסעד (הליכוד):

יש.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מי אנו שנחלוק עליהם?

אסעד אסעד (הליכוד):

נוסף על כך, לא רק שיש קושי להתקבל ללימודים, לא רק שיודעים ששכר הלימוד הוא גבוה, גם כשהסטודנט מסיים את הלימודים, הוא לא מוצא מקום עבודה. זאת אומרת, התעודה האקדמית איננה ביטוח למציאת עבודה. לפי הנתונים שיש בידי, יש בארץ יותר מ-24,000 אקדמאים מובטלים. וכמובן, כולנו יודעים, חלק גדול מהאנשים האלה עוזב את הארץ ולא חוזר לארץ אחרי שהוא מוצא עבודה מחוץ לגבולות המדינה.

אין זה סוד שמדינת ישראל ענייה בכל מה שקשור באוצרות טבע, אבל מדינת ישראל היתה תמיד חלוצה בהכשרת כוחות ומשאבי אנוש איכותיים בתחומים רבים. המשך המדיניות הקיימת לגבי הציבור שפונה להשכלה גבוהה יביא אותנו בעשור הקרוב להיות חלק מהעולם השלישי, שאנחנו לא רוצים להיות חלק ממנו.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני מציע למערכת החינוך כי תאמץ את הרפורמה במערכת ההשכלה הגבוהה, שהציעה התאחדות הסטודנטים בישראל, ואני אקרא חלק ממנה:

א. מחיקת הפערים החברתיים הנוצרים כתוצאה משיטת המיון הנוכחית בקבלה למוסדות להשכלה גבוהה, הקטנת הפערים הנוצרים במערכת החינוך, כפי שהם באים לידי ביטוי בציוני הבגרות, והפסקת מחול השדים סביב הבחינות הפסיכומטריות, שכולם אומרים שצריך לבטל אותן.

ב. לאפשר לכל בוגר בית-ספר תיכון במדינת ישראל להתקבל ללימודים גבוהים בתחום שבו הוא חפץ ולהעניק לו הזדמנות שווה להיכנס לחוגים יוקרתיים.

ג. הרחבה משמעותית של מערכת המוסדות להשכלה גבוהה, חיזוק וקידום השלוחות האקדמיות באזורי הגליל והנגב.

ד. לאפשר לכל חייל משוחרר הבא משכונות העוני, עיירות הפיתוח, שכבות המצוקה ובני מיעוטים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה, ללא קשר למצבו הכלכלי.

ו. לסייע לסטודנט במציאת תעסוקה עם תום לימודיו.

תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. אני מזמין את סגן שר החינוך להשיב על ההצעה לסדר-היום בנושא: ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא נהנה מהמצב שאין שר חינוך?

היו"ר ר' אדרי:

אתה מצפה לתשובה, חבר הכנסת דן תיכון? יש ממלא-מקום.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אסעד אסעד: ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים, אני אשיב, לאחר שביקשתי שיכינו לי את כל הנתונים, ובהתייחסות למה שאמרת הוספתי דברים, כי היה לי נוח, שהעלאת ההצעה נדחתה, לצערנו, בשבועיים; פעם אחת זה היה על-פי פנייה שלי ופעם אחת כתוצאה מכך שהיתה ועידת הליכוד ברמת-הגולן.

אני רוצה מעל במה זו לשלוח תנחומים למשפחות האבלות ולאחל לפצועים החלמה מהירה. זה יום לא קל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טענתו של חבר הכנסת אסעד, כי ההשכלה הגבוהה בישראל נמצאת במצב קשה, היא תמוהה ביותר. ההיפך הוא הנכון. שיעור הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל משתווה ואף עולה על המקובל במדינות המתקדמות של מערב-אירופה.

כיום לומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל כ-25% מבני הגיל הרלבנטי ללימודים גבוהים, לעומת 24% ביפן ובאנגליה, כ-20% בצרפת ובגרמניה ו-15% בשבדיה ובהולנד. בלימודים לתואר שני המצב אפילו טוב יותר. ישראל מובילה, יחד עם ארצות-הברית וקנדה – –

זבולון המר (מפד"ל):

כמה לומדים בישראל?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי, מבני הגיל הרלבנטי – 25%.

בלימודים לתואר שני המצב אפילו טוב יותר. ישראל מובילה, יחד עם ארצות-הברית וקנדה, שבהן כ-30% מסך כל הסטודנטים לומדים לקראת תואר שני, בעוד במדינות המתקדמות שאחריהן שיעור הלומדים לתואר שני הוא פחות מ-20%.

חבר הכנסת אסעד, לגבי הנתונים שבידך, כדאי שתתאזר בסבלנות ותשמע עד הסוף, ואנחנו כמשרד נוכל להעמיד לרשותך את כל הנתונים שקיימים אצלנו כדי שתוכל לתקן את הנתונים שבידך, ואינני יודע מי העביר לך את הנתונים.

יתר על כן, בשלוש השנים האחרונות גדלה מערכת ההשכלה הגבוהה בכ-24%, גידול השווה לזה שהיה במדינה במשך כל עשור השנים שקדם להן, כך שכ-80% מתוך כלל מקבלי תעודת הבגרות מלפני ארבע-חמש שנים לומדים כיום לקראת תואר אקדמי.

סטודנט במוסד להשכלה גבוהה משלם כשליש בלבד מעלותו למערכת; שלישי. זה שיפור לעומת מה שהיה בעבר. נכון כי במדינות מסוימות בעולם שכר הלימוד נמוך יותר, ואף קיימות מדינות שבהן הלימודים הם חינם. אך גם במדינות אלו קיימת נטייה לחזור ולגבות שכר לימוד מהתלמידים. עם זאת, יש לציין כי הוועדה לתכנון ולתקצוב שליד המועצה להשכלה גבוהה, מה שאנחנו קוראים ות"ת, והאוניברסיטאות, מעמידות בפני הסטודנטים הנזקקים אפשרויות למלגות ולהלוואות נוחות, כך שהסטודנטים מבקשי הסיוע, רובם ככולם נענים בחיוב.

הייתי שותף אתמול לחלוקת מלגות של קרן לזכרה של גולדה מאיר, ל-300 סטודנטים מערי פיתוח, מיישובי ספר ומיישובים דרוזיים, ערביים וצ'רקסיים, 300 מלגות ללימודים על-תיכוניים.

אסעד אסעד (הליכוד):

מה סכום המלגה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1,000 שקל. 500 שקל הקרן מעמידה ו-500 שקל – הרשות המקומית. וזאת קרן משותפת, שקיימת כבר 18 שנה.

הוועדה לתכנון ולתקצוב מגבילה את מספר התלמידים רק במספר קטן של חוגים, שאותם נדרשת המדינה לסבסד במידה ניכרת, כגון רפואה וטרינרית. קבלת תלמידים ליתר תחומי הלימוד נמצאת בשליטה מלאה של האוניברסיטאות. יש לציין, כי בחוגים רבים מתקבלים ללימודים תלמידים גם עם ציוני בגרות ותוצאות מבחנים פסיכומטריים נמוכים יחסית.

נוסף על כך, על מנת לענות על צורכי המשק והחברה בשנים הבאות, מתכוונת המועצה להשכלה גבוהה להרחיב את המערכת באמצעות מכללות אקדמיות מקצועיות וכלליות, אשר תתפתחנה מתוך המכללות האזוריות והמכללות להוראה הקיימות, או שתוקמנה במיוחד לצורך זה.

אני יכול לומר לך, שבשבועות האחרונים, במשרד החינוך והתרבות, ביוזמתה של שרת החינוך שולמית אלוני, נעשתה פעולה עם המכללות האזוריות – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, היא לא שרת החינוך היום. שר החינוך הוא ראש הממשלה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי: בשבועות האחרונים. אמרתי: ביוזמתה. דיברתי בלשון עבר. אמרתי שזו יוזמה שלה. מה שמגיע לה, מגיע לה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה השמחה הזאת, שהיא לא שרת החינוך?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

של מי?

אברהם הירשזון (הליכוד):

של כולכם.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אל תגיד של כולכם. אני חושב ששולמית אלוני תרמה למדינת ישראל בעשרת החודשים שבהם כיהנה כשרת החינוך והתרבות ועשתה זעזוע במערכת החינוך. אם מדברים על מהפכה במערכת החינוך, נעשתה מהפכה – – –

זבולון המר (מפד"ל):

— — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא חושב שאתה מגזים, בתוך זמן קצר כזה היא עשתה מהפכה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת דן תיכון, אני אסביר לך. יושב כאן חבר הכנסת זבולון המר, שאני הייתי שותפו לצער על קיצוץ השעות שנעשה במשך 15 שנה במערכת החינוך בכל הממשלות, כאשר שרי החינוך היו זבולון המר, יצחק נבון ושוב זבולון המר. אני אמרתי בכוונה שרים, כדי שלא יגידו שיש פה התייחסות פוליטית. היה קיצוץ של מאות אלפי שעות.

זבולון המר (מפד"ל):

היה כסף לעולים. כאשר העולים לא הגיעו העבירו אותו לשעות.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לא. אני מדבר על שעות מעבר לעולים.

יורם לס (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, עד עכשיו היה סדר מסוים, אני מבקש לא להפריע.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת המר, אני לא רוצה להיכנס פה לוויכוח, אבל כבר אמרתי זאת מעל הבימה, והעברתי את החומר בכתב גם לחברי הכנסת, בקשר לאמירה שהעבירו כספים מהעולים לשעות ומהשעות לעולים – שאנחנו קיבלנו מאגף התקציבים של האוצר – – –

קריאה:

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי שקיבלנו עכשיו מראש הממשלה, לאחר פנייה של משרד החינוך ושרת החינוך, המנכ"ל והסגן, תוספת של 250,000 שעות. קיבלנו בתחילת השנה 50,000 שעות לכיתות א' וב'. קיבלנו 30,000 שעות לקלוט מורים עולים ותלמידים עולים ולסייע להם בהכנה לבחינות הבגרות. נכון שנעשו מאמצים, חשוב שנדע שיש דברים שיש בהם המשכיות. אני לא אומר שלא נעשו דברים לטובת העולים – – –

זבולון המר (מפד"ל):

אתה רוצה לומר, שבעשרה חודשים עשו מה שלא עשו ב-15 שנים? זו אמירה חסרת בסיס.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי שהחזירו את השחיקה של השעות. היתה שחיקה שמשרד החינוך לא ידע אותה ב-20 השנים האחרונות. אנחנו יודעים שזה לא נעשה רק בתקופת השר זבולון המר, אמרתי שגם בתקופתו של השר יצחק נבון.

אשר לאוכלוסיית ערי הפיתוח – כ-8,000 תלמידים לומדים מדי שנה במכללות הקדם-אקדמיות, שם ניתנת לכל החפץ הזדמנות שנייה להשלים את השכלתו התיכונית לקראת לימודים במוסדות להשכלה גבוהה.

חבר הכנסת אסעד, אני רוצה שתדע, אני חושב שהצעתך במקומה. מדי פעם בפעם, כשאני צריך להשיב על הצעות לסדר-היום שאתה מעלה, אני אומר מעל הבמה – גם כשאתה שייך לאופוזיציה ואני מדבר בשם הקואליציה ובשם הממשלה, אתה מתמיד, עושה מאמץ, ולקחת על עצמך את נושא הטיפול במערכת החינוך. אני חושב שאתה מרגיש שמדי פעם, כשאתה מעלה נושאים, אנחנו משתדלים לבוא ולהסביר בצורה המסודרת, הנכונה והמדויקת.

אסעד אסעד (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני יודע מה אתה רוצה לשאול אותי – מה עם התמריצים? אנחנו עושים מאמצים גדולים.

אני מבקש לומר מעל הבמה הזאת – יושבים אתנו עכשיו כאן אורחים שהגיעו מארצות-הברית. במקרה אלה תורמים, שתורמים לא מעט כסף למדינת ישראל. נמצאים כאן סם סולש ואשתו רוז ובני המשפחה שלהם. הם באים מדי שנה בשנה למדינת ישראל ומסייעים גם בחינוך וגם בבריאות. אתה יכול לראות הרבה מהתרומות שהם תרמו, הם וקהילת יוצאי ביאליסטוק שנמצאים בניו-יורק. אני מנצל את ההזדמנות שהם נמצאים כאן ומברך אותם על כך שהם מסייעים ותורמים למדינת ישראל.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה יכול לברך אותם בשם כולנו.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

ודאי שאני יכול לברך אותם בשם כל יושבי הבית.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה לחבר הכנסת אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני סגן השר, אתה מציג זאת כך, ואילו התאחדות הסטודנטים מפרסמת נתונים של האוניברסיטאות השונות, ולצערי היא אומרת דברים שונים.

היו"ר ר' אדרי:

מה השאלה?

אסעד אסעד (הליכוד):

יש פרסום של משרד החינוך, שמעמיד את מדינת ישראל, מתוך 15 מדינות שונות בעולם, בסוף הרשימה; אפילו טייוואן עברה אותנו.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

שמעתי את הדברים שלך. אנחנו מתבססים על נתונים שמתואמים יחד עם הוועדה לתכנון ולתקצוב. לאוניברסיטאות יש נתונים מדויקים. גם המשרד וגם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מעבירים לנו את הנתונים. בדקנו זאת בשני מקורות, ולא רק במקור אחד, ואין שוני.

אני מציע, וטוב שאתה מעיר לי – תעביר לי את הפנייה בכתב, ואני אבקש גם מארגוני הסטודנטים לקבל את הנתון הנכון והמסודר, שלא יהיה מצב שיהיו פה פערים. לכולנו יש מטרה אחת: לשפר את המצב ולעשות יותר ויותר בעתיד.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן שר החינוך והתרבות.

אדוני חבר הכנסת אסעד, אני מבין שאתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה.

לפנינו שתי הצעות אחרות: של חבר הכנסת הירשזון, שמציע להעביר את הנושא לוועדה, והוא יורד מסדר-היום, ושל חבר הכנסת לס, שמבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה, אדוני, חבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש פורמלית להסיר את ההצעה מסדר-היום, כיוון שהבעיה של ההשכלה הגבוהה איננה רק בעיה של הסטודנטים, כפי שהודגשה בהצעתו של חבר הכנסת אסעד אסעד; היא בראש ובראשונה בעיה של מי שמלמד אותם – של הסגל האקדמי. אנחנו עומדים היום בפני מצב, שסגל אקדמי בורח מהארץ בגלל תנאי שכר מחפירים, בגלל מעבדות מהמאה שעברה. הרבה חומר מדעי נעשה בחוץ-לארץ. זה נושא שצריך לתת עליו את הדעת. על כן, פורמלית אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת אסעד אסעד לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת – בבקשה. מי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 13, נגד – אין, נמנע אחד. ההצעה של חבר הכנסת אסעד עוברת לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הצעות לסדר-היום

בחינות בגרות בתנ"ך

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 1575 ו-1577, בנושא: בחינות בגרות בתנ"ך. חבר הכנסת זבולון המר, בבקשה.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גם אני, כמו כל חברי הכנסת, מביע כאב על נפילת החיילים שלנו היום. אני מרגיש שיותר מדי פעמים זה קורה לנו. נקווה שתאונה מהסוג הזה תהיה התאונה האחרונה. אני מביע תנחומים למשפחות, ושולח ברכת רפואה שלמה לפצועים.

חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אפשר להחליט על הפסקה של שיטת בחינות הבגרות ולשנות באופן מהפכני את כל אופי הלימוד בבתי-הספר. אבל להמשיך בשיטה של בחינות הבגרות, שסביבן מתרכז עיקר הלימוד בבית-הספר התיכון, ולצמצם אותן לשלושה מקצועות – זאת תוכנית הלוקה כפליים. מחד גיסא היא מותירה את שיטת הלימוד הצמודה לבחינות הבגרות על ליקוייה ופגמיה, ומאידך גיסא היא מקשה על תלמידים שמתקשים במקצועות מסוימים ומקצועות אחרים קרובים ללבם יותר לבטא את אישיותם ולמצות את הפוטנציאל שלהם ולהתקבל למוסדות להשכלה גבוהה. כפי שציננת, בשלוש השנים האחרונות היתה קפיצה גדולה בכניסה למוסדות להשכלה גבוהה. הדבר הזה יכול להיות שוב מעצור לעניין הזה.

נוסף על כך, וזאת אולי הנקודה שאני אתמקד בה בעיקר, היא דורשת מהתלמידים שלנו התמקצעות טכנית בשפות הבסיסיות של המדע והידע, לשון, מתמטיקה ואנגלית. אלה נושאים חיוניים וחשובים כשלעצמם, בוודאי. אבל היא שוללת מהתלמידים תכנים רוחניים חיוניים, שנרכשים בבתי-הספר בלימודי הספרות, ההיסטוריה, האזרחות, התנ"ך ועוד, שמעניקים ייחוד לעם שלנו ושאר-רוח לחברה שלנו.

אדוני היושב-ראש, כאשר משמיטים מבחינות הבגרות את המקצועות שמעבר למיומנויות הבסיסיות, וממילא מצמצמים, אם לא מפסיקים לגמרי, את הלימוד של המקצועות האלה, אנחנו מעידים על דלות התוכן שלנו, שאנו מייעדים לה את תלמידינו. ואנחנו מועידים רבים מהם להיות משוללי סיכוי להתקבל למוסדות להשכלה גבוהה, ומסיגים לאחור את ההתקדמות שחלה בשנים האחרונות בסגירת הפערים בחינוך הגבוה.

ההחלטה הפשוטה לכאורה היא גרועה וחמורה, ופירושה מאמצים להישגיות בלבד ו"יבוש" של המקצועות שאין נבחנים בהם. הם לא יילמדו בבתי-הספר, מורים לא יכשירו את עצמם אליהם, לא יקצו להם שעות לימודים, ומרבים-רבים יימנעו להגיע ולהתקבל לחינוך הגבוה.

אדוני היושב-ראש, חמור מאוד לוותר על הומניסטיקה, על היסטוריה ועל מקצועות נוספים. אמרתי את זה. אני בחרתי להדגיש נושא אחד, שבתוקף ההחלטה הזאת נגזרת עליו כליה בבית-הספר הכללי. זה הנושא של לימודי התנ"ך. כבר כיום לומדים בבתי-הספר הכלליים מעט מאוד תנ"ך. ועכשיו ייסתם לגמרי המעיין. כבר היום מהווה התנ"ך את הקשר הכמעט יחיד, העיקרי בכל אופן, של בני נוער רבים אל המקורות שלנו. השמטת התנ"ך מחובת הלימוד תשמיט לחלוטין את לימוד התנ"ך בבית-הספר הכללי. זה מה שיש למערכת החינוך שלנו לבשר? זה מה שרוצה המערכת להשיג? כמו צנזורה על כל התנ"ך?

אני אומר שיש פה אפילו בגידה במורשת של בן-גוריון וחבריו, שראו בתנ"ך ספר יסוד של הקשר שלנו לעם ולארץ ולמורשת, ספר של כל העם. אנחנו חלקנו על כך. אנחנו חושבים שגם תורה שבעל-פה היא חלק מהמורשת, חלק חיוני. אבל היה דבר שהתקבל כבר, עד היום. והנה עכשיו הולכים בעצם להוציא, ואולי זה מסתתר מאחורי המגמה הטכנית כל כך כביכול, לבטל את הערך המוסף של חינוכנו, את התרוממות הנפש, את הזיכרון הלאומי החי שלנו, התנ"ך. ואולי זהו המסר של מערכת החינוך שלנו, לבייש את זקנותנו אצל נערינו ו"לייבש" את מקורותינו, ולומר שיש לנו מדינה, שהאינטליגנציה שלה לא תכיר את הקלסיקה העשירה שלה, מפני שהיא שייכת ומיוחסת לדתיים בלבד.

חברי הכנסת, אינני יכול שלא לראות מאחורי הפרגוד של התוכנית הרעה הזאת, במודע או שלא במודע, מכל מקום בפועל, את אלה שרואים בעברנו סכנה, מפני שהם חוששים שהוא ישפיע על ההווה שלנו, והוא כמו נטל אצלם, שצריך להשתחרר ממנו. וזאת המזימה בעצם, להביס את העבר שלנו; רק לדעת את היום, בלי לזכור את האתמול.

ההדחה של התנ"ך מתוכנית הלימודים והסתפקות במודרניות שימושית בלבד בדרך מתחכמת, דרך ריקון התכנים האלה מבחינות הבגרות וממילא מתוכנית הלימודים, הן בעצם הכרזת מלחמה נגד העבר החי שלנו. וזה מחייב התעוררות והתנגדות אצל כל מי שערכי עמנו יקרים לו והוא איננו רוצה לאבד אותם.

חברי הכנסת, אני רוצה לסיים ולומר, שאי-אפשר לשמור על הגחלת שלנו בלי החינוניות של הזיכרון בספרים שלנו. אי-אפשר להגן על היהדות שלנו בלי הטקסטים ההיסטוריים, הליטורגיים, ההלכתיים, ההגותיים שלנו, בלי לימודם באופן מעמיק ורציני, ובלי להתריס נגד אלה שמנסים לבקר אותם כדי להפחית בערכם ולמנוע את החזקה שלהם על הגורל שלנו והייעוד שלנו.

אני רואה קשר בין הפחד מההחייאה של זיכרון השואה, למשל, והביקורת על הנסיעות של בני הנוער למחנות בפולין, בין הטענות שאומרות שיש כביכול סתירה בין שנאה לרשע קיצוני ולרוע בלי מצרים ובין הבנה נכונה והומניות, כאילו להבין את הכול פירושו לסלוח את הכול; אני רואה קשר בין אלו לבין הפסקת לימוד התנ"ך בבתי-הספר, דרך השמטת התנ"ך מבחינות הבגרות. זה כמו תוכנית להרוס את העבר שלנו ואת הזיכרון שלנו.

ואני קורא לראשי מערכת החינוך, אם הם התכוונו לזה במודע או שלא במודע, לחזור בהם. ואני קורא לכנסת על כל חבריה להתנגד לתוכנית הבלתי חינוכית, הבלתי רוחנית, הבלתי יהודית הזאת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. האם אתה מסכים להשיב על שאלה של חבר הכנסת יהלום?

זבולון המר (מפד"ל):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

—
אדוני היושב-ראש, ידידי חבר הכנסת המר, אני מבין שסגן השר גולדמן עומד להשיב על דברייך – –

זבולון המר (מפד"ל):

כן, גם על דבריו של חבר הכנסת הירשזון.

שאול יהלום (מפד"ל):

השאלה שלי היא, איך אתה רואה את זה בקשר לבעיה החשובה הזאת. הרי זאת מדיניות של שר החינוך. אנחנו נמצאים בתקופה, ששרת החינוך היא בלי התיק, ראש הממשלה מחזיק בתיק כפיקדון, לשבוע. מי צריך להשיב? אולי השר רובינשטיין?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, ביקשת שאלה, אפשרתי לך. אני מבקש.

זבולון המר (מפד"ל):

זאת שאלה שהיא מעבר לשר זה או אחר ומעבר להחלפת שרים. זו שאלה מאוד בסיסית, שכנסת ישראל ומערכת החינוך הישראלית צריכות להשיב עליה, תשובה חיובית, לטעמי, חיובית ברוח הדברים שאמרת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת זבולון המר. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי להצטרף לחברי הכנסת שדיברו לפני ולהביע את הזעזוע העמוק מנפילתם של חיילי צה"ל, לשלוח תנחומים למשפחות האבלות ורפואה שלמה לכל הפצועים. ומי ייתן ומקרים כאלה לא יישנו.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, ראשית, הייתי רוצה לנצל דקה אחת ולשאול אותך, אדוני סגן השר. בהשיבך על דבריו של חבר הכנסת אסעד אסעד הבאת נתונים וסטטיסטיקות ממדינות שונות. ובתוך כך ציינת גם את האורחים מארצות-הברית שיושבים פה. נשאלת השאלה, האם הם מסרו לך נתונים כמה סטודנטים, כמה בני נוער ישראלים עוזבים את הארץ מפני שאינם יכולים להיכנס לאוניברסיטאות, והם נוסעים ללמוד בארצות-הברית, בניו-יורק, במקומות אחרים, באנגליה, וחלק גם נשאר שם, כי הוא מקבל הצעות מפתות. ואנחנו, במוסדות ההשכלה הגבוהה, לא נתנו פתרונות לבני הנוער האלה. אני מבקש שבדברייך תשיב גם על השאלה הזאת, ואני מאוד אודה לך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המחלוקת הנצחית על נחיצותן, מתכונתן וכדאיותן של בחינות הבגרות לא תסתיים כנראה לעולם. מחלוקת זו, ממש כמו שאלת גיוס בחורי הישיבות לצה"ל, תעלה ותצוף כל פעם מחדש, ושוב תיעלם כלא היתה בעטיה של סערה ציבורית-חינוכית אחרת. בימים אלה התלקח מחדש הדיון הציבורי התורן בסוגיה זו: האם לצמצם את מספר בחינות הבגרות? אילו בחינות לבטל? מה יהיה גורלם של מקצועות לימוד שלא יכללו במתכונת הבחינות? האם יחוסלו? האם צמצום הבחינות יפגע באוכלוסיות החלשות ויגדיל את הפערים במערכת החינוך?

עוד בטרם נדון שאלות אלה ביסודיות על-ידי משרד החינוך והתרבות, על-ידי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, כבר גיבשה ועדה, שמונתה על-ידי שרת החינוך היוצאת הגברת שולמית אלוני, הצעה לרפורמה מרחיקה-לכת בבחינות הבגרות. למעשה לא מדובר, על-פי ההצעה, ברפורמה, אלא פשוט בכניעה של משרד החינוך לדרישות הנשנות והידועות של האוניברסיטאות. במשך שנים אומרים ראשי המוסדות להשכלה גבוהה, כי מבחינתם אין צורך שתלמידי ישראל ילמדו וייגשו לבחינות בגרות, פרט לשלושה מקצועות: לשון, מתמטיקה ואנגלית. מבחינתם כל יתר המקצועות – מדעים, יהדות ואמנויות – אינם רלבנטיים לקבלה ללימודים באוניברסיטאות.

במשך שנים נלחם ונאבק משרד החינוך נגד דרישה בדלנית, אליטיסטית ומתנשאת זו של האוניברסיטאות. הטענה הצודקת של משרד החינוך היתה, כי בתי-הספר אינם מכשירים את

התלמידים ללימודים אקדמיים בלבד; הם מכינים אותם לחיים כיהודים, כישראלים, כציונים, כבני אדם וכאזרחים מועילים ופעילים למען החברה והמדינה.

המלצת הוועדה שמינתה שרת החינוך, שכללה, בין השאר, את המדענית הראשית של המשרד פרופסור פרלה נשר ואת יושב-ראש המזכירות הפדגוגית פרופסור דוד גורדון, לצמצם את בחינות הבגרות לשלוש – לשון, מתמטיקה ואנגלית – היא נסיגה חמורה במדיניות החינוך בישראל. פירוש המעשי הוא, שבמקום תעודות בגרות כוללות, כפי שיש היום, תהיינה כמה רמות של תעודות בגרות: תעודות שיכללו את הציונים בשלושת המקצועות האלה, שמקבליהן יוכלו להירשם לאוניברסיטאות; תעודות של תלמידים שלא יגיעו לרמה המספקת במקצועות הללו ולא יוכלו אפילו להירשם לאוניברסיטאות; ותעודות מסוג שלישי, של תלמידים חלשים, שלעולם יהיו האוניברסיטאות סגורות בפניהם. זו הבשורה החינוכית שמביאים לנו ראשי משרד החינוך בשלהי כהונתה של שולמית אלוני, זאת המהפכה שדיברת עליה בחינוך.

אומנם פרטי הרפורמה ההרסנית הזאת עדיין בדיון ולא נוסחו סופית, אך מצאתי לנכון להתריע מעל במת הכנסת נגד כל רפורמה בבחינות הבגרות, שתפגע באוכלוסייה החלשה. החשש שלי – והוא מבוסס דיו גם על-פי מה שאומרים לי פקידים בכירים במשרד החינוך – הוא שצמצום מספר בחינות הבגרות יביא במישורין לחיסולם ההדרגתי של מקצועות לימוד שאליהם לא ייגשו לבחינות. סוד ידוע ועצוב הוא, לתלמידים, למורים ולהורים, כי מקצוע לימוד שאיננו נכלל בבחינות הבגרות אין מתייחסים אליו ברצינות בבתי-הספר, וסופו שהוא הופך להיות מקצוע נחות ושולי. לפני כמה שנים עשה משרד החינוך ניסוי, והחליט לחייב את התלמידים ללמוד ספרות עברית, אך ביטל את חובת ההגשה לבחינות בגרות במקצוע זה. לא עבר זמן קצר והמשרד חזר בו מביטול חובת הבחינה, שכן גם המורים וגם התלמידים החלו להתייחס בזלזול למקצוע שירד ממעמדו.

אך לא רק זאת. הרפורמה המוצעת תפגע בעיקר בשתי אוכלוסיות במערכת החינוך: בתלמידים חלשים, בעיקר באזורי מצוקה, בשכונות ובערי פיתוח, שיתקשו לקבל תעודת בגרות ללא מתמטיקה, אנגלית ולשון, ובכך לא רק המוסדות להשכלה גבוהה יהיו חסומים בפניהם, אלא גם שוק העבודה, הדורש היום יותר ויותר תעודות ואישורי השכלה. אם תמומש הרפורמה, ירד בשיעור ניכר אחוז מקבלי תעודות הבגרות מהשכבות החלשות, וזאת תהיה בכייה חינוכית שעוד נצטער עליה, ולכן יש למונעה מראש. קבוצה שנייה שתיפגע הם תלמידים דתיים הלומדים בהרחבה מקצועות כיהדות, תנ"ך ומחשבת ישראל. האם מערכת החינוך תעניש אותם על כך שהם לומדים מקצועות אלה, ולא תעניק להם תעודת בגרות?

ובכלל, איזה מין תלמידים אנו מבקשים ללמד ולחנך בלי יהדות, בלי ידע בתולדות העם והמדינה, בלי אזרחות וציונות, בלי הומניסטיקה? מה יהיה מקומם של המקצועות המדעיים דווקא בעידן המדעי-הטכנולוגי שלפנינו? האם יחוסלו האמנויות? אומנם נכון, אומרים לנו שבמקצועות הללו ימשיכו התלמידים לגשת לבחינות בגרות, אך יהיו אלה בחינות פנימיות של בתי-הספר. אולם צריך לזכור: בחינות כאלה יהיו בהכרח נחותות מבחינות במקצועות שהציונים בהם יובאו בחשבון בתהליך הקבלה לאוניברסיטאות.

בסיכומי של דבר: ספינת הדגל של מערכת החינוך, לטוב ולרע, היא בחינות ותעודות הבגרות. ההשלכות שיש לכל רפורמה בתחום זה משפיעות על מערכת החינוך כולה. משום כך יש לתבוע ממשרד החינוך שלא לקבל החלטות מחייבות בנושא זה לפני שהן מובאות לידיעת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת ולהחלטתה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה.

דוד מגן (הליכוד):

אפשר לשאול אותך שאלה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

לא הבנתי. השרה מינתה ועדה לבדיקת העניינים הללו, והוועדה טרם הביאה המלצות לשרה. מה שעוד מעודכן, ששרת החינוך והתרבות לשעבר היא שרה ללא תיק. אם זה היה מינוי אישי ולא של הנהלת המשרד, ממה אתה מוטרד?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מוטרד מאוד, חבר הכנסת דוד מגן, ואני מבקש לשמוע את התשובות בנושאים האלה מסגן השר. אני מקווה שתהיינה לו תשובות בנושאים האלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. אני מזמין את סגן שר החינוך והתרבות, ששייב על ההצעה: בחינות בגרות בתנ"ך.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם כניסתה לתפקיד שרת החינוך והתרבות יזמה השרה אלוני סדרה של דיונים בהנהלת המשרד בנושא בחינות הבגרות. בעקבות דיונים אלה הוחלט על הקמת ועדה לבחינת מתכונת בחינות הבגרות והגמר בזיקה למבנה הלימודים ולהיקפם בחטיבה העליונה של בתי-הספר העל-יסודיים. בראש הוועדה שמונתה עומדת פרופסור מרים בן-פרץ, ראש בית-הספר לחינוך באוניברסיטת חיפה, וחברים בה נציגי ארגוני המורים העל-יסודיים, מנהלי בתי-ספר על-יסודיים, נציגי המוסדות להשכלה גבוהה, מומחים לחינוך וממלאי תפקידים בתחום החינוך העל-יסודי במשרד החינוך והתרבות.

דוד מגן (הליכוד):

למה התעלמתם מוועד ההורים המרכזי? למה אתם מתעלמים מההורים?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

רק שנייה, דוד, דוד.

על-פי האמור במכתב המינוי לחברי הוועדה, מטרת הבדיקה היא לשפר את תהליך הלימוד בחטיבה העליונה.

הוועדה החלה בעבודתה, והיא בוחנת חלופות שונות המוצגות בפניה. הוועדה פנתה אל הציבור בבקשה לחוות דעה בעניינים האלה, והיא תבדוק גם את עמדותיהם של תלמידים שנבחנו לפני כשבוע בבחינות הבגרות בחיבור ובחרו להתייחס לאחד הנושאים שהוצעו לבחירה ועסקו בבעיות בחינות הבגרות.

מכאן, הוועדה לא השלימה את עבודתה והמלצותיה – – –

זבולון המר (מפד"ל):

מה עושים? שואלים את התלמידים מה הם רוצים שיהיה בבחינות הבגרות?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גם אותם. אלה תלמידים בוגרים; נערים בני 17 או 18 שניגשים לבחינות בגרות. אתה יודע שמציגים בפניהם נושאים רציניים מאוד. אם אתה שומע מורה או איש חינוך כזה או אחר, חשוב שנשמע גם אותם.

אם אינני טועה, גם אתה הודעת בזמנך, במסגרות שונות, שישולבו גם תלמידים מכיתות של בתי-הספר העל-יסודיים, וחשוב שנשמע גם אותם. אני חושב שזה דבר נכון.

גורמים מספר הביאו להעלאת נושא זה לדיון, לבירור ולנקיטת עמדה מצד הנהלת משרד החינוך והתרבות: ההכרה שלבחינות הבגרות יש השלכות מרחיקות לכת על האקלים החינוכי במערכת על שלביה השונים, מבית-הספר היסודי ועד לסיום בית-הספר העל-יסודי, וכן השאיפה לקדם את החינוך העל-יסודי על היבטיו החינוכיים, החברתיים והמשקיים.

בקשר לזה עולות השאלות: באיזו מידה מסייעות בחינות בגרות – שבעיקרן הן חיצוניות – לבית-הספר לקיים תהליך למידה משמעותי? האם מתכונת של בחינות חיצוניות מקדמת תהליך מסוג זה או שמא היא בולמת אותו? אלו שאלות שבהן מתלבטים תלמידים והורים, מחנכים, מומחים לחינוך ואנשי ציבור.

הדיון בנושא זה איננו חדש, ומועלים בו טיעונים לכאן ולכאן. אזכיר את הדיונים שהתקיימו בקשר לכך בשנת התשל"ח, 1977, בוועדת החינוך של הכנסת, שהמליצה על מגמה של ביטול בחינות בגרות חיצוניות. בשנת 1977 היתה בקשה כזאת.

בדיונים שהתקיימו בעבר ובאלה המתקיימים עתה מועלים טיעונים בעד ונגד קיומן של בחינות בגרות חיצוניות. המצדדים בקיומן של בחינות במתכונת זו סבורים, שהן מבטיחות רמת למידה אחידה ומוגדרת ומאפשרות השוואה אובייקטיבית של הישגי הבוגרים. בדבריהם של המתנגדים עולים נימוקים אלה: בחינות חיצוניות נוטלות מן המורה יוזמה בבחירת חומר הלימוד ויצירתיות בגיוון הוראתו באופן המעורר עניין וסקרנות בקרב תלמידיו; בבחינות חיצוניות מודגשת הערכה של הישגים לימודיים, בעיקר בתחום ההכרתי ולא דווקא בתחום החווייתי-הריגושי; בחינות מסוג זה עלולות להחליש את האפשרות לפתח יחס חיובי כלפי נושאי הלימוד ורצון לעסוק בהם גם מעבר למסגרת הבית-ספרית.

בקשר לזה ראוי שנבדוק שמא הדבקות בקיומן של בחינות חיצוניות במקצועות כמו היסטוריה, אמנות, אזרחות ותנ"ך עלולה לפגוע דווקא בהיבטים העמוקים של יעדי החינוך.

מגישי ההצעות הדחופות לסדר-היום מציינים: "לצערנו, כאשר אין בחינת בגרות בסיומו של תהליך, הלמידה פוחתת והמוטיבציה ללמוד מקצוע זה נפגעת". גם חבר הכנסת הירשזון, וגם אתה, חבר הכנסת המר – – –

דוד מגן (הליכוד):

הירשזון, בעברית: בן-צבי.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בעבר שמות המשפחה הצביעו על המקצוע, בעיקר במזרח-אירופה. בוכבינדר, שניידר. עכשיו אני לומד עוד דבר.

דוד מגן (הליכוד):

הוא עובד כל כך מהר בכנסת, שאפשר לקרוא לו צבי.

זבולון המר (מפד"ל):

הוא היה צייד.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הירשזון, בסדר.

— — — וכן "שעל-פי שיטת הלימוד הנלמדת בארץ, תוצאת ההחלטה על צמצום בחינות הבגרות החיצוניות תביא כמעט לביטול מוחלט של לימוד התנ"ך בבתי-הספר הכלליים", דברי חבר הכנסת זבולון המר. אכן, צודקים חברי הכנסת הירשזון והמר. יש להצטער על כך שמערכת החינוך נשענת במידה רבה על בחינות בגרות חיצוניות על מנת להבטיח באמצעותן את הלמידה, וכן ששיטת לימוד מסוימת מצריכה בחינות. אני סבור ששיטת חינוך המדגישה את מרכיב הבחינות בלמידה היא בעיקרה שיטה המבוססת יותר על שינון וזכירה ופחות על הבנה והעמקה. האם זוהי השיטה שאנו מבקשים ללמד על-פיה תנ"ך בבתי-הספר הכלליים?

חברי הכנסת, היערכות מערכת החינוך בעקבות הסכמי השכר שנחתמו עם ארגוני המורים, שעל-פיהם יקדישו כל המורים עתים ללימוד ולהשתלמות, פותחת פתח רחב לשינוי שיטות הלימוד ולשיפורן. הלימוד וההשתלמות יסייעו למורים וייתנו בידם כלים שבאמצעותם יוכלו לתכנן את ההוראה באופן רחב, להפעיל אותה בדרכים מרתקות ולהעריך אותה בבחינות ובדרכי הערכה מהימנות, שאינן בולמות אותה אלא מאפשרות את קידומה, שיפורה והעמקתה.

עם זאת, אוכל להבטיחכם שהשיקולים המנחים באימוצה של דרך זו או אחרת ביחס לבחינות בגרות יביאו בחשבון את צורכיהם של כלל תלמידינו, ובכלל זה את צורכיהם של בני הקבוצות החלשות מן הבחינה החברתית והכלכלית.

אני רוצה להוסיף ולומר, במסגרת ההסכם שנעשה עכשיו עם ארגוני המורים – והייתי שם שותף פעיל מאוד – העלו, דווקא במערכת של החינוך הממלכתי-דתי, את השאלה מה יקרה במעבר לחמישה ימי לימוד, משום שהסתדרות המורים היא זאת שחתמה כבר לפני שנתיים או שלוש שנים – ואתה יודע על הסכם – על מעבר לחמישה ימים. אנחנו, גם מנכ"ל המשרד וגם אנוכי, שישבנו אתם יחד, אמרנו שאנחנו לא נפגע בחינוך הדתי – אני מדבר על לימודים ביום שישי – משום שיש בעיות, ונאפשר להם לקיים את השעות הנדרשות ללימוד התנ"ך והתורה וכל מה שקשור בזה.

לגבי בתי-הספר הכלליים, ההיפך הוא הנכון, אין שום כוונה לפגוע בשיעורי התנ"ך. אנחנו באים ומחזקים.

זבולון המר (מפד"ל):

אם אין בגרות, אתה צודק. אבל אם אתה משאיר בגרות באנגלית או במתמטיקה או בלשון, כל הלימוד יתמקד בזה, והמקצועות האחרים לא יעברו כמו היום. אם יש שתיים, אף אחד לא לומד שלוש. לומדים שתיים. כשלא יצטרכו שום דבר, לא ילמדו כלום.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

השבוע היה אירוע של בית-הספר "בליך" ברמת-גן. אמרו שזה הפך להיות בית-ספר של ציונים ושל נקודות.

זבולון המר (מפד"ל):

זה שאני אומר.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לכן יש ועדה. אמרתי גם בתחילת דברי שיש בדיקה. הדברים נמצאים עכשיו בהליך של בדיקה. נכון, טוב שמדי פעם בפעם מועלות הצעות לסדר-היום. רבותי, צריך לראות גם את ההערות שצינו כאן על-ידי חבר הכנסת המר ועל-ידי חבר הכנסת הירשזון.

אין לי התנגדות לכך שגם ועדת החינוך תיתן דעתה לנושא ותקיים בו דיון מקיף ומעמיק. לכן אני מציע שנעביר את הנושא הזה לוועדת החינוך. ועדת החינוך תדון בנושא, ואני בטוח שאתם תרצו להשתתף בישיבותיה, כי מדובר בהצעה לסדר-היום שלכם. זה נושא שיש לכם עניין בו, משום שנושא החינוך קרוב לשניכם. אני בטוח שנוסף על אנשי המשרד שישתתפו בישיבות הוועדה, ישתתפו בהן גם אנשי מקצוע, וכמובן גם אנשי הוועדה. הם ישמעו את כל הגורמים, ואני מניח שיוסקו מסקנות.

חבר הכנסת הירשזון ביקש ממני להתייחס לנושא התלמידים מסיימי תיכון ויוצאי צבא שיוצאים ללמוד בחוץ-לארץ. נכון, לא מעט אנשים עוזבים ולומדים באירופה או בארצות-הברית הרחוקה. אמרתי בדברי שנעשית פעולה. חבר הכנסת המר, ששימש כשר החינוך, יודע שעומדים לתת למכללות מעמד אקדמי, ועל-ידי כך נצמצם את מספר הנוסעים לחוץ-לארץ ונגדיל את מספר הנקלטים בארץ במערכת ההשכלה הגבוהה. השילוב של המכללות האזוריות, שבהן יש גם חיזוק אזורי הפיתוח ואזורי הספר, ומתן מעמד למכללות האזוריות, זה נותן לנו גם אפשרות לקלוט מספר גדול יותר של

אנשי אקדמיה שיעבדו שם, ונצמצם את מספר המובטלים בקרב האוכלוסייה באותו מקום. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן שר החינוך והתרבות.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מדבר על העברת הנושא לוועדת החינוך.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כן, לוועדת החינוך.

דן תיכון (הליכוד):

מה דעתך שנקיים דיון במליאה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כן, אבל במליאה אין לאנשי המקצוע זכות להשמיע את דעותיהם. אבל אם רוצים שיהיה דיון במליאה, אין לי בעיה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן שר החינוך.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, להמליץ בפני יושב-ראש הכנסת שהדיון יתקיים – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בשבוע הבא.

היו"ר ר' אדרי:

אומנם סגן השר מסכים שיתקיים דיון במליאה, אבל יש לנו ארבע הצעות אחרות של חברי הכנסת.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הם כולם יסכימו. נבקש מכולם הסכמה.

היו"ר ר' אדרי:

השאלה היא, האם יסכימו?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בוא נשאל.

היו"ר ר' אדרי:

הם יודעים שצריך לקיים דיון במליאה, אבל הם רוצים להשתתף כדי להביע את דעתם.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

נעשה הצבעה.

היו"ר ר' אדרי:

אני לא יכול לעשות הצבעה אם חבר כנסת מבקש להביע את דעתו.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אולי נבקש מהם לוותר ונגיד שכולם מסכימים שהנושא יידון במליאה?

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן השר, יש תקנון של הכנסת. אם חברי הכנסת שביקשו יוותרו, אני בהחלט אודה להם.

חבר הכנסת אברהם רביץ, אתה הצעת להסיר את ההצעה לסדר-היום. כאן יש הסכמה כללית לקיים דיון במליאה. אתה מצטרף לרוב? בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אני חושב שיש דבר חמור מהפחתת שיעורי התנ"ך, והוא – – –

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

זה לא אמרתי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כן, באופן מעשי. לא שאתם מפחיתים, אבל באופן מעשי זה עלול לגרום לכך, וזה סילוף שיעורי התנ"ך, או, במלים אחרות, הצנזורה על התנ"ך. מאוד מעניין, דווקא אלה שהם נגד צנזורה על סרטים, נגד צנזורה על מחזות, הם בעד העלאת מחזה אנטישמי בשם "פליישר" ונגד, חס וחלילה – חופש הביטוי; וכשזה מגיע לתנ"ך, אז מוכנים לקרוע פרקים מן התנ"ך או ספר שלם. נגיד שספר יהושע לא מוצא חן בעיניהם.

לכן אני אומר, שהבעיה היא הרבה יותר עמוקה. הבעיה היא, כיצד אנחנו מתייחסים אל הספר הקדוש הזה, ספר התנ"ך.

אדוני היושב-ראש, אני מוכן להיענות לבקשתך, ושהמלים הללו יהיו לנגד עיני הוועדה או לנגד עיני המליאה – שידונו גם על הניסיון לסלף את התנ"ך ולקרוע ממנו פרקים או ספרים חשובים. אני מצטרף להצעת סגן השר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אברהם רביץ. חבר הכנסת יוסף בא-גד גם כן מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. האם אתה מסתפק בדברים שנאמרו, או שאתה גם רוצה להביע את דעתך?

יוסף בא-גד (מולדת):

נו, ודאי שארצה להביע את דעתי, אף שאני מקבל בברכה את – – –

היו"ר ר' אדרי:

יש לך דקה. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

היות שאני גם יושב בוועדת החינוך, והבוקר היה דיון על כך שעומדים לעשות רפורמה בבחינות הבגרות, שתוריד את הרמה לשפל תחתיות – דבר ראשון, זורקים את הטלית מהאונייה הטובעת, את התפילין. התנ"ך זה דבר ראשון. לכן אני שמח שסגן השר הסכים לקיים דיון במליאה. אני רק מציע שהדיון במליאה יהיה: תנ"ך או "רובים ושונים", מייקל ג'קסון, מדונה ו"מטאליקה". תרבות זו לעומת תרבות זו.

נעמי חזן (מרצ):

— — —

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

יש לי שאלה אליך. מאין הבקאות הזאת?

יוסף בא-גד (מולדת):

הצלחתי לעורר את כולם. הבקאות הזאת היא בעקבות פניות של עשרות שדרי רדיו וטלוויזיה, ששאלו: מה תעשה נגד מייקל ג'קסון?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשרת העבודה והרווחה ותודה לחבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש לו שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא. חבר הכנסת בא-גד, לא לנצל את הסבלנות שלי. נתתי לך גם לדבר, וגם לשאול אותך שאלה. תודה לך, אדוני.

חברי הכנסת, אני מבקש שלא לנצל לרעה את התקנון. לא לשם כך הוא נועד.

אני מזמין את חבר הכנסת טלב אלסאנע, שמבקש להעביר את הנושא לוועדה. או שאתה מסכים שהנושא יידון במליאה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מסכים שהנושא יידון במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אני מודה לך.

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן, שמבקש להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למה אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת הירשזון לוועדה? כדי להביע ברכה ולהעלות על נס את הפעילות הבלתי רגילה שלו כחבר כנסת חדש. הרבה נושאים הקשורים למערכת החינוך, אנו מתוודעים להם – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הוא לא חבר כנסת חדש, הוא כבר היה בכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

בקדנציה הזו כן, אחרי הפסקה ארוכה, לצערנו.

לנושאים מרתקים רבים אנחנו מתוודעים דווקא בדיונים במליאה. לזבולון המר זו לא חוכמה להחמיא כשר חינוך ותרבות לשעבר.

אבל ביקשתי את הרשות כדי להביע מחאה בפני סגן שר החינוך והתרבות. כדאי שבמיוחד משרד החינוך והתרבות, בכל רפורמה, בכל ועדת בדיקה, ישתף את נציגי ההורים. יש היום גוף ממוסד של ועד הורים מרכזי, וכדאי שתתרגלו לשתף אותו בכל הדיונים הקשורים לרפורמות חדשות. אבל, אם סגן השר כבר מסכים, אני לא מתעקש להעביר את הנושא לוועדה, וגם אני מוכן לכך שהוא יידון במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד דיון במליאה ומי נגד? נא להצביע.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד קיום דיון במליאה – 12, נגד אין, נמנעים אין.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אכן קיבלנו החלטה לקיים דיון במליאה, אבל אני מבקש שתפנה ליושב-ראש הכנסת, שיאשר דיון במהרה בימינו אמן, קרי – בשבועות הקרובים, ולא לדחות את העניין לסוף התור, שהרי אם נדחה את זה לסוף התור, קרוב לוודאי שהנושא יידון בכנסת העשרים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת תיכון. אני אסב את תשומת הלב של נשיאות הכנסת וגם של היושב-ראש, ואני מקווה שהנושא יידון במהרה עוד בקדנציה הזאת. תודה.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לשאלות ותשובות, שיינתנו היום על-ידי שרת העבודה והרווחה. גברתי שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

גני-ילדים במגזר הערבי

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

מדוח מבקר המדינה עולה, כי רק 25% מהילדים הערבים בגיל שלוש ו-53% מהילדים בגיל ארבע מבקרים בגני טרום-חובה, לעומת 96% ו-98% מהילדים היהודים באותן קבוצות גיל.

עוד צוין, כי היקף הפיקוח על גני-ילדים במגזר זה אינו מאפשר החלת חוק הפיקוח משנת 1969. רוב המסגרות הקיימות פועלות ללא רשיון וללא פיקוח פדגוגי ומינהלי, וזאת בניגוד למצב הקיים במגזר היהודי.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד העבודה והרווחה מפתח מדיניות הקמת מעונות-יום במגזר הערבי, הן על-ידי הקצאת משאבי פיתוח לבניית מעונות במגזר זה והן על-ידי שינוי סדרי העדיפויות לקבלת ילדים למעונות?

2. האם תיקבע טבלת שכר לימוד מדורג שתתאים להכנסת המשפחה הערבית, לרבות שינוי הקריטריונים המזכים בהנחות נוספות, כך שיחולו גם על המגזר הערבי?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מתוכן השאלות של חברת הכנסת נעמי חזן מתברר, שמדובר בילדים בגיל שלוש-ארבע, המבקרים בגני טרום-חובה ונמצאים תחת אחריותו של משרד החינוך ובפיקוחו.

1. שיעור התעסוקה הנמוך בקרב נשים במגזר הערבי, וכן גובה השתתפות ההורים במעונות-יום לאמהות שאינן עובדות, מנעו התפתחות של רשת מעונות-יום במגזר זה בשיעור הדומה לזה הקיים בקרב האוכלוסייה היהודית. שיעור התעסוקה הנמוך גורם לכך, שבבניינים ערביים רבים מספר הילדים לאמהות עובדות הוא קטן, ולכן העדיף המשרד לפתח רשת של משפחתונים. כיום פועלים במגזר הערבי 280 משפחתונים, ומתחנכים בהם גם ילדי אמהות עובדות וגם ילדי רווחה – 1,239 ילדים.

2. אין בכוונת המשרד לקבוע טבלת שכר לימוד מדורג מותאמת להכנסת המשפחה הערבית. בטבלה הכללית יש מענה לאוכלוסיות במצוקה ולאוכלוסיות בעלות רמת הכנסה נמוכה.

נציין שוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, שעסקה לאחרונה בהרחבת הקריטריונים להשתתפות הורים, לא המליצה לקבוע טבלה מיוחדת למגזר הערבי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשרת העבודה והרווחה. שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. גברתי השרה, השאלה שלי היתה מופנית אלייך, והתייחסה ספציפית לגילאי אפס עד שלוש; זאת אומרת, לאותם ילדים שהם בתחום העיסוק של המשרד שלך.

אני חוזרת ושואלת: יש בפירוש מדיניות של העדפת משפחתונים, בין היתר משום שהם זולים הרבה יותר מאשר מעונות-יום. הקריטריונים שקיימים היום אינם מתייחסים בצורה זו או אחרת ספציפית לבעיה של האשה הערבייה.

שאלתי הנוספת אלייך היא כזאת: כיוון שנראה שבגלל הקריטריונים נשים ערביות אינן יוצאות לעבודה משום שאין להן מעונות-יום, יש למעשה מעגל סגור, ואני שואלת אותך ופונה אלייך: האם את מתכוונת לפתח מדיניות מיוחדת, שתענה על הצרכים הספציפיים של נשים ערביות?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

צר לי, חברת הכנסת נעמי חזן, נוסח השאלתא שלך מונח בפני. הוא לא מתייחס לילדים גילאי אפס עד שלוש. הוא מדבר על כך ש"מדוח מבקר המדינה עולה, כי רק 25% מהילדים הערבים בגיל שלוש ו-53% מהילדים בגיל ארבע מבקרים בגני טרום-חובה", לעומת מה שקורה במגזר היהודי. אבל בכל זאת, בנפרד, אני מוכנה לבדוק את השאלה שלך.

לגבי הנושא של המשפחתונים. אני יורדת עכשיו ממפגש של ועדת המשנה של ועדת הכנסת לנושא מעמד האשה, בראשותו של חבר הכנסת דראושה, לנושא של הנשים במגזר הערבי. יש לי כאן בתיק כל החומר שהבאתי. אני מתכוונת לעשות שינויים בתפיסת העולם ובסדרי העדיפויות של האגף למעמד האשה במשרד העבודה והרווחה. אחד הנושאים שמטרידים אותי ביותר, ואני בעצמי באה מארגון נשים, זה שכל התקציב, או רובו המכריע, של 140 מיליון שקל, מושקע בסיוע למעונות ילדים ולמשפחתונים. את יודעת לא פחות טוב ממני, שקידום מעמד האשה איננו רק נושא של מעונות ומשפחתונים. במגזר הערבי, לתפיסתי, הנושא החמור ביותר מבחינת האשה הערבייה הוא העדר כמעט מוחלט של הכשרה מקצועית. זו מסגרת מאוד מצומצמת, בנושאים שהם היום כמעט לא משמעותיים למערכת העבודה.

אם את שואלת אותי האם אני מתכוונת לקבוע מדיניות, לעניין הנשים בכלל – כן, למגזר הערבי – אני לא רוצה להתחייב עכשיו מראש. ואומר לך מדוע. גם מהסירים שלי – מאז כניסתי לתפקידי כשרת העבודה והרווחה – במגזר הערבי, למדתי לדעת שבעיות בתחום הרווחה, בתחום האבטלה, בתחום התעסוקה ובתחום העבודה הולכות ונעשות דומות יותר במגזר הערבי לקיים במגזר היהודי. לכן אני לא בטוחה שמערכת מיוחדת של מדיניות לאשה הערבייה, כמדיניות משרד, תביא בסופו של דבר לקידומה של האשה הערבייה. אבל אני אבחן את הדבר, וברגע שהשינויים ייכנסו לתוקפם אני אבחן גם את הנושא של הנשים הערביות, שבוודאי יש בו הרבה היבטים שהם לא זהים לנושא הנשים היהודיות.

אבטלה בצפון הארץ

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

מאמצי מדינת ישראל להביא לפיזור האוכלוסין ולהגדיל את האוכלוסייה היהודית בגליל נבלמים, על כן האבטלה בחבל ארץ זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר המובטלים בגליל ובצפון בארץ?

2. היכן מוקדי האבטלה הגדולים באזור זה?

3. מה הן התוכניות היהודיות לפתרון הבעיה בצפון ובגליל?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחודש מרס נרשמו בשירות התעסוקה באזור הגליל העליון 4,360 מובטלים שישה ימים ויותר; באזור הגליל המערבי – 8,725; באזור עמק-יזרעאל (בכלל זה נצרת והיישובים בסביבה) – 7,225; באזור חיפה – 15,589 מובטלים. קליטת עולים באזור הצפון הביאה לעלייה בשיעורי האבטלה. לאחרונה חל שיפור, כתוצאה מתוספת מקומות עבודה.

2. מוקדי האבטלה הגדולים: יוקנעם – 14.4%; עכו – 13.1%; כפר מע'אר – 13.1%; מעלות – תרשיחא – 10.7%; מגדל-העמק – 10.3%; קריית-ים – 10.6%; כפר-כנא – 11.1%; טירת-הכרמל – 10.4%; נשר – 10%.

3. במסגרת קרן-הקיימת לישראל מועסקים בכל הארץ 2,833 עובדים, אשר באים מקרב מובטלים תובעי הבטחת הכנסה, מהם: במעלות-תרשיחא – 70; כפר מע'אר – 92; מגדל-העמק – 78; חיפה – 176; קריית-ים – 102; עכו – 249.

עם תחילת הסגר נוצרו אפשרויות רבות ומיידיות לאיזוש מקומות עבודה באתרי הבניין בכל מקצועות הענף. במסגרת זו נפתחו קורסים לבנייה ביישובים: צפת – 3 קורסים; עפולה – 5 קורסים; חדרה – 4 קורסים; מעלות – 6 קורסים; טבריה – 2 קורסים; חיפה – 4 קורסים; כפר-כנא – 7 קורסים; כפר מע'אר – 5 קורסים. בחיפה מתוכננים להיפתח עוד 5 קורסים. משרדנו נכון לסייע בהסעתם של מובטלים מיישובי צפון הארץ לאתרי בנייה רחוקים בתקופת ההכשרה.

עבודות בשבת ב"יד ושם"

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ד בשבט התשנ"ג (15 בפברואר 1993) פורסם, כי במוסד "יד ושם" בוצעו בשבת, כ"ב בשבט התשנ"ג, עבודות. עובדים שבאו למקום עם משאית ומנוף פגעו בציבור, במיוחד כשמדובר במוסד שייעודו הנצחת זכרם של קדושי השואה.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקרה על-ידי משרדך עבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה שבוצעה בעניין זה?

2. מה העלתה החקירה, ואילו צעדים יינקטו כנגד האחראים?

3. מה ייעשה לגבי מקרים דומים בעתיד?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה להתנצל מראש על האיחור במתן התשובה, כי זה הלך לבדיקה, ובדרך מהלשכה לבדיקה זה ארך כנראה קצת יותר זמן.

2-1. עם קבלת השאלתא, ב-25 בפברואר 1993, נפתחה חקירה על-ידי האגף לפיקוח על חוקי עבודה שבמשרדי. התגלה כי חברת "אבי מנופים" עבדה במוסד "יד ושם" לפני יציאת השבת, כאשר הציוד היה שם מיום רביעי. מנכ"ל החברה קיבל התראה, כמו-כן מנהל האגף לפיקוח על חוקי עבודה הודיע להנהלת "יד ושם" למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד.

בתשובה קיבל מנהל האגף, מר כחלון, העתק מכתב של יושב-ראש "יד ושם" לשרת החינוך, ובו הוא מודיע שאכן יצאה הוראה חד-משמעית בעניין.

3. אם הדבר יישנה, לאחר שהקבלן הוזהר חד-משמעית על-פי החוק, יינקטו צעדים המתחייבים מהחוק, עד כדי הגשת תביעה משפטית.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רביץ. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני רוצה להסתפק באמירת תודה רבה.

אישור נישואין למאומצים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

מפניות שהופנו אלי עולה, כי מי שאומץ בילדותו ומבקש לבוא בברית הנישואין זקוק לאישור המכונה "רשאי לבוא בקהל". אישור זה נועד לוודא, כי אין מדובר בממזר או בפסול לנישואין.

הליך פורמלי זה מתבצע כאשר המאומץ מבקש להתחתן, ולעתים לוקח זמן רב, שכן מדובר באיתור כל הנוגעים בעניין לאחר למעלה מ-20 שנה. זהו עניין מסובך ומורכב, ובמקרים אחדים אישור הנישואין הגיע שעות אחדות לפני הנישואין.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד העבודה והרווחה לבעיה?

2. האם אין אפשרות שהליך זה יתבצע בשעת האימוץ עצמו, כאשר כל הצדדים נוכחים?

3. מה ייעשה לשינוי מצב כאוב זה?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חוק האימוץ קובע, בסעיף 30, שרשם הנישואין יהיה רשאי לפנות לרשם פנקס האימוצים כדי לקבל פרטים על מאומץ, כאשר העיון דרוש למילוי תפקידו. רשמי הנישואין אינם מסתפקים בקבלת פרטים השאובים ממידע שהועבר על-ידי בית-המשפט לרשם הנישואין בעת מתן צו האימוץ, והמבוסס על תעודות הלידה המקוריות. מצב זה מאלץ את המאומצים לפנות לפקידת אימוץ ראשית לסייע בהעברת מידע נוסף לרשמי הנישואין. כתוצאה מכך זומנו אמהות מולידות ותוחקרו, דבר שגרם להן זעזוע ועוגמת נפש.

2. לאחר משא-ומתן ארוך בין בתי-הדין הרבניים לבין משרד העבודה והרווחה הוגשה הצעה, ולפיה ימולא שאלון על-אודות כל מאומץ, אשר יועבר לרבנות לצורך החלטה על "כשרות" המאומץ, עוד בשנות חייו הראשונות, ועל-ידי כך תימנע הבדיקה בעתיד. מאומצים, שלגביהם נראה שקיימות בעיות הלכתיות, יועברו לבדיקה.

3. השירות למען הילד מיידע את ההורים המאמצים על מעמדו של הילד הנמסר לאימוץ אחרי בירור, וזאת כדי למנוע עוגמת נפש למאומץ, לפני בואו בברית הנישואין.

אבטלה בגליל המערבי

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

על-פי הדוח האחרון של שירות התעסוקה האזורי, יש עתה בגליל המערבי 9,034 דורשי עבודה, מהם יותר מ-7,800 מובטלים.

כיסוי אבטלה בולטים, יחסית לכוח העבודה המקומי, קיימים בשלומי, בעכו, בכרמיאל, במעלות, וכן ביישוב העולים חצרות-יסף שמצפון לעכו, שבו מתרכזים, על-פי דיווחי שירות התעסוקה, 363 דורשי עבודה, מהם 326 מובטלים, ו-247 מבין דורשי העבודה רשומים להבטחת הכנסה.

דוח חדש של חוקרי רמת התזונה בעולם, שנתפרסם לפני כשבועיים בגרמניה, הממפה את מוקדי הרעב בעולם לפי מדינות וחבלי ארץ גיאוגרפיים, מעריך כי בישראל יש כ-700,000 בני אדם רעבים, מתוכם כ-35,000 בגליל המערבי.

מצ"ב צילום קטע מהעיתון "הד הצפון" מיום 12 בפברואר 1993.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות המפורטות לעיל נכונות?
2. האם יוזם משרדך פתרונות לבעיות האבטלה החמורות באזור הגליל המערבי? אם כן – מה הם הפתרונות המוצעים, ובתוך איזה פרק זמן ניתן ליישם?
3. האם תשקיע הממשלה בתשתית תעשייתית באזור? אם כן – באילו מפעלים מדובר, מה הוא מספר העובדים שייקלטו במסגרת זו, ובתוך כמה זמן תיושמה התוכנית?
4. נתון של 35,000 רעבים בגליל המערבי בלבד, על-פי ממצאי הדוח הנזכר לעיל, הוא מעל ומעבר למה שמדינת ישראל יכולה להרשות לעצמה, אם אין כוונתה להידמות למדינות העולם השלישי. מה כוונת משרדך לעשות כדי לפתור בעיה זו?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. נתוני שירות התעסוקה לחודש מרס 1993 מצביעים על 9,849 דורשי עבודה בגליל המערבי, מהם 8,725 מובטלים. כיסי אבטלה קיימים בשלומי – 20.6%, בעכו – 13.1%, ובמעלות – 10.7%. בחצרות-יסף היו רשומים 216 מקבלי דמי אבטלה, ו-185 מקבלי הבטחת הכנסה.

הגליל המערבי קלט בשנים האחרונות מספר רב של עולים חדשים, ומספר המצטרפים החדשים לכוח העבודה ביישובי האזור היה גבוה לעומת יתר חלקי הארץ.

2. בעדיפות ראשונה אנו פועלים לספק את הדרישות לכוח האדם בענפי הבניין והחקלאות, בסיוע הכשרות מקצועיות, הסעות מובטלים וסבסוד שכר בתקופה ראשונית. על אף העובדה שעל יצירת מקומות תעסוקה מופקדים המשרדים הכלכליים, ולהם ניתנו תקציבים ייעודיים לכך, לקח משרדנו על עצמו לפעול לשילובם של מובטלים בעבודה מצויה ולהביא לצמצום הפער בין משרות פנויות ומקבלי דמי אבטלה והבטחת הכנסה.

אנו נמשיך לטפל במוקדי האבטלה ביישובים המרוחקים באמצעות מכסות קבועות של עבודות מיידיות – ואני מתכוונת למפעל שלנו ושל הקרן-הקיימת.

בשל שיעורי אבטלה גבוהים בחצרות-יסף שמצפון לעכו הוקצו, 120 מקומות עבודה מיידיים במסגרת קרן-הקיימת לישראל למובטלי היישוב. זאת נוסף על פעילות מאומצת של השמה שוטפת בעבודה המצויה באזור והפניה לקורסים להכשרה ולהסבה מקצועית. מאחר שבאזור יש דרישה לתופרות, יתקיימו בקרוב קורסי הכשרה מקצועית באתר לעולים.

3. בגליל המערבי נמצאים בשלבי פיתוח מתקדמים כמה אזורי תעשייה עירוניים ובין-עירוניים, בהשקעה ממשלתית של כ-50 מיליון שקל, ובאחריות משרד התעשייה והמסחר. פיתוח אזורי התעשייה בגליל יכין שטחים ליזמים ולמשקיעים. בפארקים מתוכננים לקום מפעלים בעלי טכנולוגיות מתקדמות בתחומים אלקטרוניקה, מתכת, פלסטיקה ועוד. בציפורי מתוכנן לקום מפעל "ספנדקס" לסיבים כימיים, אשר יספק תעסוקה ל-130 עובדים, מהם 70 הנדסאים וטכנאים. מרבית האזורים התעשייתיים ייהנו מהתמריצים של אזור פיתוח א', וחלק ייהנו מתנאי אזור פיתוח ב'. תוכניות פיתוח התשתית כפולות בהיקפן ב-1993 לעומת שנה קודמת.

4. מערכות הביטחון הרווחתי שפותחו בישראל נועדו להבטיח לכל משפחה רמת הכנסה המאפשרת סיפוק הצרכים הבסיסיים. רמת הקצבאות המשולמת במסגרת חוק הבטחת הכנסה מונעת מצב של חרפת רעב. לא נסתר מעינינו, שמשפחות המתקיימות מתמיכות אלה בלבד שרויות במצוקה כלכלית. הגמלה ליחיד היא 803 שקלים לחודש, לזוג – 1,204 שקלים, לזוג עם ילד – 1,364 שקלים, לזוג עם שני ילדים – 1,525 שקלים. נוסף על הגמלאות הכספיות יש הסדרים מיוחדים למתן הטבות לאוכלוסיות המתקיימות מהגמלה המינימלית, כגון ביטוח רפואי, הנחות במסים עירוניים ועוד.

פתרון למצוקת חסרי הבית בתל-אביב

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

בתאריך י"ז בטבת התשנ"ג (10 בינואר 1993) פורסמה הודעה מטעם משרד העבודה והרווחה, כי בקרוב יימצא פתרון למצוקת חסרי הבית בעיר תל-אביב.

ברצוני לשאול:

1. האם כבר נמצא הפתרון למצוקת חסרי הבית?
2. מה הוא מספר מחוסרי הבית שלהם נמצא פתרון?
3. מה הוא הפתרון, ומה הוא המקור התקציבי לכך?
4. האם הפתרון הוא רק לתקופת החורף, או גם לאחר מכן?
5. האם יורחב פתרון זה לכלל מחוסרי הבית ברחבי הארץ, המתגוררים ברחובות? ואם כן – ממתי וכיצד יבוצע?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 2-1. בעיריית תל-אביב פועלת מאז אוקטובר 1992 יחידה לטיפול בדרי רחוב. בינואר 1993 יזמתי את הרחבתה וביסוסה של היחידה, והיא פועלת כעת בשיתוף משרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות, משרד הבינוי והשיכון, משרד הקליטה, חברת "חלמיש". יחידה זו כוללת עובדים סוציאליים, עובד סמך מקצועי ופסיכיאטר. היחידה עוסקת באיתור דרי רחוב ובהפנייתם למסגרות טיפול שונות.
- היחידה טיפלה עד כה ב-130 דרי רחוב. במהלך התקופה שבין 22 במרס 1993 ל-22 באפריל 1993 טיפלה היחידה בשיקומם ובהעברתם לדיור ציבורי של 21 דרי רחוב וסידרה 56 דרי רחוב בשכירות בשוק החופשי. 13 דרי רחוב נוספים מאושפזים בבתי-חולים פסיכיאטריים, בבתי-חולים כלליים ובמרכז לגמילה מאלכוהול ברמת-גן.
- היחידה יודעת על קיומם של כ-40 דרי רחוב נוספים, אשר חלקם אותרו וחזרו לרחוב ואחרים מוגדרים כדרי רחוב "כרוניים".

3. בשלב זה פעולות היחידה ממומנות על-ידי עיריית תל-אביב ומשרד העבודה והרווחה. המוסד לביטוח לאומי אישר מימון של פעולות היחידה במסגרת הקרן למפעלים מיוחדים. הקרן תממן באופן חלקי 10 תקנים בעלות של 894,000 ש"ח בשלוש שנים, במחירי יולי 1992.

כמו-כן התחייב משרד הקליטה לממן חצי תקן של עובד לטיפול בדרי רחוב עולים. משרד הבינוי והשיכון ומשרד הבריאות שלחו נציגים לוועדת ההיגוי של היחידה.

קצבת ניידות

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

ברצוני לשאול:

1. האם הזכות לקבלת קצבת ניידות מוגבלת לגילאי 3-65?

2. אם כן – מה היא הסיבה להגבלה זו?

3. מדוע מי שהפך נכה אחרי גיל 65 אינו זכאי אף לעבור בדיקה רפואית בלשכת הבריאות המחוזית או בביטוח הלאומי לשם קביעת אחוזי נכות?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המוסד לביטוח לאומי מעניק הטבות למוגבלים בניידות מכוח הסכם עם משרד האוצר, לפי סעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי. מוגבל בניידות מוגדר בסעיף 2 להסכם כמי שמלאו לו שלוש שנים ולא יותר מ-65, וכמי שהוועדה הרפואית, או הוועדה הרפואית לעררים, קבעה לו אחוזי מוגבלות בניידות, לפי רשימת ליקויים שנקבעה בהסכם הניידות.

יש תנאים המאפשרים סיוע למוגבלים בניידות שהתחילו לקבל הטבות לפני גיל 65 וממשיכים להיות מוגבלים בניידות לאחר גיל 65. למשל, מוגבל בניידות שנוהג בעצמו ממשיך לקבל קצבת ניידות גם לאחר גיל 65, והוא רשאי גם לקבל הלוואה עומדת להחלפת הרכב. מוגבל בניידות שאינו נוהג רשאי להמשיך להחזיק ברכב לאחר גיל 65, אך אינו זכאי לקבל הלוואה עומדת נוספת להחלפת הרכב. הוא עשוי להיות זכאי להמשך תשלום הקצבה עד גיל 70 שנה, אם יש לו הכנסות מעבודה או ממשלוח-יד השוללות תשלום קצבת זיקנה עד גיל 70 שנה.

2. הסיבה להגבלת הגיל היא תקציבית. כ-12,000 מוגבלים בניידות קיבלו ב-1992 גמלאות ניידות בסכום של 129 מיליון ש"ח.

המוסד לביטוח לאומי מנהל במשך שנים דיונים עם האוצר כדי להגדיל את חוג הזכאים לגמלת ניידות ולשפר את תנאי הסיוע. הדיונים עם האוצר מתחדשים בימים אלה מתוך כוונה לעגן את הסיוע בחוק.

3. לפי סעיף 127 כא לחוק הביטוח הלאומי, מבוטח בביטוח נכות הוא תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים וטרם מלאו לו 65 שנים לגבר, ו-60 לאשה. מי שהפך נכה לאחר גיל 60 או 65 אינו יכול להיבדק כנכה.

הזכויות של מוגבלים בניידות לאחר גיל 65 פורטו בתשובה מס' 1.

הסיבה העיקרית לכך שמי שהפך נכה אחרי גיל 65 אינו זכאי לעבור בדיקה רפואית לשם קביעת אחוזי נכות היא סיבה תקציבית.

סניף המוסד לביטוח לאומי בעכו

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

הובא לידיעתי, כי תנאי קבלת הקהל בסניף המוסד לביטוח לאומי בעכו מחפירים ובלתי נסבלים.

משרדי סניף זה ממוקמים בבניין מגורים בקומה השלישית, ברחוב בן-עמי מס' 45 בעכו.

למרבת הנזקקים לשירותי הביטוח הלאומי – בכללם אוכלוסיות חלשות שעמן נמנים בעיקר זקנים, נכים ועולים חדשים – קשה לעלות במדרגות שלוש קומות, כאשר המעלית היחידה האמורה לשרתם נמצאת בכניסה אחרת, מרחוב אחר, ועל קיומה אין הנזקקים יודעים כלל.

משרדי סניף הביטוח הלאומי צריכים להכיל את קהל הפונים הרב, המגיע לכ-500 ביום, ופקידי המוסד עובדים בתנאים קשים ובלחץ מתמיד.

בימי קבלת קהל נאלצים הפונים להמתין בחוץ ל"פתק" המחולק להם דרך סורגים, כשהם חשופים לרוחות ולגשמים.

ברצוני לשאול:

1. מה ייעשה כדי לפתור מצב בלתי נסבל זה המתואר לעיל?

2. מתי ניתן יהיה להביא לידי פתרון הבעיות?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. אכן התנאים הפיסיים בסניף משנה עכו קשים מנשוא ואינם מאפשרים מתן שירות ברמה סבירה לציבור הפונים לסוגיהם, ובהם נכים, קשישים ובעלי מוגבלויות גופניות אחרות. המצב החמיר בשנים האחרונות בשל התגברות ממדי האבטלה, שהביאה לסניף מספר גדול של תובעי דמי אבטלה וגמלה להבטחת הכנסה, וכן תביעות לקצבאות שונות המוגשות על-ידי העולים.

מתוך מודעות למצב הקשה השורר בסניף שוקד המוסד לביטוח לאומי בצורה נמרצת על מציאת מבנה גדול ומתאים יותר, שיענה על הצרכים הגדלים בסניף. אנו מקווים שבתוך פרק זמן קצר יאוחר מבנה משרדי הולם, שאליו יועתק הסניף. כלומר, אין כאן בעיה תקציבית, הנושא אושר, אנחנו רק מחפשים את המבנה, או משרד בבניין משרדים שנוכל לשכור אותו.

2. לאחרונה נעשו כמה שינויים במבנה הקיים, עד אשר יימצא הפתרון הכולל. שטח הסניף הורחב בשטחים נוספים שהתפנו בקומת המשרדים שבה שוכן הסניף, וכן הותאמו בתוך הסניף עמדות נוספות לקבלת קהל, שישפרו את השירות לציבור ויצמצמו את זמן ההמתנה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

תודה רבה.

עובדים סוציאליים ברשויות המקומיות

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בכלי התקשורת פורסם, כי בישיבה שקיימת עם ראשי מרכז השלטון המקומי הודעת להם על מתן תוספת של 100 תקנים של עובדים סוציאליים ברשויות המקומיות.

ברצוני לשאול:

1. האם מדובר באותם 100 תקנים שעליהם כבר הודיע בשעתו השר הממונה על משרד העבודה והרווחה, מר בנימין בן-אליעזר, לפני אישור התקציב ל-1993?

2. האם מדובר על מתן תוספת כוללת של 200 תקנים לעובדים סוציאליים?

3. האם תוספת התקנים שעליה כבר הודעת עברה את כל האישורים התקציביים, או שמדובר בהצהרת כוונות?

4. האם כבר נמסרה הודעה מתאימה לרשויות המקומיות על מספר התקנים שייתוסף להם, וממתי?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. לא, מדובר בסך הכול על 100 תקנים לעובדים סוציאליים ברשויות המקומיות.

3. כן. ב-24 במרס 1993 אישרה ועדת הכספים תוספת תקציבים בסך 3.1 מיליוני ש"ח. תוספת זו מיועדת למימון 87 משרות. משרד האוצר ומשרד העבודה והרווחה ידאגו למימון של 13 המשרות הנותרות.

4. מנכ"ל המשרד הודיע על חלוקת 86 תקנים למנהלי המחוזות בחוזר מתאריך 28 במרס 1993. הקצאת 14 המשרות הנותרות תיעשה בקרוב.

קצבת שאירים לאלמנות המתגוררות במושבים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

המוסד לביטוח לאומי מעניק קצבת שאירים לאלמנות, אך מתברר כי הקצבה לאלמנות המתגוררות במושבים נמוכה במידה ניכרת מזו של אלמנה החיה בעיר. הטענה היא, כי לאלמנות אלו משק במושב. אלא שלאלמנות רבות יש משק שאיננו פעיל, ובמקרים אחדים תלויים כנגד המשק חובות רבים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד העבודה והרווחה לבעיה זו?

2. מה הם הקריטריונים לקצבאות שאירים לאלמנות החיות בעיר ולאמנות המתגוררות במושבים?

3. האם בקביעת קריטריונים נבחן כל מקרה לגופו?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הזכאות לקצבת שאירים על-פי החוק הינה על-פי כללים ותנאים אחידים, ואינה משתנה על-פי אזור מגורים של הזכאי. מבוטח שנפטר מזכה את אלמנתו בקצבת שאירים בשיעור של 16% מהשכר הממוצע, שהם 514 ש"ח לחודש, וכן תוספת של 7.5% מהשכר הממוצע עבור כל אחד משני ילדיו הראשונים, כיום 214 ש"ח לילד לחודש. הקצבאות הבסיסיות האלה מוגדלות בשיעור של 2% עבור כל שנת ביטוח של המנוח מעבר לעשר השנים הראשונות.

2. כללי הזכאות לקצבת שאירים חלים על מבוטח בעיר כמו גם על מבוטח ביישובים כפריים, ומושבים בכללם, ללא כל הבדל והבחנה.

3. הזכאות לקצבת שאירים, בדומה לכל הגמלאות המשולמות מכוח חוק הביטוח הלאומי, הינה על בסיס אישי, והיא מותנה במילוי כל הכללים והתנאים המתחייבים מכוח החוק.

לאור הבהרות אלה, אין בסיס לטענה בדבר קיפוחן בחוק הביטוח הלאומי של אלמנות המתגוררות במושבים בהשוואה לאלמנות המתגוררות ביישובים עירוניים.

היו"ר ר' אדרי:

גברתי שרת העבודה והרווחה, אני מודה לך על תשובתייך.

אנחנו עוברים לתשובות על שאילתות שיינתנו על-ידי סגן שר החינוך והתרבות מיכה גולדמן. הוא היה כאן ועתה הוא איננו.

אנחנו עוברים לתשובות על שאילתות שיינתנו על-ידי סגן שר הבריאות. בבקשה, אדוני סגן שר הבריאות, זכית.

סיוע נפשי לנער שניסה להתאבד

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר הבריאות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

מן העיתונות נודע לי, כי תלמיד תיכון שניסה להתאבד אינו מקבל סיוע נפשי, למרות קביעת פסיכיאטר כי הנער זקוק לשיחות עם פסיכולוג, וזאת בשל חוסר בתקציבים ובתקנים.

הנער מאושפז במצב נפשי קשה בבית-לוינסטיין, מרותק למיטה בשל פציעות קשות, ואין מי שיסייע לו, מאחר שאין ביכולתה של המשפחה לממן פסיכולוג פרטי.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על כך?
2. האם יש נוהל המחייב מתן טיפול נפשי במקרים של ניסיון התאבדות?
3. אם יש – מי אחראי לביצועו, ומי מממן את הטיפול?
4. אם לא קיים נוהל כזה, האם האחריות לטיפול מוטלת על המשפחה?
5. מה ייעשה בנושא זה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. הנושא המועלה בשאלתא נבדק על-ידי הגורמים המתאימים במשרדנו, והתברר כי לפני כשלוש שנים נבדק הנער על-ידי פסיכיאטר של בית-החולים "גהה", וזה המליץ על טיפול פסיכולוגי במסגרת בריאות הנפש. אולם הנער סירב להמלצה, ורק לאחר שנה פנה לטיפול במסגרת השירות הפסיכולוגי-החינוכי שליד בית-ספרו, ואף יצר קשר טיפולי טוב עם הפסיכולוג המטפל.

מאחר שבעת היות אדם מאושפז בבית-חולים כלשהו האחריות הטיפולית מוטלת על המוסד המאשפז, טיפל הצוות של השירות הפסיכיאטרי בבית-לוינסטיין בכל ההיבטים הנפשיים הקשורים במצבו של הנער.

נוסף על כך, מתקיימות שיחות עם ההורים, ואף קיים קשר של הגורמים המטפלים עם הפסיכולוג המטפל מן השירות הפסיכולוגי-החינוכי, שעמו יימשך, כנראה, הטיפול לאחר שחרורו מבית-החולים. החלטה זו, שנעשתה משיקולים מקצועיים, על דעת כל הצוות המטפל, נמסרה גם להורים ומקובלת על כל הגורמים המעורבים.

2. משרד הבריאות רואה בניסיונות התאבדות מצב הדורש טיפול נפשי ללא דיחוי.

אי לכך, כל אדם המגיע לטיפול באחת המרפאות או התחנות לבריאות הנפש חייב להתקבל להערכה ולאבחון נפשי על-ידי צוות המטפל במהירות ולקבל טיפול פסיכיאטרי או פסיכולוגי, לפי התוויה מקצועית.

3. כיום קיימת בעיה באשר למימון הטיפול על-ידי הקופות המבטחות. במקרים מסוג זה מחריפה שאלת המימון. היות שהקופות המבטחות אינן מכסות זאת, נדרש חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שיבטיח סל שירותים אשר כולל גם מענה לכל מצבי סיכון נפשי.

4. אדם המגיע לאשפוז בעקבות ניסיון התאבדות, בדרך כלל מדובר בבית-חולים כללי, האחריות הטיפולית הינה של הצוות המטפל במקום. אם האשפוז קצר, חיוני שהאדם יעבור לפחות הערכה של מצבו הנפשי, ואם יש צורך בהמשך טיפול – יופנה ליחידה לבריאות הנפש האמבולטורית שאליה משתייך האדם לפי אזור מגוריו. זאת הן משום החומרה של המצב, המחייב המשך טיפול, והן משום שלא ייתכן שהמשפחה תצטרך לשאת בנטל הכספי של טיפול פרטי במצבים כאלה.

5. הטיפול האמבולטורי והאשפוזי בבריאות הנפש, לרבות מצבי משבר, כלול בהצעת החוק לביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג. הכללת הנושא בסל השירותים שעל קופות-החולים לספק למבוטחים מהווה מענה מתאים לבעיה כאובה זו ולנזקים לשירותי בריאות הנפש בכלל.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין. בבקשה.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הבריאות, הבוקר התפרסמה ידיעה, ש-70 נערים שהשתתפו במסיבות סמים ניסו להתאבד. כנראה זה מוכיח, שהנוער הזה זקוק לטיפול פסיכולוגי ולפעמים גם פסיכיאטרי צמוד. האם יש לכם היום מוסדות, שיטפלו באותם נערים שצריכים לקבל טיפול מיוחד בתחום בריאות הנפש עקב בעיות הסמים שאליהן נקלעו? תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, בתשובה לחבר הכנסת חיים דיין, יש לנו הרבה מאוד מוסדות בבתי-חולים לטיפול מהסוג הזה בכל הארץ. גם בתקציב 1993 קיבלנו מהאוצר עשרות מיליוני שקלים לטיפול הפסיכיאטרי, ואנחנו בעיצומו של פיתוח מוסדות.

לא קראתי את הידיעה שהתפרסמה היום בעיתון. אבדוק את הנושא לגופו, ואני מבטיח טיפול.

כל נער שנמצא במצוקה, מסיבה זו או אחרת, והוא זקוק לטיפול פסיכיאטרי, צריך לפנות לאחת הלשכות שלנו. יש לנו 15 לשכות שמקיפות את כל הארץ. אני מטפל אישית בבעיות רבות, כי חשוב מאוד לטפל בכל אדם כדי להציל נפש מהידרדרות.

יחסה של הממשלה לקופת-חולים

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993):

לאחרונה נתמנתה בקופת-חולים הכללית הנהלה חדשה. ההנהלה החדשה נתמנתה לפי הנחיות הממשלה, ויש בה אנשי מקצוע בלבד, הפועלים ללא שיקולים זרים ומחוץ למערכת הפוליטית.

והנה התברר בתוך זמן קצר, שדבר לא השתנה ביחסה של הממשלה לקופת-חולים, והגיעו הדברים לידי כך, שיושב-ראש הקופה הודיע בימים אלה על סגירת בתי-חולים ומתקנים של הקופה והעברתם של החולים למתקנים אחרים, או שמא לרחוב.

ברצוני לשאול:

1. האם הפכה מערכת הבריאות הציבורית כלי משחק במאבק פוליטי בין ההסתדרות לממשלה? אם כן – מדוע?

2. האם מתכוונת הממשלה להחזיר את הכספים שלקחה מקופות-החולים?

3. האם הגיוני לשלם לקופת-חולים תעריף כה נמוך עבור טיפול בשכבות מצוקה הנהנות מהטבה סוציאלית?

4. מה תוכנית הממשלה לטיפול בחולים לאחר שאלו יפוגו ממתקני קופת-חולים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. הממשלה לא חייבת כספים לקופת-חולים הכללית. הממשלה מתכוונת להביא תיקון לחוק מס מקביל, שנחקק על-ידי הכנסת, שיאפשר העברת הכספים עבור העולים החדשים לקופות-החולים.

3. קופת-חולים מקבלת עבור שכבות המצוקה סך של 300 מיליון ש"ח לחודש.

4. שום חולה איננו מפונה ממתקני קופת-חולים.

איתור חולה הנושאת נוגדני איידס

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הבריאות ביום כ"א באדר התשנ"ג (14 במרס 1993):

ביום 24 בפברואר 1993 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה, ולפיה פנתה ר"נ (שמה המלא מופיע במקור), העוסקת בזנות, לפני כשנתיים לבית-החולים "איכילוב" בתל-אביב כדי לעבור בדיקה לגילוי מחלת האיידס.

חרף העובדה שנ' לא חזרה לבית-החולים לברר את תוצאות הבדיקה, אף שחלפו שנתיים מאז נבדקה, ואף שתוצאות הבדיקה הוכיחו כי היא נושאת נוגדני איידס, לא נעשה כל ניסיון מצד בית-החולים לאתרה.

בשנתיים שחלפו המשיכה נ' בעיסוקה בזנות וקיימה יחסים עם אלפי גברים, הנמצאים עתה בקבוצת סיכון גבוה.

רצ"ב תצלום הכתבה אשר פורסמה ב"ידיעות אחרונות".

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות המפורטות לעיל נכונות?

2. אם כן – מה הן הסיבות לרשלנותו של בית-החולים "איכילוב" במקרה זה?

3. אילו הוראות ניתנו על-ידי משרדך כדי למנוע הישנות תופעות מעין אלה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

2-1. במקרה דנן לא אותרה הנבדקת.

מדובר בנבדקת אשר מסרה פרטים לגבי המקום שבו היא שוהה – מרכז לגמילה מסמים. אולם, עם קבלת התשובה החיובית של הבדיקה, כאשר ניסה הצוות לאתרה במקום שבו היא מסרה שהיא שוהה, הוברר כי הנבדקת אינה מוכרת במקום.

בנוסף, ייתכן שכדאי להוסיף שהרופא האחראי ננזף.

3. בעקבות מקרה זה ונוכח מקרים נוספים התבקשה ועדת ההיגוי לנושא מחלת האיידס לבחון את הנהלים הקיימים של משרד הבריאות המתייחסים לאיתור נשאי האיידס.

בהתאם להצעת הנהלים המעודכנת, נקבע כי על כל נבדק במרכז לבדיקות איידס להשאיר פרטים מזהים, או לפחות פרטים אשר יאפשרו לשמור עמו על קשר, כגון: מספר טלפון שבו יימצא, כתובת שבה ניתן יהיה לאתר אותו וכו'. התשובות חייבות להינתן לנבדק עצמו, ובמקרה של בדיקות שנשלחו למרכז לבדיקות איידס על-ידי רופא מחוץ למרכז – לרופא המפנה; על הרופא לשלוח את הנבדק אישית למרכז לבדיקות איידס לבדיקה נוספת.

במקרה שנבדק לא הגיע לקבל תשובה, באחריות מנהל מרכז האיידס להתקשר אל הנבדק ולזמנו לקבלת התשובה. במקרה של אי-הגעת הנבדק, או חוסר האפשרות ליצור עמו קשר – יועבר הדוח לרופא המחוזי של לשכת הבריאות. אם לא אותר בתוך שבוע, ידווח על כך למשרד הבריאות.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת סלמוביץ.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הבריאות, לאור דבריה של הנשאת: "הרופא דיבר אתי על האיידס כאילו שאני חולה בשפעת; הוא לא טרח לקחת כתובות של גברים שחייתי אתם" – אני מבקשת לשאול, האם נעשה ניסיון לאתר לפחות חלק מלקוחותיה הקבועים של הנשאת, כדי להביאם לבדיקה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

לא שמעתי את השאלה.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת סלמוביץ, סגן השר לא שמע. אני מבקש, אם תואילי, לחזור על השאלה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

ציטטתי מדבריה של הנשאת, שאמרה: "הרופא דיבר אתי על האיידס כאילו שאני חולה בשפעת; הוא לא טרח לקחת כתובות של גברים שחייתי אתם". השאלה שלי היא, האם נעשה ניסיון לאתר לפחות חלק מהלקוחות הקבועים של הנשאת?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני חוזר על אותה תשובה: א. הופקו לקחים מהמקרה שציננת, והרופא ננזף. כנראה גם הוא לא היה בסדר.

הקמנו ועדת היגוי, שאחראי לה משרד הבריאות. אנחנו בודקים, אנחנו עוקבים אחרי הנשאים, אחרי העבודה הזאת. התשובה בנושא האחרון מתייחסת לשאלה שלך. אנחנו עוקבים ומחפשים. קודם כול, מבקשים מכל אדם שנבדק תעודת זהות, כתובת, טלפון. מנסים לאתר אותו. יש כמה שלבים מהירים מאוד. אם בסופו של דבר אנחנו לא מאתרים אותו, אולי הוא נעלם לנו באיזה מקום או התחבא – הרופא המחוזי מקבל את שמו, והוא בוודאי יחפש אותו או יפיץ את השם שלו.

השלכת צילומי רנטגן לאשפה

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר הבריאות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

לאחרונה פורסם, כי צילומי רנטגן רבים של נשים, שהיו במעטפות עם שמות החולות, התגלו זרוקים ליד פחי אשפה בכרמל בחיפה. הצילומים כללו צילומי ממוגרפיה שנעשו במרכז לבדיקת השד.

ברצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה בנושא, והאם הוסקו מסקנות כלפי המעורבים בעניין?

2. מה הן הוראות החוק או הוראות משרד הבריאות בנושא שמירת צילומי רנטגן ישנים?

3. מה ייעשה לגבי מקרים כאלה בעתיד?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. בעקבות הדיווח על המקרה נערכה בדיקה על-ידי הרופא המחוזי בלשכת הבריאות בחיפה, והוברר על פניו כי יש להגיש קובלנה כנגד הרופא שברשותו היו צילומי הרנטגן.

לאור זאת, מונתה ועדת שימוע להשמעת הסבריו של הרופא בטרם החלטה להגיש קובלנה.

2. בהתאם להוראות החוק, על הרופא שברשותו חומר רפואי של מטופליו לדאוג לשמירתו.

3. משרד הבריאות ידאג לכך שבכל מקרה שבו יגיעו לידיעתו מקרים דומים, הוא ינקוט את כל האמצעים המשפטיים והמשמעתיים העומדים לרשותו כנגד האחראים לאי-מילוי הוראות החוק בהתאם.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

בעקבות התשובה של סגן השר, האם מוכנים משרד הבריאות, השר וסגן השר לדווח לכנסת בבוא היום על תוצאות הצעדים שהוחלט עליהם כלפי הרופא? והאם חושב המשרד להפיץ את הנושא ואת העונש שקיבל הרופא לכל ציבור הרופאים במדינה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חיובי. אני מתחייב לדווח לכנסת מה קרה אתו. ודאי שאסור שנושא זה יהיה נסתר. אנחנו בוודאי נפיץ את זה, כדי שילמדו גם אחרים.

מצב תברואה ירוד במספרות

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בישראל פועלים כ-25,000 ספרים וספריות במאות רבות של בתי-עסק.

סקר הרשות להגנת הצרכן גילה לאחרונה מצב תברואי ירוד בחלק ניכר של בתי-העסק.

קיימת במספרה סכנה ממשית להעברת נגיפי איידס וצהבת מאדם לאדם, באמצעות מכשירים חדים, כגון תער מזוהם או מכשירי חיתוך מזוהמים לציפורניים.

מחלות זיהומיות בעור יכולות לעבור גם באמצעות מגבות ונוזלים מזוהמים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת במשרד הבריאות רשימת בתי-העסק העוסקים בספרות?

2. האם תקנות המשרד בדבר כללי התברואה במספרה הופצו לידיעת המספרות?

3. האם הוגשו תביעות נגד מספרות שאינן שומרות על הכללים?

4. בהעדר אמצעי סטריליזציה במספרה, האם ישקול המשרד לחייב שימוש בתער חד-פעמי (החלפת הלהב מייד לאחר השימוש)?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבריאות קובע את הכללים התברואיים, ואכן הוא הוציא בנובמבר 1992 תקנות מפורטות הקובעות את תנאי התברואה בכל העסקים הלא-רפואיים לטיפול בגוף האדם. תקנות אלה נוגעות גם למספרות.

על-פי חוק רישוי עסקים, הגופים המפקחים באופן ישיר על עסקים למיניהם, לרבות מספרות, והנותנים רשיונות לעסקים כאלה, הם הרשויות המקומיות. רשימות של בתי-העסק למיניהם, לרבות מספרות, מצויות ברשויות המקומיות.

לכן, יש להבדיל כאן בין המיניסטריון הקובע את התקנות לבין הרשויות המקומיות המפקחות על ביצוען.

2. בהתייחס לאמור בתשובה מס' 1, משרד הבריאות העביר את נוסח התקנות לרשויות המקומיות וביקש להפיץ את התקנות לכל המספרות ובתי-העסק האחרים.

3. היות שהפיקוח מתבצע על-ידי הרשויות המקומיות, לא ידוע לנו אם הן הגישו תביעות משפטיות.

4. התקנות מחייבות שימוש בתער חד-פעמי או חיטוי התער באחת השיטות היעילות שפורסמו בתקנות. מספרות שאין בהן אמצעי סטריליזציה חייבות על-פי התקנות להשתמש בתער חד-פעמי.

נוהלי זיהוי גופות בבתי-חולים

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר הבריאות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בתחילת חודש מרס פורסם, כי טעות בזיהוי גופה במחלקה הפתולוגית של בית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע גרמה לכך שהוחלפו גופות של נפטרות: אמבולנס של קיבוץ משמר-הנגב לקח גופת נפטרת מקיבוץ רעים, וגופה זו נקברה בטעות במשמר-הנגב.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקרה הפרשה, ובאיזו דרך?

2. האם הוסקו מסקנות כלפי המעורבים?

3. האם יש נהלים קבועים המחייבים את עובדי בתי-החולים בארץ בזיהוי ובשחרור גופות נפטרים?

4. אם התשובה על שאלה מס' 3 שלילית – האם בעקבות המקרה שקרה בבאר-שבע ייקבעו נהלים אלה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. הפרשה נחקרה על-ידי הנהלת בית-החולים "סורוקה", ועיקרה תואם את הנכתב בעיתון.

2. כמסקנה מהחקירה, נמסר על-ידי בית-החולים "סורוקה", כי הסניטר שהיה מעורב במקרה פוטר.

3. כן. אכן קיימים נהלים לכלל בתי-החולים בדבר זיהוי ושחרור גופות נפטרים. עיקרם: א. מצמידים סרט פלסטי לרגל הגופה בציון שם הנפטר; ב. קושרים כרטיס זיהוי ליד הגופה המתאים למין הנפטר, ועל הסדין; ג. כרטיס זיהוי בצד רגלי הגופה המוצמד לסדין; ד. מקבל הגופה בודק את שלושת סימני הגופה – שניים על הגופה ואחד בחוץ; ה. הגופה תימסר לאחר בדיקה והתאמה של רשיון הקבורה וכרטיסי הזיהוי וסרטי הפלסטיק הצמודים לגופה; ו. סניטר חדר המתים רושם בספר הנפטרים את הפרטים של מקבל הגופה.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ברור שהחלפת גופות וטעות בזיהוי בבית-החולים – זה נושא מאוד מאוד רגיש. האם משרד הבריאות אינו חושב, לאחר שקרה מקרה והתברר שיש בעיה, לערוך ביקורת, בדיקת נהלים ושמירתם בכל בתי-החולים בארץ?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני בטוח שמשרד הבריאות עורך כל הזמן ביקורת, למרות היוצאים מן הכלל, שגם אני רואה אותם בחומרה. העובדה היא, שהמקרים הם מעטים מאוד. אבל, שאלתו של חבר הכנסת יהלום היא מאוד חשובה, ואני שוב מבטיח, שאפילו אם יש ביקורת, אנחנו נקפיד על עוד ביקורת. אגב, אינני רוצה להאשים איש. גם מי שיש לו קרוב שנפטר, והגופה שייכת לו, בדרך כלל צריך – נוסף על כל הדברים הטכניים – לזהות את הגופה לפני שהוא לוקח אותה, כדי שהמשפחה לא תיקח גופה לא לה.

אני נענה לדרישה שלך שנקפיד על עריכת ביקורת.

איתור מתחזים לרופאים

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בגיליון 188 של הדו-שבועון "מוניטין", שפורסם ב-3 במרס 1993, מופיעה כתבה נרחבת על הרופא המתחזה ד"ר ד"ב ברק, שאינו אלא אדם בשם דויד קטבורסקי.

איש זה מעולם לא למד או התמחה ברפואה וודאי שאין לו רשיון רופא, וזאת על סמך בדיקה שערך העיתון במשרד הבריאות.

ברצוני לשאול:

1. האם בדק משרד הבריאות את האמור בכתבה?

2. אילו אמצעים נוקט משרד הבריאות על מנת לזהות אנשים המתחזים לרופאים?

3. מה הם האמצעים הננקטים נגדם?

4. מה יעשה המשרד במקרה הנ"ל?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבריאות בדק את האמור בכתבה, והלשכה המשפטית במשרדנו פועלת בהתאם בנוגע לרופא המתחזה.

2. אין צורך בהקמת מנגנון מיוחד לאיתור האנשים המתחזים לרופאים בשל מיעוט המקרים וחריגותם. אנו פועלים מיידית במקרה שמגיעה לידינו תלונה המתבררת כנכונה או תלונה על חשד להתחזות.

3. כאשר מתברר במחלקה למקצועות רפואיים במשרדנו כי אדם מסוים אינו רופא ונאמר עליו כי הוא עוסק ברפואה ללא רשיון, מתבקש הרופא המחוזי או הנפתי לבדוק את אמיתות הנושא, ואם הטענה מתאמת – מוגש התיק למחלקה המשפטית המעבירה את החומר לידי משטרת ישראל.

תמותה כתוצאה מעישון

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר הבריאות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

על-פי ידיעה שנתפרסמה בעיתון "הארץ" מיום כ"ד באדר התשנ"ג (16 במרס 1993), בכל שנה מתים בארץ 5,000 בני-אדם מעישון, ומתוכם כרבע מעישון פסיבי. נתונים אלה נמסרו על-ידי נציג משרד הבריאות לוועדת העבודה והרווחה.

ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה מדויקים?
2. כיצד יביא המשרד לצמצום התופעה?
3. האם תיזום פעילות משותפת עם משרד החינוך למניעת כניסת צעירים למעגל המעשנים, בדומה לפעולות חינוכיות למניעת תופעות סמים, איידס וכדומה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הערכת תמותה של כ-5,000 איש בישראל כתוצאה מעישון סיגריות היא הערכה המסתמכת על ניתוח סיכום מקרי המוות המופיע בשנתון הסטטיסטי לישראל, תוך התחשבות במשקל היחסי של עישון בגורמי התמותה השונים – בעיקר סרטן, מחלות לב, כלי דם וריאה – בהתאם למחקרים בנושא זה שהתפרסמו בעולם.

לפי פרסום הרופא הראשי, SURGEON GENERAL, של ממשלת ארצות-הברית, התמותה מעישון מהווה כ-16% מכלל מקרי המוות בארצות-הברית. ניתן להשתמש גם בנתון זה מתוך סך התמותה של כ-30,000 איש בשנה בישראל. יש לציין שבישראל שיעור המעשנים הוא כ-31%, בעוד בארצות-הברית השיעור הוא כ-26%, וניתן אפוא לצפות בישראל לתמותה גבוהה יותר כתוצאה מן העישון מאשר בארצות-הברית.

בצורה דומה ניתן לחשב גם את התמותה הנוספת מעישון פסיבי של לא-מעשנים המצויים בקרבת מעשן. הנתון האמריקני מדבר על כ-50,000 פטירות בשנה מעישון פסיבי, ולפיכך ניתן לצפות כי בישראל מדובר על תמותה של כ-1,000 איש מעישון פסיבי.

2. משרד הבריאות יזם ויוזם שורה של פעולות לצמצום התופעה:

א. חקיקה. ידוע שלחקיקה השפעה רבה על צמצום העישון. שר הבריאות יזם תקנה להגבלת העישון במקומות עבודה. תקנות אלה מונחות כיום לאישור על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

ב. מס ייעודי על סיגריות. שר הבריאות פנה לשר האוצר כדי להעלות את מחיר הסיגריות בישראל, שהוא מן הנמוכים בעולם המערבי, בסכום מס ייעודי הנקרא בכוונת שר הבריאות לגרום להעברת סכום מס זה, שיוטל על סיגריות, למימון פעולות למניעת עישון.

ג. חוק לאיסור פרסום הסיגריות בעיתונות. הצעה, שבה תומך שר הבריאות, עברה בקריאה טרומית והועברה לוועדת הכלכלה של הכנסת.

ד. משרד הבריאות, בשיתוף עם האגודה למלחמה בסרטן וגופים וולונטריים נוספים, פועל להפקה ולהקרנה של תשדירי שירות למניעת עישון בטלוויזיה, ופועל להפקת סדרה קבועה שתעסוק גם בנושא מניעת עישון.

ה. במשרד הבריאות קיימות תוכניות שפועלות בשטח למניעת עישון בבתי-חולים ובמוסדות רפואה אחרים, תוכניות לעידוד הרופאים לעסוק במניעת עישון, לאכיפת החוק למניעת עישון במסעדות, "יום ללא עישון" ב-31 במאי 1993, ועוד.

ו. משרד הבריאות יזם ומימן סקר קבוע על שיעור העישון בישראל.

3. משרד הבריאות קיים זה שנים מגעים הדוקים עם משרד החינוך בנושא הגבלת העישון. הנושא נכנס לסילבוס בנושא חינוך לבריאות בבתי-הספר. הוכנו תוכניות שוטפות שונות, ולאחרונה הוכנה תוכנית קומפרהנסיבית לחינוך לבריאות בבתי-הספר, אשר עוסקת, בין היתר, גם בנושא מניעת התחלת העישון.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן שר הבריאות על תשובותיו.

אני מזמין את סגן שר החינוך להשיב על שאלות.

כוונה להרוס את מעונות האסבסטונים באוניברסיטה העברית

חבר הכנסת י' שפי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

לאחרונה התברר כי בכוונת האוניברסיטה להרוס את מעונות האסבסטונים המיועדים לזוגות סטודנטים נשואים.

השמועות מדברות על קבלת החלטה ברוח זו על-ידי האוניברסיטה.

ברצוני לשאול:

1. האם בכוונת האוניברסיטה להרוס את מעונות האסבסטונים?

2. האם האוניברסיטה קיבלה החלטה על כך?

3. אם כן – האם נמסרה הודעה על כך למשפחות המתגוררות במעונות?

4. מדוע הורסים את המעונות?

5. מה היא הצעת הדיור החלופית שמציעה האוניברסיטה לאותן משפחות סטודנטים?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

5-1. האוניברסיטה נתבקשה להסיר את האסבסטונים ולפנות את השטח על מנת לסלול את כביש מס' 3, שאותו התחייבה לסלול כתנאי להיתר הבנייה שניתן לה לבנייני מעונות חדשים, 160 מיטות, שהושלמו לאחרונה בהר-הצופים, שאם לא כן לא תקבל היתר לאכלס את שני הבניינים החדשים, שבנייתם הושלמה, וכן היתר לבנות מעונות נוספים בהר-הצופים. נוסף על כך, יש לציין, שהאסבסטונים הפכו למגורים מסוכנים ביותר והשימוש בהם מוצה עד תום.

החלטה על כך קיבלה האוניברסיטה במוסדותיה, ועדכנה בכך את אגודת הסטודנטים.

הודעה נמסרה גם למשפחות המתגוררות במעונות האסבסטונים. נציגי המשפחות הנ"ל נפגשו על-פי בקשתם עם מנכ"ל האוניברסיטה, וקיבלו הסברים על הסיבות לפינוי ועל התוכניות לפתור את מצוקת הדיור, תוך פירוט המאמצים שהאוניברסיטה עושה לשם הגדלת מספר הדירות לסטודנטים.

כחלופה למגורי סטודנטים נשואים תציע האוניברסיטה דירות במבני המעונות, אשר בהן מאוכלסים כיום סטודנטים יחידים, המתאימות למגורי משפחות. מדובר ב-42 דירות, מספר המשפחות המתגוררות באסבסטונים.

נעשים מאמצים רבים על-ידי האוניברסיטה להגדיל את מספר הדירות וחדרי המגורים לסטודנטים, הן למשפחות והן ליחידים. לאחרונה אושרה תוכנית להקמת קבוצת מבנים שיהיו בה כ-1,300 מיטות.

בדרך זו ניתן לספק פתרונות דיור למרבית הסטודנטים, לרבות משפחות, בהיקפים רחבים יותר.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב שפי.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, ידוע לי כי מספר המשפחות דורשות המעונות גדל. הבנתי מתשובתך שנושא האסבסטונים מסוכן. האם יש כוונה גם לפתור את הבעיה של המפונים וגם לפתור בעיות של דורשים נוספים למגורים?

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת יעקב שפי – אמרתי בדברי, שנעשים עכשיו מאמצים כדי לתת פתרונות לאותן משפחות, שכתוצאה מפינוי האסבסטונים יש להן בעיה. האוניברסיטה נערכת להגדיל את המספר. לצערנו הרב, אנחנו יודעים שיש בעיה של גיוס תרומות היום. אבל אני בטוח שהמאמץ המשותף, גם של הממשלה וגם של האוניברסיטה וגם של אגודת הידידים, יביא לפתרון טוב יותר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאילתא מס' 1050, של חבר הכנסת יוסף בא-גד. חבר הכנסת יוסף בא-גד אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אולי אפשר הפעם לשמוע את התשובה?

היו"ר ר' אדרי:

זה בניגוד לתקנון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

התקנון מאפשר.

היו"ר ר' אדרי:

סגן השר יכול להחליט אם הוא רוצה להשיב או לא.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

נמשיך הלאה. חבר שלו פה, לא נענה לו. גם אני סבלתי כך כשהייתי חבר הכנסת ולא הייתי במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

אני חושב שחבר הכנסת שמגיש שאלתא יכול להיות כאן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש עניין לציבור בתשובה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לאותו חבר הכנסת יש אפשרות לקחת את התשובה בדלפק שבקומה חמישית ולהפיץ אותה בכלי התקשורת.

ביטול הבחינות הפסיכומטריות באוניברסיטאות

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בנושא הבחינה הפסיכומטרית, נמסרו לי נתונים אלו:

א. אחוז הניבוי של הבחינה הזאת נמוך מאוד.

ב. בשביל להתקבל היום למחלקות כמו כלכלה ומשפטים יש צורך בציון של 650-700, שהינו גבוה מאוד ומקשה על סטודנטים רבים להתקבל לפקולטות אלו.

ג. קושי הבחינה והדרישה לציונים גבוהים גורמים לכך, שכיום כ-2,000 סטודנטים ישראלים לומדים בלונדון, ואף הוקמה שם התאחדות סטודנטים ישראלית.

ד. מסחר על גבו של הסטודנט קיים כיום בעקבות הבחינה הפסיכומטרית. שלטי חוצות ומודעות בעיתונים מוכיחים שהעסק הינו רווחי.

ברצוני לשאול:

האם תבוטל הבחינה הזו? אם לא – מדוע?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, מוסד מוכר הוא בן-חורין לכלכל ענייניו האקדמיים והמינהליים במסגרת תקציבו כטוב בעיניו, ובכלל זה לקבוע את תנאי הקבלה לתוכניות לימודים שבמסגרתו.

הנהלות האוניברסיטאות הנהיגו כתנאי קבלה גם בחינות פסיכומטריות, נוסף על ציוני הבגרות. ההחלטה לגבי ביטולן או אי-ביטולן נתונה בלעדית בידי האוניברסיטאות, ואין כוונה לבטלן לפני שתמצאנה אמות מידה טובות יותר.

אשר לטענה כי אחוז הניבוי של הבחינות הפסיכומטריות הוא נמוך, יש לציין כי בכל המחקרים שנעשו הוכח מעל לכל ספק, שהמבחנים הפסיכומטריים משפרים את יכולת הניבוי לגבי הצלחתו העתידית של מועמד ללימודים. כלומר, מדיניות קבלה המסתמכת על מבחנים פסיכומטריים יחד עם מבחני הבגרות עדיפה ממדיניות קבלה הבנויה רק על מבחני הבגרות.

עד כה טרם נמצאו דרך טובה יותר למיון נכון של המועמדים ללמוד באוניברסיטה ואמצעי יעיל יותר לניבוי מידת הצלחתם בלימודים בעתיד. אולם, מפאת החשיבות שהאוניברסיטאות מייחסות לנושא, הוא נמצא בבדיקה מתמדת.

מן הראוי לציין, שמבחנים כאלה מקובלים במערכות קבלה רבות בארצות העולם. המבחנים הפסיכומטריים הנערכים בארץ ושיטת הקבלה לאוניברסיטאות בכללותה הוצגו בכנסים בין-לאומיים וזכו שם להערכה ולהכרה בקרב אנשי מקצוע מכל העולם.

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1053, של חבר הכנסת זבולון המר. חבר הכנסת זבולון המר איננו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

חינוך ממלכתי-דתי לעולים מאתיופיה

חבר הכנסת ז' המר שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בעיתונות נמסר על פנייה מטעם משרד הקליטה למשרד החינוך לבטל את הנוהג שסוכם בזמנו, ולפיו שנת הלימודים הראשונה של העולים מאתיופיה תהיה בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים.

ברצוני לשאול:

1. האם אומנם התקבלה פנייה כזאת משר הקליטה או ממנכ"ל משרדו?

2. אם כן – האם תהיה היענות לפנייה זו וישונו הנהגים שהיו קיימים עד כה בנושא זה?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. נתקבלה פנייה ממנכ"ל משרד הקליטה ליידע את האתיופים לגבי זכותם לבחור מסגרת כרצונם.

2. מאחר שעברה שנה מאז עליית האתיופים, הוחלט גם על דעת מינהל החינוך הדתי להיענות לפנייה.

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1085 של חבר הכנסת רפאל איתן. חבר הכנסת רפאל איתן אינו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

סמינרים של מכון "אדם" לבתי-ספר

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

הגיע לידי מידע על פעילותו של מכון "אדם" בסמינרים בנושא "פלורליזם ודמוקרטיה". בסמינרים המועברים לתלמידים, המרצים פועלים באופן מגמתי, מעלים דעות פוליטיות חד-צדדיות, ובהחלט אינם מעלים דעות פלורליסטיות.

ברצוני לשאול:

1. האם מכון "אדם" ממומן על-ידי משרד החינוך?

2. מה היא מטרתם של הסמינרים שאותם מעביר מכון "אדם"?

3. האם יש חוסר איזון פוליטי ומגמתיות בסמינרים אלה?

4. אילו צעדים יינקטו כדי למנוע מגמתיות זו?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המדרשה מקבלת סיוע כספי של משרד החינוך.

2. מטרתם לסייע לתלמידים להבין את משמעות העקרונות הדמוקרטיים ואת יישומם בהליכים הדמוקרטיים הנהוגים במדינה, זאת תוך כדי טיפוח הגישה החיובית כלפי עקרונות אלה.

כמו-כן עוסקות תוכניות המדרשה גם בנושאים כמו כיבוד החוק והמשפט, תוכניות לדמוקרטיה לעולים חדשים, דמוקרטיזציה של בתי-הספר ועוד.

3. משרדנו דורש מן הארגונים הפועלים בבתי-הספר לקיים איזון בהצגת קשת הדעות הפוליטיות הרווחות ולהימנע מכל מגמתיות בפעילות חינוכית עם תלמידים – חוזר המנכ"ל נ"ג, עמ' 40, סעיף 362.

4. כעיקרון, מנהל המוסד החינוכי אחראי לתכנים של התוכניות החיצוניות שהוא בוחר להפעיל בבית-ספרו. עם זאת, כל טענה בדבר ניצול לרעה של פעולות עם תלמידים נבדקת על-ידי הפיקוח על החינוך לדמוקרטיה במשרדנו.

הצעדים הננקטים נגד מפירי ההוראות יכולים להגיע עד כדי ביטול ההרשאה – בחוזר המנכ"ל – לפעול בבתי-הספר.

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1109, של חבר הכנסת אברהם רביץ.

הריגת חתולים על-ידי ילדים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ח באייר התשנ"ג (9 במאי 1993) דווח על מעשה זוועה שאירע בראשון-לציון, כאשר ילדים בני 14 שחטו חתולים כדי להיות מקובלים בחברה.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד החינוך מודע לתופעה זו?

2. כיצד פעלו פסיכולוגים ומנהל בית-הספר שבו לומדים הילדים?

3. האם הורי הילדים יודעים על כך?

4. מה יעשה משרד החינוך?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. משרדנו מודע לאירוע. אין כאן תופעה כוללת אלא אירוע נקודתי.
2. פסיכולוג בית-הספר שבו לומדים הילדים עובד בצורה פרטנית עם כל ילד וילד שהיה מעורב באירוע. היועצים קיבלו הנחיות מאגף השירות הפסיכולוגי-הייעוצי במשרד החינוך על פעולות חינוכיות-ייעוציות שיש לנקוט בבתי-הספר, בלי התייחסות ספציפית לאירוע.
3. מאחר שהמשטרה היתה מעורבת וחשפה את האירוע, יש להניח שההורים תודעו.
4. משרד החינוך ימשיך להיות ער לאירועים אלה. הנחיות ניתנו לפסיכולוגים לאתר מקרים דומים.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם, סגן שר החינוך, תסכימו להמליץ לבית-הספר הזה, מאחר שאמרת שזוהי בעיה נקודתית, שיגבירו שם את הלימודים בנושא צער בעלי חיים מבחינה ערכית?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מציע שתעביר לי את השאלה הזאת בכתב. אנחנו נבדוק וניתן לך תשובה בכתב.

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1110 של חבר הכנסת אברהם רביץ.

אלימות תלמידים בכפר הנוער "כדורי"

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בעיתון "מעריב" מיום ט"ו באייר התשנ"ג (6 במאי 1993) פורסם על גל מעשי אלימות של תלמידים כלפי תלמידים בכפר הנוער החקלאי "כדורי". תלמידים נפצעו כתוצאה מאלימות זו, ורבים מהם נאלצו להצטייד באלות כדי להגן על עצמם מפני נערים תוקפנים. כמו-כן הופץ בין התלמידים עיתון מחתרתי ובו קללות וגידופים כלפי ההנהלה והמורים. הנהלת בית-הספר הסתפקה באמצעים משמעתיים מוגבלים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד החינוך על תופעה זו?
2. האם נשקל לנקוט צעדים משמעתיים, כגון לסגור את המוסד החינוכי הנ"ל לתקופה מסוימת?
3. האם נבדק המצב בתחום זה במוסדות פנימייתיים ממלכתיים אחרים?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. התשובה חיובית.
2. נשקלו צעדים חינוכיים משמעתיים שונים, שהופעלו במסגרת המוסד והפנימייה.
3. מתקיימים בדיקה ומעקב מתמידים כדי למנוע מקרים של אלימות בכפרי הנוער הפנימייתיים.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם תסכימו להכניס למערכת הלימודים במוסד "כדורי" לימודים לערכים של כבוד האדם, לאור התופעה המבישה, שעד כמה שידוע לנו חוזרת על עצמה כמעט מדי שנה בשנה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אתה יודע שהמוסד "כדורי" נמצא סמוך ליישוב שאני גר בו, ואני מכיר את הנושא הזה מקרוב, ואף אשתי משמשת שם מורה. אני יכול לומר לך, שהתופעות האלה לא חוזרות מדי שנה בשנה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם אלה סיפורים?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

תמיד אפשר להוסיף ולגרוע. אבל הנושא הזה מצוי בבדיקה, ואנחנו ביקשנו, ואני יודע שגם ראשי הרשויות המעורבים בכך ביקשו, לקבל את כל החומר ולטפל בעניין. נעשית שם פעולה מיוחדת, ואני מקווה שיהיו תוצאות חיוביות.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1127, של חבר הכנסת אביגדור קהלני. חבר הכנסת אביגדור קהלני אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

רפורמה במבנה בחינות הבגרות

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

לאחרונה נמסר, כי ועדה מיוחדת ממליצה על רפורמות במבנה בחינות הבגרות.

ברצוני לשאול:

1. האומנם מתגבשת הצעה לרפורמה בבחינות הבגרות?

2. מה הוא המאפיין המרכזי של הרפורמה ומה הם תכניה המרכזיים?

3. אם קיימת תוכנית אופרטיבית, למתי מיועד יישומה בפועל?

4. האם התוכניות מביאות בחשבון מגזרים חלשים במערכת החינוך?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הוועדה שנתמנתה בוחנת חלופות שונות לבחינות הבגרות, אך טרם גובשה הצעה מסוימת.

2. כאמור, טרם גובשה הצעה מוגדרת, ואין אפשרות לציין מאפיין מרכזי של רפורמה ותכנים מרכזיים.

3. אין תוכנית אופרטיבית, וממילא אין לוח זמנים ליישומה בפועל.

4. התשובה חיובית. שיקול מרכזי בגיבוש הצעה זו או אחרת הוא עניין השלכות ביחס למגזרים חלשים במערכת.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1128, של חבר הכנסת אביגדור קהלני. חבר הכנסת אביגדור קהלני אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

ליקויים תברואיים בבתי-ספר בירושלים

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בתחילת חודש מאי פורסם, כי דוח של משרד הבריאות חושף ליקויים תברואיים חמורים בבתי-ספר בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. כמה בתי-ספר נבדקו והממצאים לגביהם פורסמו בדוח?

2. בכמה בתי-ספר נמצאו ליקויים תברואיים?

3. האם הליקויים שנמצאו מאפשרים לימודים סדירים בבתי-הספר ללא פגיעה בבריאות התלמידים?

4. באילו דרכים מתכוון המשרד לטפל בממצאים ולמנוע מצב דומה בבתי-ספר אחרים?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נבדקו שישה בתי-ספר.

2. לפי הדוח נמצאו ליקויים בכולם.

3. למרות הליקויים, אפשר לקיים לימודים.

4. המינהלה לחינוך בירושלים מערערת על הדוח מצד צורתו ותוכנו כאחד. מנכ"ל העירייה נתבקש למנות ועדת בדיקה אובייקטיבית, שתתחקה אחר אופן ביצוע הדוח וממצאיו.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1148, של חברת הכנסת ענת מאור. חברת הכנסת ענת מאור אינה נוכחת. התשובה תימסר לפרוטוקול.

הכרה במכללת "אורנים" לצורך הענקת תארים אקדמיים

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בפניית מכללת "אורנים" בתאריך 21 במרס 1993 קובלים הנהלת המכללה ותלמידיה על עיכובים מתמשכים במתן ההכרה בתואר, שלפי דבריהם הובטח להם לפני שלוש שנים.

מן המכתב עולה גם מצוקה רצינית של תלמידי השנה השלישית, שעתידיים לסיים את לימודיהם בשנת התשנ"ג ולמצוא עצמם מול בעיה, שתעכב את קידומם המקצועי.

ברצוני לשאול:

1. האם התמונה העולה מפניית המכללה תואמת את המציאות גם מנקודת הראות של משרד החינוך?

2. מה יעשה משרד החינוך בעניין זה?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. המועצה להשכלה גבוהה העניקה היתר לפתוח מוסד להשכלה גבוהה למכללת "אורנים" לפני כשלוש שנים.

השלב הבא – מתן הכרה – מותנה בקבלת המלצות ועדת מומחים לליווי המכללה. בדרך כלל נמשך התהליך כשנה ויותר, ואולם במקרה זה התעוררה בעיה, משום שבמכללת "אורנים" קיימת גם שלוחה אוניברסיטאית של אוניברסיטת חיפה, המעניקה תואר B.A., ולא ברור היה למועצה אם אפשרי הדבר, שבתוך מוסד אחד יוענקו שני תארים שונים. לצורך פתרון בעיה זו הוקמה ועדה מייוחדת ונוספת, שגם המלצותיה צריכות להיות מובאות בחשבון.

הבעיה היא בתחום סמכותה של המועצה להשכלה גבוהה. ככל הידוע לנו, העניין יבוא על פתרונו בקרוב.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן שר החינוך ישיב על שאלתא מס' 1159, של חברת הכנסת ענת מאור. חברת הכנסת ענת מאור אינה נוכחת. התשובה תימסר לפרוטוקול.

סיוע מועדף למכללת יהודה ושומרון

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בכתבה שהתפרסמה בעיתון "כל העיר" בתאריך 2 באפריל 1993 נרמז, כי מכללת יהודה ושומרון זוכה לסיוע מועדף בהשוואה ליתר המכללות בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם יש ממש בדברי הכתבה?

2. אם כן – מה יעשה משרד החינוך בנדון?

3. על-פי התוכנית הרב-שנתית תוכנן קידום המכללות האזוריות. מה יתבצע מכך כבר בשנת התשנ"ד ומה מתוכנן לשנים הבאות?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. התשובה שלילית. המסלול האקדמי במכללת יהודה ושומרון מתקצב על-ידי משרד החינוך והתרבות, באמצעות אגף המכללות, על-פי שני קריטריונים – מספר התלמידים ושעות ההוראה.

המדדים לתקצוב הינם אחידים וזהים לכל המכללות, ואין אנו מתקצבים הסעות, מגורים זולים וכו'.

הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993, המובאת לקריאה ראשונה. תציג את הצעת החוק כבוד שרת העבודה והרווחה. בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מדיניות הממשלה בדבר תנאי העבודה של העובדים מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה מבוססת על החלטת הממשלה משנת 1970, שלפיה עובדים אלה יהיו זכאים לשכר ולתנאים סוציאליים, המשתלמים לעובדים ישראלים בעלי נתונים זהים, ואילו המעסיקים ישלמו וינכו משכר העובדים את כל התשלומים הנוספים והנלווים שעליהם לשלם על-פי החוק, ההסכמים הקיבוציים וצווי ההרחבה.

הטעמים להחלטה הנ"ל הינם ברורים. מצד אחד מבטיחה ההחלטה, שהעובדים מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה המועסקים בישראל יקבלו שכר עבודה בהתאם למקובל בישראל, היינו – על-פי ההסכמים הקיבוציים וצווי ההרחבה, ומאידך גיסא נועדה ההחלטה למנוע עלות עבודה נמוכה יותר לגבי העסקת עובדים אלה, ועל-ידי כך למנוע תמריץ להעדתם על עובדים ישראלים.

מערכת הגבייה והתשלומים על-פי מתכונת זו מבוצעת על-ידי מדור התשלומים של שירות התעסוקה. מדור התשלומים מעביר לעובדים את שכר העבודה שגבה עבורם ופועל גם כקופת-גמל לצורך ביטוחם הסוציאלי של עובדים אלה, כגון: פנסיה, תגמולים, דמי מחלה וכדומה.

התשלום של התנאים הסוציאליים, רבותי חברי הכנסת, נעשה בפרוצדורה קלה ונוחה. העובד מגיש את בקשתו ללשכת העבודה בשטחים הקרובה למקום מגוריו ומקבל את הסכום המגיע לו בהמחאה ישירות לביתו. בשנת 1992 שולמו בדרך זו תשלומים סוציאליים לעובדי השטחים בסך כולל של כ-60 מיליון שקלים.

החוק המוצע נועד לעגן בחקיקה את הנהלים הנהוגים כיום ביחס לתשלומי המעסיקים והניכויים משכר העובדים. הצורך בכך נובע מבג"ץ שהוגש נגד הממשלה בנושא זה, שבעקבותיו הגענו למסקנה, שאף שניתן להגן בבג"ץ על עמדת הממשלה, הרי מן הראוי שההסדרים הקיימים יעוגנו בחקיקה.

חברי הכנסת, כדי לשמור על העיקרון של עלות עבודה שווה, כפי שציינתי קודם לכן, גובה מדור התשלומים בגין עובדי השטחים סכומים המחושבים לפי מלוא תשלומי הביטוח הלאומי ומס מקביל המשתלמים בעד עובדים ישראלים. אולם מסתבר, כי בחוק הביטוח הלאומי נקבע כתנאי מוקדם לביטוח ברוב ענפי הביטוח היותו של המבוטח תושב ישראל, ורק בשלושה ענפי ביטוח לא נדרש תנאי זה: תאונות עבודה, פשיטת רגל של המעסיק ואמהות. לפיכך, מדור התשלומים מעביר למוסד לביטוח לאומי דמי ביטוח בעד שלושת הענפים האלה בלבד, ואילו ההפרש הוא היטל ההשוואה המעוגן בסעיפים 1 עד 4 להצעת החוק.

כספי היטל ההשוואה מועברים למינהל האזרחי בשטחים, למטרות המפורטות בסעיף 5 להצעת החוק; היינו, למימון עבודות תשתית ופעולות שוטפות בתחומי הבריאות, התעסוקה והרווחה לתושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה. הסדר זה קיים כבר כיום. לדוגמה, ההעברה למינהל האזרחי של תשלומי ההשוואה בשנת 1992 היא של כ-112 מיליון שקלים. יש להניח שהשנה סכום זה יקטן עקב הסגר והשלכותיו על היקף תעסוקת עובדי השטחים.

נושא שני שהחוק המוצע דן בו הוא מס ההכנסה הנגבה מעובדים אלה באופן זהה לעובדים ישראלים. דבר זה נעשה, אף שעל-פי החוק הישראלי קיים שוני הן בשיעורי מס ההכנסה והן בנקודות הזיכוי בין תושב ישראלי לבין תושב זר המועסק בישראל.

תושב זר צריך לשלם, על-פי החוק, מס הכנסה מהשקל הראשון של שכרו, ואילו תושבי ישראל וכן עובדי השטחים משלמים מס הכנסה רק אחרי סף מס מסוים הנובע מנקודות זיכוי שהם מקבלים, שהוא כיום 1,440 שקלים לחודש. החוק המוצע, בסעיף 15, מעגן בחקיקה את עקרון השוויון בקשר לנקודות הזיכוי ולתשלומי מס הכנסה, בין עובדי השטחים ובין עובדים ישראלים.

חברי הכנסת, אני מודעת לביקורת שהושמעה בציבור בשאלה מדוע עובדי השטחים אינם מבוטחים ביתר ענפי הביטוח הלאומי, אלא רק בשלושה ענפים, כפי שהזכרתי קודם לכן. גם אני מוטרדת מנושא זה, אולם נראה לי, לאחר בדיקה קפדנית של הנושא, כי בנסיבות הקיימות החוק המוצע מהווה את הפתרון הטוב.

כאמור, החוק המוצע מהווה עיגון חקיקתי של נוהג קיים, וכפי שהיה נהוג כ-23 שנים, מאז החלטת הממשלה מ-1970 שהזכרתי בפתח דברי, שמכוחה מופרשים משכר העובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה תשלומי השוואה, שנועדו להשוות בין עלות העסקתם לבין עלות העסקת עובדים ישראלים. אין כל טעם להציע שינוי במצב הקיים, שעה שמתקיים המשא-ומתן עם הפלשתינים על הסדרי הביניים, וכל עוד לא התגבשו סופית דפוסי והיקפי העסקת עובדים מיהודה, שומרון ועזה בישראל.

חברי הכנסת, ציינתי בראשית דברי, שמדור התשלומים של שירות התעסוקה משמש כקופת גמל עבור עובדי השטחים, המבוטחים כבר היום בביטוחים הסוציאליים העיקריים על-פי ההסכמים הקיבוציים וצווי ההרחבה, כך שאין כאן מצב שהם משוללים ביטוח כלשהו. מאידך גיסא, בפועל עובדי השטחים מקבלים תמורה בעקבות תשלומי היטל ההשוואה. הממשלה אינה משתמשת בכסף לצרכיה אלא מעבירה את התשלומים שהיא גובה לשטחים, על מנת שישמשו למטרות פיתוח תשתית והוצאות שוטפות בתחומי הבריאות, התעסוקה והרווחה של תושביהם.

לא ניתן לעסוק בנושא זה בלי לומר, רבותי חברי הכנסת, מלים אחדות בקשר למצב התעסוקה כיום. הסגר, שהוטל מלכתחילה מסיבות ביטחוניות, מהווה הזדמנות להסדיר את העבודה הבלתי מאורגנת של עובדי השטחים, ובכך לאפשר קליטתם של אלפי ישראלים בענפים שבהם היה מספר רב של עובדי שטחים בלתי מאורגנים, בעיקר בניין וחקלאות.

התוכניות שעשינו לסבסוד שכר עבודה בחקלאות הביאו לכך ש-3,000 עובדים ישראלים הצטרפו לענף החקלאות, בעיקר בדרום הארץ, ומיעוטם בגוש-קטיף.

בענף הבניין הגענו להסכם עם הקבלנים על קליטה מיידית של אלפי עובדים בלתי מקצועיים בענף, כשהתשלום יהיה מעל שכר המינימום.

אני מציעה אפוא לכנסת, במציאות הקיימת, בנסיבות הקיימות, נוכח הבעייתיות של כל נושא הסדרת זכויותיהם של עובדים שאינם תושבי ישראל בתוככי מדינת ישראל, לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לך, גברתי שרת העבודה והרווחה.

אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא יהיה נוכח באולם בהיקרא שמו לא יוכל לנאום.

אני מזמינה את ראשון הדוברים – חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, נושא העסקת העובדים מאזורי יהודה ושומרון ונושא הסגר המוטל על-ידי ממשלת ישראל על אזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה קשורים זה בזה. עובדה היא שבעיית העסקתם של עובדים מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה בעיקר בענפי הבנייה והחקלאות הביאה לכך, שברגע שנוצר סגר על-ידי ממשלת ישראל שני הענפים האלה הם ענפים בעייתיים, שסובלים ממצוקה של כוח אדם.

גברתי השרה, אני רוצה לגעת בשתי נקודות מרכזיות הקשורות בסוגיה הזאת. נקודה ראשונה, מה אנחנו רוצים לראות כאן באזור. בואי נתעלם לרגע אחד מהבעיות הפוליטיות. תהיה מדינה, תהיה אוטונומיה, תהיינה שתי מדינות, יהיה סיפוח, לא משנה מה יהיה – האם מעבר לתחומי תחולת החוק הישראלי תגור אוכלוסייה שתהיה לה גישה ויכולת לבוא ולעבוד בישראל, או שאנחנו נביא פועלים זרים מתאילנד, שהם יעבדו? ואז יהיה מצב מוזר: ישראל תביא פועלים מתאילנד, וברצועת-עזה יהיו מחסומים גבוהים, שמאחוריהם יהיו אנשים שלא תהיה להם עבודה, ואנחנו חולמים שמאחורי המחסומים הגבוהים האלה יגורו אנשים שיהיו מוכנים לשמור על שלום ואחוזה עם ישראל. הם יהיו שם בתנאים שהם חיים בהם היום, מזי רעב, ללא פרנסה, ללא יכולת להתקיים; ואנחנו נצפה מהם שכולם לא ילכו אחרי הקיצונים ולא יוסתו ולא יאיימו עלינו במעשי איבה.

או, לחלופין, שמעתי את השרה מדברת על עבודה עברית. עבודה עברית בבניין, עבודה עברית בחקלאות. היא לא רוצה להביא פועלים זרים, לא מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה, והיא לא רוצה גם להביא פועלים זרים מתאילנד ולא ממקומות אחרים. אני שואל את עצמי: אם שני הדברים האלה לא מתקיימים, איך חושבת הממשלה שיבואו פועלים לעבודה בשני התחומים האלה – בנייה וחקלאות? לגבי החקלאות, אני שואל שאלה פשוטה: האם אנחנו מתכוונים לסבסד את הפועל העברי בחקלאות בסכומים אדירים, כדי לשמור על ערך מסוים ששמו עבודה עברית – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

עבודה ישראלית.

מיכאל איתן (הליכוד):

עבודה ישראלית. אבל הערך הזה הוא ערך, שאנחנו נשלם מיליוני שקלים כדי לסבסד אותו, על מנת שהתוצר, שהפועלים המסובסדים האלה, המייצרים את המוצר המסובסד הזה – שזה ישרת את אוהבי הפרחים באירופה. אנחנו נסבסד את העבודה, ואוהבי הפרחים באירופה יקבלו פרחים יותר בזול. בשביל מה לנו? הרי לא מדובר בחקלאות בסיסית לצרכים שלנו בלבד. כאשר למושבניק יש הידע, הטכנולוגיה, היוזמה, קשרי המסחר עם הבורסה, היכולת לייצא, והוא זקוק למרכיב כוח אדם כדי לעשות כסף, זה עסק טוב גם למושבניק וגם למדינת ישראל. תני לו את כוח האדם הזול. כאשר את רוצה לשלוח לשם ישראלים, שבמקום שילכו ללמוד ויעבדו בעבודות מתקדמות ויהיו רנטבליים פי כמה וכמה, במעבדות, כטכנאים, כמהנדסים – את שולחת אותם במחיר מסובסד ישראלי לשדות, לחממות, ותעשי ייצוא של פרחים, והכול יהיה בשביל אוהב הפרחים האירופי.

ולגבי ענף הבנייה, גברתי השרה, אני רוצה לתת לך עצת פלא. חשבתי על זה הרבה מאוד. את רוצה שתהיה עבודה עברית בבניין.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

ישראלית.

מיכאל איתן (הליכוד):

עבודה ישראלית בבניין. יש לי בשבילך רעיון נפלא. חשבתי, למה אנשים לא הולכים לבנייה, אפילו שמציעים להם הרבה, וכו' וכו'? הם פשוט לא רואים עתיד. אם את תודיעי, אם ממשלת ישראל תודיע, שבעשר השנים הבאות היא לא תאפשר שום ייבוא עובדים – אינני אומר שאני בעד זה, אני מדבר רק על המטרה שאת רוצה להשיג; אם היא תודיע שהיא לא תאפשר שום ייבוא עובדים, שום ייבוא עובדים מהשטחים, אלא אך ורק ישראלים יעבדו בבניין, יהא אשר יהא, עשר שנים לא יהיה שום שינוי בהרכב האנושי – יקרו דברים נפלאים. אנשים יהיו מוכנים ללכת לזה, ותמורת השכר שיציעו להם, שכר גבוה יותר, הם ילכו לענף הבנייה.

תשאלי אותי: מיכאל איתן, איך יכול להיות שקבלנים מציעים שכר של 3,000 שקלים, וישראלי לא רוצה ללכת היום לענף הבנייה? כי הוא יודע שזה זמני. הוא יעבוד היום בבניין ב-3,000 שקלים; עוד חודש ישחררו את הפועלים, ואז שוב יהיה היצע גדול של עובדים. לכן הוא לא הולך לזה לעתיד. הוא הולך רק לקוניונקטורה זמנית. לקוניונקטורה זמנית הוא לא מוכן ללכת בשכר הזה. וכאן צריכים להחליט.

הבעיה האמיתית היא, שאם תקבלו החלטה כזאת, רמת השכר בבניין היא בערך 50% ממחיר המוצר – אתם תעלו את מחיר המוצר ברמה כזאת, שעם ישראל לא יוכל לחיות אתה, אלא אם נחזור עוד הפעם ונסבסד את זה. ואז שוב אנחנו מגיעים למין מעגל שוטה שלא יוצאים ממנו. אבל אם אתם מחליטים לשלם את המחיר, ואתם אומרים: בסדר העדיפויות שלנו אנחנו רוצים להשיג את המטרה הזאת, אתם צריכים להחליט מראש – עשר שנים לא להתערב, לא להביא עובדים. השוק יעשה את שלו. הקבלנים יעלו את המחירים, הדיירים ישלמו יותר, והפועלים יקבלו וילכו.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

נעשה עסקה, אנחנו נישאר עשר שנים בשלטון – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בספק אם כשמחירי הדירות יעלו כל כך ויהיו כל כך גבוהים אתם תישארו עשר שנים בשלטון.

לכן אתם לא יכולים להחליט החלטות כאלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שלא רק בגלל מצוקת הבניין בחר חבר הכנסת איתן לעסוק בשאלה שלא קשורה בנושא הזה. בעצם הוא אמר את עמדתו כבר בראשית דבריו. נעזוב את השאלה הפוליטית, נניח שאין שאלה פוליטית, מה היינו עושים? אין תחום כתחום הזה שניתן להבחין בו בין השאלה הפוליטית לבין הפתרון. והפתרון הנגזר לשאלת העובדים מן השטחים במדינת ישראל – ואני מקווה ומאמין שבכל הסדר שיימצא תהיה דרך להעסיק במדינת ישראל עובדי שטחים, עובדי הישות הפלשתינית, המדינה הפלשתינית, מה שיוקם שם, והם יוגדרו במתכונת היחסים של עובדים שעוברים ממדינה למדינה. יש לזה כללים. ואז יוגדרו היחסים שבין עובדים מתאילנד לבין מדינת ישראל. ולמה רק מתאילנד? יכול להיות מומחה שעובד בארץ, יש כללים איך הוא עובד בארץ – רשיון וכו' וכו'.

מדובר במערכת שהיא מערכת ביניים. מס הכנסה חל עליה, אבל זכויות סוציאליות לא חלות עליה. אנחנו צריכים להשוות את השכר לשכר העובד הישראלי, אחרת ייווצר פה שוק עבודה זול אחר, וכו' וכו'. והשאלה שאנחנו עוסקים בה עכשיו היא אחד הביטויים לאנומליה של 25 שנות כיבוש, כשהיא מתבטאת בשוק העבודה.

אם החוק הזה, גברתי שרת העבודה והרווחה, בא רק לקבע את המצב הקיים, יש לי אתו קושי לא קטן. אינני רוצה להרחיב עליו את הדיבור, כי במסגרת הזמן המוגבל שלי אני רוצה לעסוק בנושא אחר. אני מקווה שהוא יתברר במסגרת הוועדה. הקושי הוא בעובדה, שבעצם מדובר פה במס עקיף המוטל על מי שעובד במדינת ישראל, לצורך השטחים. יש קושי בעובדה הזאת. הוא לא מוטל על כולם. מי שעובד במדינת ישראל נושא בו; מי שאיננו עובד, לא נושא בו.

אבל בימים האחרונים יש נושא, שלו אני רוצה להקדיש את שארית זמני. שמים וארץ, תקציבי מדינת ישראל לשטחים, ולא למובטלים שהם בבחינת עניי עירך קודמים. וחוזרים על הטיעון הזה, היום דיברו על זה בוועדת הכספים, ומדברים על זה בציבור, מהצד הזה של הבית.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא היית היום בישיבה.

חיים אורון (מרצ):

הייתי בישיבה בערך פי-שישה מאשר אתה היית.

מאיר שטרית (הליכוד):

היום, בישיבה, נשארנו לבד עם היושב-ראש.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, אני מכבד אותך שנכנסת. היום הייתי בישיבה. אתה יכול לבוא אלי בכל מיני טענות, לא על זה שלא הייתי היום בישיבה.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, היום, מרגע שהלכת, לא נשאר אף אחד.

חיים אורון (מרצ):

בדיון הזה הייתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא היה, הוא היה, אני יכול להעיד.

חיים אורון (מרצ):

מזל שיש לי עדים. אבל נעזוב את זה.

מתוך יותר ממיליארד שקלים תקציב המינהל האזרחי, תקציב המדינה נושא ב-40 מיליון שקלים. כל התקציבים האחרים, כאלה שמחליטה עליהם ועדת הכספים בימים אלה, כאלה שהממשלה הבטיחה להוסיף לפיתוח בשטחים, הם מסים שתושבי השטחים משלמים כמס הכנסה, כמע"מ וכמסים אחרים, והם מופנים אל השטחים.

אני מציע לכל אלה שמבקרים את הממשלה על מעשיה אלה שיחטטו בניירות, ואולי גם קצת במצפונם, על שנים ארוכות שלא כל הכספים שנגבו בשטחים נשארו בשטחים. אלא בדרכים שונות ומשונות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אתה לא מביא בחשבון את הוצאות הביטחון.

חיים אורון (מרצ):

אני לא מביא בחשבון את הוצאות הביטחון, ואני לא מביא בחשבון הוצאות נוספות, משום שאני חושב שמי שמקיים את השלטון שלו בשטחים כבושים נושא בעצמו בהוצאות הביטחון. אין שום הצדקה בעולם להטיל אותן על מישהו אחר.

אבל אני אומר יותר מזה: זה אינטרס ישראלי עליון לפתח יותר ויותר מקומות עבודה בשטחים. מי שמדבר על מערכת מאוזנת יותר בין מספר עובדי השטחים במדינת ישראל לבין מספר המתפרנסים מעבודה בשטחים צריך לתמוך במהלך הזה של הממשלה. אם זה לשיטתו של מי שרוצה אוטונומיה, אם הוא איש ימין, במתכונת האוטונומיה של שמיר, נאמר, או אם הוא איש בעמדותי, שרואה באוטונומיה שלב מעבר לפתרון הקבע – בכל מקרה הוא צריך להיות מעוניין בפיתוחם של מקורות עבודה בשטחים ובהקטנת מספר העובדים מן השטחים במדינת ישראל.

ואני אומר במפורש, אני בעד שימוש בתקציבים מתקציב המדינה – עוד לא הגענו לזה – מעבר לסכומים הקיימים, כדי לתת תשובה כפולה: למצוקה הקשה מאוד שקיימת היום בשטחים בתחום התעסוקה והאבטלה, בעיקר ברצועת-עזה, ולפיתוחן של תשתיות בשטחים, שעל בסיסן תיבנה בהם כלכלה.

רק כלכלה חזקה יותר בשטחים היא פרטנר אמיתי לכל מיני סוגים של שיתוף פעולה עם הכלכלה הישראלית. מי שרוצה לקיים לאורך ימים כלכלה בפערים של הכנסה לנפש של 13,500 דולר במדינת ישראל, 2,300 בממוצע בשטחים, ובסביבות 1,200 ברצועת-עזה, בעצם מתכוון להמשיך ולקיים כלכלה של הסוס ורוכבו, שמתברר שגם לסוס וגם לרוכב – ולא ברור למי יותר – היא מאוד מאוד לא נוחה.

ומה שקורה בימים אלה בסגר, זו עוד אחת הדוגמאות, לא היחידה, עד כמה המציאות הזאת היא מציאות שטומנת בחובה כשל פנימי, מצוקה פנימית, היום קודם כול לתושבי השטחים, אבל גם לחברה הישראלית.

גברתי השרה, השאלה היא, באיזו מידה הצעת החוק הזאת יש בה רק צילום של המצב הקיים, או אולי ניתן באמצעותה לשפר את המצב הקיים, קרי כאשר חלק גדול יותר מתשלומי הביטוח הלאומי של העובד יוחזרו לו – אני נזהר מלהגיד: כל תשלומי הביטוח הלאומי, אבל חלק גדול יותר – אני

חושב שהנושא הזה צריך להיבחן בוועדה. יש רעיונות מסוימים, וצריך לבחון אותם במהלך עבודת החקיקה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אורון.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה: הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 5) (הסדרת פעולתם של שדלנים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק קופות-החולים (איסור הגבלות), התשנ"ג-1993, מאת חברי הכנסת ח' מירום, ל' לבנת, ב' טמקין וס' שלום; הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג-1993, מאת חברת הכנסת נעמי חזן. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגנית מזכיר הכנסת.

הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו ממשיכים בדיון. אני מזמינה את חבר הכנסת רענן כהן; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה, כנסת נכבדה, אנחנו תומכים בחוק המוצע משום שהחוק המוצע מציב שתי מטרות. המטרה הראשונה, שהיא המטרה המוצהרת בחוק – השוואת החובות המוטלות על עובדי מדינת ישראל לחובות המוטלות על עובדים המגיעים מיהודה, משומרון ומעזה לעבודה במדינת ישראל; והמטרה השנייה שמדברת על טובתו של החוק היא הפניית הכספים האלה למפעלים, להשקעות ולהוצאות רווחה ובריאות לטובת תושבים אלה, בבואם לעבוד במדינת ישראל.

אנו תומכים בכל חוק שמטרתו להביא לנורמליזציה בכל מה שקשור בהשוואת התנאים של עובדים ביהודה, בשומרון ובעזה לעומת עובדים שהם אזרחי מדינת ישראל, בכל הקשור לחוקי עבודה בכלל ולזכויות העובדים וחובותיהם בפרט. אני חוזר: כל חוק שמטרתו להביא לנורמליזציה, להשוואת תנאים, וממילא ליצירת מצב נורמלי, שבו עובדים זורמים מיהודה, משומרון ומעזה לכל הערים והיישובים במדינת ישראל – חיובי בעינינו.

כנגד גישה זו עומד היום הסגר. אם הטילו את הסגר, כפי שעשתה מדינת ישראל, מטעמי ביטחון, יפה עשו. שאלה גדולה היא, מה גורם יותר לביטחון: האם הסגר גורם לביטחון, או שבמקביל לסגר התחיל צה"ל בפעילות אינטנסיבית ויזומה בתפיסת מבוקשים, בהכנסת כוחות לערים, בסיורים, בפעולות יזומות המבוצעות על-ידי היחידות המובחרות של צה"ל. לדעתנו, הירידה בטרור נובעת מהעובדה השנייה, מפעילות צה"ל, ולא דווקא מהסגר. אנחנו ראינו אתמול מה קרה, לדוגמה, בלוד, או מה קרה הלילה בירושלים – שערורייה בלתי רגילה: 66 מכוניות, בלילה אחד בירושלים, צמיגיהן מנוקבים. הרי הדבר הופך לא לפעולה מקרית, להתגנבות יחידים, אלא בוודאי היתה פה פעולה מאורגנת. זה לוקח גם זמן. אחת משתיים: או שהיא נעשתה על-ידי אנשים מעטים לאורך זמן, או על-ידי אנשים רבים. המסקנה היא שפעילות הטרור נמשכת למרות הסגר, הן בירושלים והן בלוד. אין כל ספק שהסיכוי שהדברים האלה ימוגרו לא טמון בסגר אלא בפעילות אינטנסיבית של צה"ל וזרועות הביטחון.

אני מסכם, אם כן, ואומר: אנחנו מחייבים כל חקיקה לנרמול היחסים, להשוואת זכויות, להשוואת חוקי עבודה, כפי שהחוק הזה מציע. חקיקה כזאת היא חיובית, באשר היא עומדת מול אי-נורמליזציה, מול יצירת עובדה שמדובר פה בחיץ בין יש"ע לבין שאר השטחים של מדינת ישראל, ומול חידוש "הקו הירוק" שאנו טוענים למחיקתו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. אני מזמינה את חבר הכנסת רון נחמן. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת יורם לס.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, גברתי השרה, אני מברך אותך על החוק שאת מביאה היום לאישור הכנסת. אני חושב שהדבר הוא בעתו. אני חושב שהדבר היה צריך להיעשות קודם לכן. אין שום הצדקה לכך שיהיו שני סוגי עובדים, שעל אחד יחול תשלום על-ידי המעביד בקנה מידה מסוים, ואילו על העובד האחר לא יחולו ההוצאות הללו ותהיה לו עדיפות.

כראש מועצה אני יכול לומר לך, שהיום עלותו של עובד יהודי שווה לעלותם של שניים עד שלושה פועלים ערבים. כאשר מדברים על אפליה, כאשר מדברים על הבדלים בין עובדים, אולי זה הדבר הדרסטי ביותר, שמראה מה פירוש אפליה כזאת. לפיכך, אני חושב שהחוק הוא במקום, הוא יטיל על המעסיקים את החובה לבחון מיהו עובד טוב יותר בהתאם לעלויות אשר הם צריכים לשלם על עובדיהם, ואז הם יעשו חשבון ממי הם מקבלים תפוקה טובה יותר, איכות טובה יותר, ועל-פי הביקוש וההיצע יוכלו להעסיק את עובדיהם.

לרשויות המקומיות תבוא גם כן ברכה. חבל שאין כאן כרגע שר הפנים – ראש הממשלה הוא שר הפנים – אבל כאשר מחשבים את תקציבי הרשויות המקומיות, אם קודם היו מתקצבים את העלות הנומינלית, לפני תיקון החוק, מעתה יצטרכו כנראה להעלות את התחשיב כלפי כל עובד, ואז, לדוגמה, במקום לקחת עובד ערבי מיהודה ושומרון נוכל לקחת עובד שהוא עולה חדש, והעלות של העובד הזה תספיק כדי לקיים את משפחתו בכבוד.

אבל לא לכך רציתי להתייחס בהצעת החוק הזאת. היום, בוועדת הכספים, כפי שציין חבר הכנסת חיים אורון, דנו בהקצבת 350 מיליון שקל לערבים ביהודה, בשומרון ובעזה. 350 מיליון שקל. ויכול לעמוד כאן חבר כנסת – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יורם לס (העבודה):

טלב אלסאנע (מד"ע):

כמה כסף נלקח מהם?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת טלב אלסאנע.

רון נחמן (הליכוד):

— — — יכול לעמוד כאן חבר כנסת ולצעוק ולהסביר שמדינת ישראל מתקציבה — — —

יורם לס (העבודה):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

על מה אתה מדבר בכלל? על מה אתה מדבר?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס. חבר הכנסת אלסאנע.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מבקשת מכם לא להפריע.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, זה לא על חשבון הזמן שלי.

את תתחילי להקשיב למה שמדברים, חברת הכנסת גוז'נסקי, אם זה מוצא חן בעינייך או לא.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

רק קריאת ביניים.

רון נחמן (הליכוד):

ואני אומר, שהיום מדינת ישראל קבעה את סדר העדיפויות הלאומי החדש שלה. ועדת-שבס, כדי לפגוע בתושבים היהודים משלמי מסים, אלה שעושים שירות בצה"ל, אלה שהולכים להילחם את מלחמות ישראל – אותם סוגרים, בהם פוגעים, אותם סוגרים מבחינת התעשייה והפרנסה, בהם פוגעים יום-יום; ואילו הערבים, הערבים הללו, נושאים אותם על כפיים. אותם ערבים – 350 מיליון שקל, כדי להתחנף לערבים, כדי שיצאו לשיחות השלום בווינגטון. זה סדר העדיפויות הלאומי החדש של הממשלה הזאת בראשות מרצ, לא בראשות רבין. אין לי טענות אל חבר הכנסת דראושה, אתה עקבי לפחות בדברך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת רון נחמן – – –

רון נחמן (הליכוד):

אבל לפי אמות המידה של הצדק הטבעי, אני מצפה שמפלגת העבודה, שהיום בשלטון, לפחות מה שהיא נותנת לערבים תבוא ותיתן ליהודים. בוושה וחרפה כאשר ממשלה כזאת, שבתוך 60 שעות נותנת 350 מיליון שקל, תוצאה של סגר בלתי מתוכנן – –

יורם לס (העבודה):

זה שקר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס, אני מבקשת ממך לא להפריע.

רון נחמן (הליכוד):

– באותו יום ממשלה כזאת הולכת למנוע מאזרחים ישראלים להתפרנס, מונעת מילדיהם חינוך, לא יוכלו לשלם את המשכנתאות, כי זה סדר העדיפויות שסיפרו לעם ישראל. זהו סדר העדיפויות החדש שאתם מציגים. ותציגו את זה בגאווה, תציגו את זה בראש מורם, תגידו: נכון, הבטחנו. ולכן בוועדת הכספים היום לא הסכמנו להעביר את 350 מיליון השקלים. מאחר שיש בכך יותר מאשר ציניות, השידור הזה יופנה לעם ישראל, ידידי חבר הכנסת לס, ולא לווינגטון.

לפיכך, גברתי היושבת-ראש, אסיים ואומר: אני תומך בחוק הזה. יש מקום לחוק הזה. הוא חוק טוב. הוא ישווה בין תושבים. אבל, בד בבד, את, שרת העבודה והרווחה, חייבת, לפי דעתי, לומר בישיבות הממשלה: כפי שאתם עושים כאן, מיטיבים ומקילים עם הערבים, כך אי-אפשר לפגוע, בשום סממנה ותחת שום כותרת של סדרי עדיפויות כאלה ואחרים, בתושבים היהודים. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמינה את חבר הכנסת יגאל ביבי; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, בפתח הדברים אני חייב להתייחס לדברים ששמענו עכשיו, שהם דברי הסתה ושקר.

כאשר נשמעו בוועדת הכספים דבריו של פקיד בלתי פוליטי, הממונה על התקציבים, שמעת במו אוזניך שהוא אומר: מדינת ישראל לא מעבירה שקל אחד נוסף לשטחים. מדברים על 40 מיליון שהיו מתוך 850 מיליון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס, תרשה לי להעיר לך. אתה לא מורשה לצטט דברים שנאמרו בוועדה.

יורם לס (העבודה):

אני מקבל ומתנצל על הנקודה הפרוצדורלית, אבל לא על התוכן.

כל הכספים האלה מקורם בשטחים, במסים שהתושבים משלמים. אתה יודע את זה. למה לעשות פה הסתה, גם בתי"ו וגם בתי"ת, מהנושא?

גברתי היושבת-ראש, החוק הזה צריך לתמוך בו אף שהוא בעצם מחוקק אפליה. את האפליה הזאת יכול כל אזרח להבין מעצמו גם אם הוא לא בקיא בכל התקציבים. אזרח במדינת ישראל היום, שעובד 30-40 שנה, אומר לעצמו: אני גומר את התקופה הזאת, אני יוצא לפנסיה, תהיה לי גמלת זיקנה, 600 שקל בחודש, אני לא ארעב ללחם, חלילה.

אדם ערבי שעובד 30 שנה, מאז מלחמת ששת הימים – אנחנו מתקרבים למספר הזה – משלם ביטוח לאומי ואין לו גמלת זיקנה. זו אפליה שכל אזרח יכול להבין אותה מתוך עצמו. אתה משלם ביטוח לאומי ואין לך גמלת זיקנה אחרי שאתה מגיע לגיל 65. זו האפליה.

על-פי נתונים של עמותת "קו לעובד", כבר הצטברו מיליארד וחצי שקל בקופה, ורובם לא עברו לשום מקום, אפילו לא לתקציבים בשטחים. ואם אומרים פה בהיתממות, הכסף שאותו אזרח משאיר במדינת ישראל ישמש לבריאות בשטחים, לביוב בשטחים – אני רוצה לראות אזרח אחד במדינת ישראל שמוכן היום לומר לממשלה: אני מוכן לוותר על גמלת הזיקנה שלי כדי שתשתמשי בכספים האלה להקים את הביוב בעיר שלי. יש אזרח אחד שמוכן לדבר הזה, שאומר את הדבר הזה?

מאיר שטרית (הליכוד):

כל אזרח משלם עבור הביוב בעיר שלו מכיסו הפרטי.

יורם לס (העבודה):

אבל בשטחים משלמים מסים על-פי הרמה שמשלמים.

מאיר שטרית (הליכוד):

כשאתה בונה בית, אתה משלם אגרת ביוב.

יורם לס (העבודה):

ידידי חבר הכנסת שטרית, אם אתה, כראש עיר ביבנה, היית בא לאזרחי יבנה ומבקש מהם לוותר על גמלת הזיקנה של הביטוח הלאומי ולתרום את הכספים האלה לתקציבך בעיריית יבנה למען בניית ביוב, האם היית מוצא מטורף אחד כזה? לא היית מוצא. זה מה שאתה מבקש עכשיו מערביי השטחים לעשות, לוותר על גמלת הזיקנה. תחשוב על זה במישור של כל אדם ואדם. אתה מבקש ממנו לוותר על גמלת הזיקנה ולהשקיע את זה בבריאות ובביוב, שאלה דברים חשובים, אבל זה לא הולך.

תרשי לי, היושבת-ראש, לומר עוד שורה אחת כדי להבין שזה גם פוגע בישראלים. הליכוד אוהב מאוד את קרנות הפנסיה; הם באים כל הזמן אל הוועדה לענייני ביקורת המדינה ומדברים על קרנות הפנסיה. מה קרה בקרן הפנסיה של פועלי הבניין? מה קרה שם? במקום שיהיו חמישה-שישה עמיתים שמשלמים לקרן הפנסיה ופנסיונר אחד שמקבל, הקרן הזאת מתמוטטת מפני שיש לה עמית אחד שמשלם מול פנסיונר אחד שמקבל. ולמה היא התמוטטה, רבותי? מפני שהערבים תושבי השטחים, פועלי הבניין, אינם משלמים לקרן פועלי הבניין.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה תירוצ מצחיק.

יורם לס (העבודה):

זה לא תירוצ. זו עובדה.

מאיר שטרית (הליכוד):

קרן הפנסיה מנוהלת גרוע, יש שם שחיתות, לכן היא מתמוטטת.

יורם לס (העבודה):

ידידי חבר הכנסת שטרית, הרי אני מכיר את הדמגוגיה שלכם.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה זה שייך לדמגוגיה?

יורם לס (העבודה):

אני מודיע לך, שאם במדינת ישראל כיום כל פועלי הבניין הם ערבים – אני אומר את זה על דרך הגזמה – ואיש מהם איננו רשום בקרן הפנסיה לפועלי בניין – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

זה שייך לערבים.

יורם לס (העבודה):

זה העניין שאנחנו נוגעים בו עכשיו. עובדים פה עשרות אלפי פועלים. אין להם גמלת זיקנה. לאשה יש זכויות בענף אמהות רק אם היא יולדת בארץ. תראה לי אשה אחת מהשטחים שיוולדת בארץ. הם אינם רשומים בקרן הפנסיה של פועלי הבניין, והתוצאה היא שהקרן מתמוטטת. היא לא מתמוטטת בגלל ניהול גרוע. ניהול, זה עניין שבשוליים. הניהול לא טוב, אז אפשר לתקן. הקרן מתמוטטת כי פועלי הבניין מהשטחים לא רשומים בקרן.

אני פונה לשרת העבודה והרווחה לדאוג, בין השאר, לכך שפועלי הבניין במדינת ישראל, בלי קשר למוצאם, יהיו רשומים בקרן הפנסיה של פועלי הבניין, כדי שהקרן הזאת תחזור ליחס הנכון בין עמיתים לבין פנסיונרים, ותהיה גם להם, כמו לכל אדם אחר, פנסיה בבוא העת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת לס. אני מזמינה את חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת האשם מחאמיד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה בא לתת מעטה של לגיטימציה למעשי גנבה וגזל שנמשכו עשרות שנים.

בשנת 1970 היתה החלטה של הממשלה לנכות משכרם של העובדים הערבים מהשטחים 12.5%, זה השיעור שמנכים משכרו של כל עובד ישראלי שעובד בישראל. ההחלטה הזו לא קיבלה גושפנקה של חקיקה, אף שהיו הניכויים האלה. מתברר שהסכומים שהיו אמורים להיות מועברים למוסד לביטוח לאומי על מנת שיבטחו את העובד, יבטיחו את הזכויות הסוציאליות שלו למקרה של אבטלה, למקרה של זיקנה, לתשלום קצבאות ילדים – הכספים האלה הועברו למינהל האזרחי כדי שיממן את העובדים והפקידים שלו, והם לא מיועדים לאותו עובד שממנו נגזלו הכספים האלה.

היום באים לתת לגזירה הזו מעטה של חקיקה, להכניס סדר בבלגן. הסדר צריך להיות קודם כול על-ידי החזרת הגזלה והחזרת יותר מ-2 מיליארדי שקל לאותם עובדים שמהם נוכו הסכומים שלא כדין; או להעניק לעובדים האלה זכות לדמי אבטלה, כי הם שילמו ביטוח לאומי באותו שיעור בדיוק כמו העובד הישראלי. אם העובד הישראלי זכאי לדמי אבטלה, גם העובד מהשטחים, שממנו נוכה הסכום הזה, זכאי לדמי אבטלה, בזכות ולא בחסד, במיוחד שמדובר בימים הנוראים האלה.

נוסף על כך, מהעובדים האלה נוכה מס ארגון עבור ההסתדרות. מתוך רישום של לשכת התעסוקה מתברר, שהסכום שנוכה הוא 6 מיליוני ש"ח בשנת 1992. ברצוני לשאול: עבור מה נוכו סכומים

אלה? אילו שירותים הם מקבלים מההסתדרות? מה הזכויות שלהם? הרי לא אחת קרה, שבת-הדין לעבודה טוענים שהם אינם חברי ההסתדרות, ולכן הם לא מהווים צד להסכמים הקיבוציים של העובדים הישראלים, הם לא חברי ההסתדרות ולכן ההסכמים הקיבוציים לא חלים עליהם. אם כך, למה מנכים?

ניכו להם כספים עבור ארגון הקבלנים, כשהם לא מקבלים שום שירות מארגון הקבלנים. על איזה הסדר מדברים?

גברתי השרה, עובדי השטחים מרצועת-עזה ומהגדה המערבית סובלים היום ממצב של רעב, והחובה לפרנס אותם מוטלת על ממשלת ישראל. אני מצטט מסעיף 39 לאמנת ז'נבה הרביעית, מ-1949, שבה נקבע כי בעל סכסוך, קרי – מדינת ישראל, חייב לנהוג כלפי מוגן בשיטות כאלה שלא יפגעו בכלכלתו או בפרנסתו, ואם הם נוקטים אמצעים, כביכול מטעמי ביטחון, ובעקבות זאת נבצר ממנו למצוא מקום עבודה בשכר ובתנאים הוגנים, חייבת מדינת ישראל לדאוג לכלכלתו ולפרנסתו שלו ושל בני משפחתו. זו חובה המופיעה באמנת ז'נבה.

מאיר שטרית (הליכוד):

כתוב באמנת ז'נבה שמותר להם לדקור אזרחים ישראלים בסכינים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

האם 120,000 פועלי השטחים שעבדו בישראל מואשמים בדקירה בסכינים? כולם דקרו בסכינים? הרי יש ביניהם כאלה שעבדו 20 שנה ו-24 שנים. אחד מתוך 120,000 דקר בסכין ואתה עוצר את כולם, שם מצור על כולם, מרעיב את כולם, ואתה מתיימר להיות נאור ואומר שהם דקרו בסכינים. באיזה מועדון בתל-אביב דקרו בסכין, אז מה?

היו"ר א' סלמוביץ:

זה מפריע, חבר הכנסת שטרית. אתה רשום לנאום ואתה תישא את דברך בתורך.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש לך הצעה יותר טובה לטפל בדוקרים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

בוודאי. צריך לתפוס את הדוקרים, לעצור ולהעמיד אותם לדין ולמצות אתם את הדין. אני לא בא להגן עליהם. אבל אותם אנשים חפים מפשע, שעובדים לפרנסתם, שעבדו במשך שנים, למנוע מהם להגיע למקום העבודה ולגזול מהם את זכויותיהם לפיצויי פיטורים, זכויות פנסיה, וגם להעניש באופן קולקטיבי את כל ה-120,000, כשכל הכלכלה וכל המשק בגדה וברצועת-עזה בנויים על עבודה בתוך ישראל? הם קשורים קשר הדוק עם מדינת ישראל.

שאלו יהלום (מפד"ל):

זו לא אופוזיציה. זו הממשלה שאתה תומך בה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום, אתה לא קיבלת רשות דיבור.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני אומר לשרת העבודה והרווחה ואני מביע את דעתי, לא מפני שאני תומך או לא תומך בממשלה. יש לנו עמדה ברורה בעניין הזה. אנחנו נגד המדיניות הזאת ואנחנו חושבים שהיא אינה מקדמת אלא רק מזיקה. הרי המצור הזה מופעל בצורה פרסונלית, הוא לא מופעל בצורה טריטוריאלית. זאת אומרת, לאנשים מהשטחים אסור להיכנס, אבל למתנחלים מותר להיכנס ולטייל. יש אפליה בין תושב אחד לאחר מבחינת היחס.

חבר הכנסת רון נחמן אמר כאן דברים אבסורדיים לחלוטין. אני חושב שהוא לא יודע על מה אנחנו מדברים כאן. אני ביקרתי בעזה ושמעתי מהאנשים שדורשים מהם מס חיים. זה מס ללא בסיס. הוא לא צריך להוכיח שיש לו הכנסה על מנת שיחייבו אותו בתשלום מס. רק אם אתה חי ונושם חמצן אתה חייב לשלם מס. גובים ממך מס. במיוחד בימים אלה, כשאין להם כל הכנסה. מדובר בקנסות, בהטרדות, בניסיון להשאיר את האנשים ממש ללא מקור הכנסה וגם לשלול מהם כל גרוש שיש להם בכיס. זו גזלה של ממש.

מצד שני אומרים: אנחנו מזרימים להם כספים. איזה כספים מזרימים להם? איזה עבודות יזומות יש? אין שום עבודות יזומות.

לדעתי, הפתרון צריך להיות על-ידי תשלום דמי אבטלה לעובדים שנבצר מהם להגיע למקומות העבודה שלהם, ולהחזיר להם את מלוא הזכויות הסוציאליות בגין הניכויים שנוכו מהם.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלסאנע. אני מזמינה את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, גברתי השרה, מצבם העגום, ואפשר לומר אפילו הנורא של הפועלים מהשטחים הוא תוצאה של ניסיון של הממשלות שהיו מאז 1967 גם לנצל את כוח העבודה הזול של פועלי השטחים, ובאותו זמן – גם לקפח את הזכויות הסוציאליות שלהם ולהעמיד אותם מלכתחילה במדרגה נמוכה של עובדים מסוג ד', ה' ופחות. ההחלטה של הממשלה משנת 1970 היתה לכאורה החלטה בעלת גרעין בריא. ההחלטה אמרה: פועלי השטחים יעלו למעביד כמו פועל ישראלי, ולכן יחויבו בתשלום כל הסכומים הנדרשים לביטוח הלאומי, המסתכמים ב-12% ומעלה מהשכר.

אבל ההחלטה הזאת עצמה קבעה, שפועלי השטחים יהיו מבוטחים רק בשלושה ענפים מכל ענפי הביטוח הלאומי. באופן מעשי, מאז 1970 מתוך ה-12% ויותר, רק 1% מועבר לביטוח הלאומי ואילו 11% מועברים לאוצר המדינה. עכשיו יש ויכוח, כמה כסף הצטבר באוצר המדינה מהסכומים האלה. יש מי שאומר מיליארד וחצי שקל במחירים של היום, יש מי שאומר 2 מיליארדי שקל. אבל העניין פה הוא עקרוני.

למעשה הצעת החוק הזאת נולדה כאשר היתה פנייה לבג"ץ.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני דיברתי על זה. את חוזרת על מה שאמרתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בפנייה לבג"ץ היה ברור דבר אחד יסודי, שכאשר מנכים מהעובד לביטוח הלאומי, הכוונה היא שהוא אישית יהיה מבוטח. לכן מה שכרגע עושים באמצעות הצעת החוק הוא – לנסות להנציח את העוול, הנמשך כבר מ-1970, וזאת במקום לבטח את העובדים מהשטחים במלוא הזכויות שלהם בביטוח הלאומי.

אני חושבת שהצעת החוק הזאת היא רק ניסיון לכסות על הערווה של הניצול ושל הקיפוח של פועלי השטחים במשך כל השנים, ולכן החוק איננו נחוץ. צריך להחזיר אותו לממשלה, כדי שהיא תביא חוק אחר, חוק שיעגן באמת את הזכויות של העובדים האלה על בסיס של שוויון עם הפועלים הישראליים.

אני רוצה לומר לך, גברתי, שגם מהזכויות המעטות, המעוגנות כאילו בענפים האלה, רבים-רבים מפועלי השטחים אינם נהנים. למשל, הזכות שהאשה העובדת בישראל, או שבעלה עבד בישראל, תקבל דמי לידה, אפילו הזכות הזאת היא בעצם בדיחה, כפי שהזכיר כאן חבר הכנסת לס.

אני רוצה להדגיש יותר מזה. כאשר פועלים נפגעים בתאונות עבודה, את יודעת איזו בעיה זו, כאשר מסתבר שלמעשה המעביד רשם לא את מלוא ימי העבודה, אלא שליש או רבע מימי העבודה האמיתיים של אותו עובד?

גברתי השרה, אנחנו דנים היום בהצעת חוק הזו על רקע הסגר וכל מה שמשמע ממנו. מתווכחים בשאלה האם יש או אין רעב כתוצאה מהסגר. אני מבקשת לספר בשתי מלים מה שמספרים חיילים שמשרתים ברצועה. חיילים שמשרתים ברצועה מביאים את העדות הבאה, שכאשר הם הלכו ברחוב בעזה ובמקרה נפל לאחד מהם תפוז, 30 ילדים התנפלו ושרטו זה את זה עד זוב דם, כדי להשיג את התפוז הזה. ואומרים שאין רעב, ואומרים שאין מצוקה.

לכן, במציאות של הסגר היום, העובדה ש-70,000 פועלים רשומים, ואלה מהם שהיום לא עובדים אינם זכאים לדמי אבטלה, אף שניכנו מהם ומהמעבידים עבור ביטוח אבטלה, היא אחד הביטויים הבוטים לאי-צדק שיש במצב הקיים ושהחוק הזה רוצה להנציח.

לכן אני מציעה להחזיר את החוק לממשלה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת האשם מחאמיד; איננו באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את השרה על הבאת החוק הזה לכנסת. בעצם החוק הזה מביא מצב הקיים היום דה-פקטו והופך אותו דה-יורה, וכך צריך להיות במדינה מתוקנת, שבה רוצים שהדברים יתנהלו על-פי חוק. כשיש דבר שמתקיים מדי יום ביומו ונהוג כבר שנים, אינני רואה שום סיבה שמישהו יימנע מלהפוך אותו לחוק ולתת לו את הלגיטימציה החוקית הנדרשת.

אבל, מאחר שהסוגיה שאנחנו עוסקים בה היא סוגיה של ערביי יהודה ושומרון ורצועת-עזה, עליתי כדי לומר לשרת העבודה והרווחה שתי נקודות.

היום אושר בוועדת הכספים סכום מסוים לפי החלטת הממשלה, על מנת ליצור מקומות עבודה ברצועת-עזה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מאיר שטרית (הליכוד):

דובר, כפי שהממשלה פרסמה, אם הסכום נכון, על 30 מיליון שקל כדי ליצור 20,000 מקומות עבודה לחודשיים. אמרתי בוועדה, ואני רוצה לומר פה במליאה, שלהערכתי הממשלה בעניין הזה פשוט לא רצינית. איך אפשר לתת פתרונות עבודה לחודשיים? המשמעות היא שאתה נותן עבודות דחק לחודשיים, שלא יוצא מהן שום דבר. אם רוצים באמת לתת תשובות לעבודה לערבים תושבי רצועת-עזה, ואני בעד לתת להם פתרונות עבודה, ובעד שיעבדו ברצועת-עזה, כדי שיימנע הצורך שלהם לנסוע לישראל, עם כל הבעיות המתלוות לכך – צריך תוכנית יסודית, רצינית, שנותנת תשובה ארוכת טווח ליצירת מקומות עבודה. כי כסף לחודשיים לא יפתור שום דבר. בעוד חודשיים, אם הממשלה תרצה להמשיך במעשה הזה, היא תצטרך לבוא שוב ולבקש כסף נוסף.

למה לא לאחוז את השור בקרניו ובאמת ליצור שם מפעלי תעשייה, שייצרו גם מוצרים שאפשר למכור אותם בשוק? כך יהיו מקומות עבודה לערבים תושבי רצועת-עזה בעזה. אני חושב שצריך לעשות זאת, בעיקר כשמדברים על תעסוקה. ברור שאם יוצרים עבודה במקומות האלה, יימנע הקונפליקט שמתחייב מהבאתם לארץ לעבודה, מצד אחד, או הקונפליקט ההפוך, של יצירת מצוקה קשה מאוד של רעב באותו אזור ושל פצצה פוליטית-חברתית באותו מקום.

הדבר השני – זה לפלשתינים. אני מוכרח לומר, גברתי השרה, שאני פשוט לא מבין ולא מסוגל להבין את הפלשתינים ברצועת-עזה. מה אתם רוצים? יש לכם הממשלה שנראית לי הנוחה ביותר בעולם כדי להגיע אתה לפשרה, להבנה, להסכמה, לווייתורים ולאוטונומיה. הממשלה הזאת הולכת לקאנוסה, העיקר להגיע להסכם. והפלשתינים ממשיכים כמו ידיהם בעצם לחתור תחת עצמם. הם "פספסו" פעם אחת את הסכמי האוטונומיה שהוצעו להם על-ידי מנחם בגין ב-1980. היתה להם הזדמנות אז להגיע להסכם אוטונומיה. אילו הם היו אז חכמים מספיק להגיע להסכם, אפילו זה לא כל מה שהם רוצים, היום היינו כבר חמש שנים אחרי תום הדיונים על הסדר הקבע בשטחי יהודה, שומרון ורצועת-עזה. את זה הם "פספסו", ומכוונים אצבע מאשימה כלפי ישראל. עכשיו פעם שנייה, יש להם הרי הזדמנות. הממשלה הזאת הציעה להם להתחיל אוטונומיה. ראש הממשלה אמר אתמול, שהוא מוכן לעשות אוטונומיה בעזה תחילה.

הם צריכים להודות בדבר אחד, שאי-אפשר גם להסתיר אותו: רמת החיים של תושבי רצועת-עזה ושל ערביי יהודה ושומרון עלתה פי כמה וכמה מאז הם נמצאים תחת שלטון ישראלי. גם אם אתה לוקח היום את תושבי רפיח, אלה שכבר היו בשלטון ישראלי והועברו למצרים, ומשווה את רמת החיים שלהם לזו של מי שגרים היום ברצועת-עזה, עם כל הקשיים, עדיין הפער הוא גדול מאוד לטובת אלה שגרים תחת שלטון ישראלי. לכן, גם מזה אסור להתעלם. והושגו הישגים בתחום הזה במשך כל השנים האלה שהם נמצאים תחת שלטון ישראלי.

הבעיה היא להגיע להסדר, שבו גם הפלשתינים יבינו שזה לא הכול או לא כלום. מזה לא יצא להם שום דבר. יצא להם רק לא כלום. הבעיה היא להגיע לכך, שהם צריכים להבין שעליהם לכבד חוק וסדר לפני שבאים לתבוע זכויות. אם יכבדו חוק וסדר, אם לא ידקרו, אם לא יפעילו אלימות וטרור – אז לא היינו מגיעים הלום, למצב של סגר ושל השארתם כלואים בתוך עצמם.

אם הפלשתינים רוצים להתקדם בכיוון הזה של יצירת תנאי מחיה נורמליים, של ניהול עצמי של חייהם, של אוטונומיה, לדעתי, הכפפה מונחת במגרש של הפלשתינים. זה שהם לא מרימים אותה, שלא יבואו לבכות מחר ולהגיד: מסדרים אותנו, והממשלות קשוחות כלפינו. הם בלבד אשמים בכך, והם צריכים לתת את הדין בפני ההיסטוריה, שהם אינם מרימים את הכפפה מהמגרש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרית. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת בנימין בגין, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה, כנסת נכבדה, חברי הכנסת, היום בבוקר בוועדת הכנסת דנו בהעברת 106 מיליון שקל – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לא לצטט מה שנאמר שם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אסור לצטט מהוועדה. תאמר ששמעת ברדיו.

היו"ר א' סלמוביץ:

אסור לצטט מוועדות, על-פי התקנון.

סילבן שלום (הליכוד):

אני חבר ועדת הכספים, דנתי בזה היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל אי-אפשר לצטט ממה שנאמר שם.

סילבן שלום (הליכוד):

לא אמרתי שאני מצטט. אמרתי שדנו. עוד לא התחלתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

רק הזהרתי אותך.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה.

הבוקר דנו בהעברת 106 מיליון שקלים.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה.

סילבן שלום (הליכוד):

זה לא ציטוט. זה היה נושא הדיון. יש לא רק פרסום של תוכנית הוועדה, יש הודעה לעיתונות של הוועדה שזה היה ומה היה.

הבוקר דנו בהעברת כספים למינהל האזרחי בעזה. אני רוצה לבוא ולומר, שחייבת להיות התייחסות לנושא הזה של תשלום של אותם תושבים ערבים של יהודה ושומרון לשלטונות ישראל. אני רוצה להסתכל על הנקודה הזאת מנקודת המבט שלי, ואני רוצה להתייחס בעיקר לחבר הכנסת טלב אלסאנע. כי אומרים שלוקחים מהם כסף, מס הכנסה, ביטוח לאומי; הם גם משלמים מע"מ על מה שהם קונים, ובסופו של דבר לא יכול להיות שייקחו מהם כל כך הרבה כסף ובעצם לא יחזירו את זה למען רווחת התושבים. קודם כול, לפי המשפט הבין-לאומי, אם גובים מהם כסף, וגם זה חקיקה לעניין של מיסוי, יש על זה פסק-דין מאוד מפורסם של שמגר – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

פסק-דין אבו-עייטה.

סילבן שלום (הליכוד):

נכון. פסק-דין אבו-עיטה של השופט שמגר, שדן בכך, ושם הוא מדבר בצורה ברורה, שאם זה אכן לרווחת הכלכלה שלהם, מותר לקחת את זה. הנימוק שלו הוא רווחתם הכלכלית.

בהצעת החוק שהוצגה בפנינו מדובר על תושבי ישראל מול עובדים זרים. האם עובד זר בכל מקום בעולם אינו משלם מס הכנסה? האם ישראלי שנוסע לארצות-הברית לעבוד אינו משלם מס הכנסה? האם ממשלת ארצות-הברית צריכה להעביר את הכסף הזה שהיא גובה כמס הכנסה מ-500,000 הישראלים שם חזרה לממשלת ישראל? האם תאילנדים שבאים לכאן ועובדים כאן ומורידים להם מס הכנסה לוקחים את הכסף הזה ומעבירים לתאילנד?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה זה שייך? עובד זר בצרפת יש לו כל הזכויות הסוציאליות.

סילבן שלום (הליכוד):

לגבי עובדים זרים, ניכוי מס הכנסה הוא על-פי חוק. הכסף הזה שמנוכה בארצות-הברית ממאות אלפי הישראלים מנוכה על-פי חוק מס הכנסה. איש לא חושב בכלל שהכסף היה צריך לחזור למדינת ישראל כדי להשקיע במדינת ישראל. אבל, ופה זה יהיה לטובתך, אני לא חושב שלא צריך להשקיע בתשתית בעזה. אני לא חושב שלא צריך להשקיע באנשים בעזה. אבל לקחת את כל הסיפור הזה ולעשות כאילו כיוון שגובים מהם מס הכנסה צריך להשקיע בחזרה – אין לזה שום אחיזה. אין לזה שום קשר למציאות, לא קשר משפטי ולא שום קשר אחר. לגבי מע"מ שמשלמים, כל מי שקונה מוצר – תיסעי ללונדון, תקני מוצר, תשלמי עליו מע"מ. זה הולך לקופת האוצר הבריטי. הם באים לכאן, קונים מוצר, משלמים מע"מ, זה הולך לקופת האוצר הישראלי. מה העניין?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה שוכח שזו אותה רשות פה וכאן?

סילבן שלום (הליכוד):

הם באו לעבוד כאן, הם לא אזרחי המדינה. אתם בעצמכם אומרים שהם לא אזרחי המדינה, אתם לא רוצים שהם יהיו אזרחי המדינה. אתם רוצים שהם יהיו עובדים זרים. אל תחזיקו את המקל בשני הקצוות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל זה אותו אוצר.

סילבן שלום (הליכוד):

אל תחזיקו את המקל בשני הקצוות. אם אתם רוצים שהם יהיו אזרחי המדינה, בסדר, הם יהיו אזרחי המדינה, ואז הם יבואו וישלמו מס הכנסה וישקיעו את הכול בעזה, כמו בתל-אביב. אבל אם הם לא אזרחי המדינה והם אזרחים זרים, לא צריך להשקיע את זה חזרה במקומות האלה. אבל, למרות זאת, מצבם הוא כזה שצריך כן להשקיע שם – וחבל ששרת העבודה והרווחה יצאה.

שאול יהלום (מפד"ל):

ביטוח לאומי זה מס?

סילבן שלום (הליכוד):

ביטוח לאומי זה ביטוח, כשמו כן הוא.

אני רוצה לדבר על דמי האבטלה, וזה קשור לעניין של ביטוח לאומי. שרת העבודה והרווחה העבירה החלטה בממשלה, שדמי האבטלה לא ישולמו לצעירים עד גיל 35 אם הם לא ילכו לעבוד בכל עבודה שתוצע להם. יכול להיות שהדבר הזה באמת ישפר את מצב התעסוקה ויגרום לאנשים מסוימים ללכת לעבוד, לא במקצוע שלהם, לא בצורה שבה הם רצו, ולעבוד באופן כזה שבו הם ישתכרו ולא יקבלו דמי אבטלה. אבל איך אפשר בו-זמנית, כשמבקשים לבטל את דמי האבטלה לאזרחי ישראל להציע מה שמציעה מרצ – חבל שאין כאן איש מחברי הסיעה – לשלם דמי אבטלה לתושבי יהודה ושומרון ועזה? איך יעלה על הדעת בכלל באותו זמן, באותו מועד, באותה עת, מצד אחד לבטל לאזרחי ישראל ומצד שני להעביר לשטחים?

שמענו אתמול את דבריו של עובד בתע"ש, באזור שקרוב אליך, חבר הכנסת מירום, עובד תע"ש מקריית-שמונה, שהיה ברשימת המפוטרים. הוא אמר: אני רוצה להיות עזתי, כי שמעתי היום שממשלת ישראל משקיעה 200 מיליון שקל בעזה; אני מבקש להיות עזתי. אני התביישתי.

אני לא אומר שלא צריך להשקיע שם, אבל האם זו חובתנו, להשקיע 4-5 מיליארדי דולר שדרושים שם? לדבר על כך שהם משלמים מס הכנסה – כמה מהם בכלל מגיעים לסף המס? גם זה סיפור בפני עצמו. מכאן לבוא ולומר שצריך להשקיע את הכספים בחזרה שם – אין לזה לא היבט משפטי, לא היבט כלכלי ולא היבט ענייני. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. אני מזמינה את חבר הכנסת בנימין בגין; איננו. חבר הכנסת סאלח טריף איננו. חבר הכנסת דוד מגן איננו.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להודיע על חילופי גברי בוועדה המיוחדת לעניין חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, מטעם סיעת העבודה, במקום חבר הכנסת אברהם בורג יכהן חבר הכנסת אלי דיין.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

ברשותך, גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להעלות כאן בקשה של ועדת הכנסת להעברת הצעת חוק מוועדה שהוחלט עליה לוועדה אחרת. הדברים הם כדלקמן:

הכנסת העבירה לוועדת הכנסת, בישיבתה ביום 11 במרס 1993, לאחר דיון מוקדם, את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – השתחררות), התשנ"ג-1992 – של חבר הכנסת יצחק לוי, לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

ועדת הכנסת ממליצה לכנסת לשנות את החלטתה ולהעביר את הצעת החוק הנ"ל לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שהיא אכן האכסניה הטבעית לטיפול בחוקי מימון מפלגות.

אבקש את אישורה של הכנסת להמלצה זו.

אני רוצה להוסיף בשולי הדברים, שחוקי מימון מפלגות, כאשר מדובר בעניין מהותי, לא בעניין כספי, נדונים בדרך כלל בוועדת החוקה, חוק ומשפט. בהתייעצות עם חבר הכנסת יצחק לוי, שברגע זה נכנס לאולם, ובהסכמת כל חברי ועדת הכנסת, אנחנו מבקשים שהכנסת תשנה את החלטתה ותעביר את הדין לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דן תיכון (הליכוד):

מה היו השיקולים?

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אנחנו לא הבנו מדוע בכלל העבירו לוועדת הכנסת תיקון לחוק מימון מפלגות. לפחות חבר הכנסת לוי ואנוכי, שאנחנו לא טירונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, זוכרים היטב שעיקר החקיקה בעניין המפלגות, לרבות מימון, כשלא מדובר בכסף אלא ברעיונות שקשורים בדרכי מימון, נדון בוועדת החוקה, חוק ומשפט מההיבט המהותי של הנושא. אנחנו לא חושבים שנכון שוועדת הכנסת תדון בנושא, וזה לא בכל יום שוועדה מוותרת על סמכויות שנותנים לה. אנחנו מציעים להעביר את הנושא לוועדת החוקה, על מנת שבאותה אכסניה שבה נדונים רוב חוקי המפלגות יידון גם העניין הזה.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להבין – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מה יהיה עכשיו – – –

דן תיכון (הליכוד):

את ממהרת לאיזה מקום?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אין לי כוח. אני מבקשת עזרה הומניטרית.

היו"ר א' סלמוביץ:

זה ייקח בדיוק דקה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

— — — לשבת במליאה הרבה שעות.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי השרה, עוד שנייה ונסיים את זה. בהכירי את חברי חבר הכנסת תיכון, אני מעריך שלא יארך הזמן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

תסביר לי בכל זאת — — —

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הוא ישגע אותך.

דן תיכון (הליכוד):

הוא למד ממישהי.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר הכנסת תיכון, אתה שואל אותי או שאתה מדבר עם השרה?

דן תיכון (הליכוד):

היא אומרת שאני אשגע אותך.

היו"ר א' סלמוביץ:

ברשותכם, מי שמנהלת פה את הישיבה זו אני, ואני לא זוכרת שנתתי לך זכות דיבור.

דן תיכון (הליכוד):

את לא זוכרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא זוכרת, כנראה לא נתתי.

חבר הכנסת מירום, בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר הכנסת תיכון, הדרך פתוחה בפניך להתנגד. אני מקווה שלא תעשו את זה. אין גם טעם להחזיר את הנושא לוועדת הכנסת, מפני שהיא קבעה את עמדתה.

חברי הכנסת, אני מבקש אישור לפנייתך של ועדת הכנסת להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מעמידה להצבעה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

הצבעה מס' 7

בעד הצעת ועדת הכנסת – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת ועדת הכנסת להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון השתחררות),
התשנ"ג-1992, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מבקש להוסיף אותי לתומכים בהצעה.

ענת מאור (מרצ):

גם אותי.

היו"ר א' סלמוביץ:

שישה בעד ההצעה. בתוספת שני קולות, של חברת הכנסת ענת מאור ושל חבר הכנסת חגי מירום,
שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעת ועדת הכנסת אושרה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

כמו-כן, גברתי היושבת-ראש, ועדת הכנסת קבעה, כי ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק
מימון מפלגות (תיקון – ועדה ציבורית), התשנ"ב-1992 – של חבר הכנסת חנן פורת. וזה בגדר
הודעה בלבד.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו ממשיכים בדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – לחבר הכנסת יוסף בא-גד.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חוזר לנושא הדיון, ואני מבטיח לקצר כאן, כי גזלתי קצת מזמנה של השרה ומזמנה של הבית.

חברי הכנסת, אין כל ספק כי החקיקה המוצעת כאן היא תוצאה של ההחלטה על הסגר ושל שינוי הגישה לעניין השטחים ויחסי השטחים עם מדינת ישראל. אני מוכרח לומר, כי הנטייה בבית הזה היא להתחלק לשני חלקים – החלק הנצי תומך בהרעה, כביכול, של תנאי העובדים מן השטחים, והחלק היוני, שצריך להתנגד לזה ולומר: למה עושים את זה לעובדים מן השטחים. ואני, שמזהה את עצמי בדרך כלל עם החלק היוני בבית הזה, אם בכלל יש דבר כזה, אני מוכרח להגיד שאני תומך בחקיקה הזו, מפני שהיא מסדירה את האופן שבו נגבים התשלומים על העסקת עובדים. אינני רואה את העניין הזה כפי שרואה אותו חבר הכנסת אורון, כאילו יש פה מס נוסף על עובד מן השטחים. אין פה מס נוסף על עובד מהשטחים, יש פה מס כחוק על עובד, בין שהוא מן השטחים ובין שהוא ממדינת ישראל.

שאל יהלום (מפד"ל):

ביטוח לאומי זה לא מס.

חגי מירום (העבודה):

אני לא מדבר עכשיו על הביטוח הלאומי. אני מדבר כרגע על היטל השוואה, שמחייב את המעביד לדווח על כל עובד שיש לו ולשלם את התשלומים בגין העסקה. אני חושב שיש בכך כמה פעמים כי טוב. ראשית, מפני שאנחנו מסדירים את העניין, כך שאם היו בו פרצות בעבר, לא יהיו בו פרצות בעתיד. אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לסעיף 10, שיש בו סעיפי עונשין. זה נכון לעשות כך, גם עונש פלילי וגם קנס פר עובד שלא דווח עליו. נכון לעשות כך, זאת חקיקה מסדירה.

שנית, אני לא מאלה החושבים שצריך תמיד, בגלל מצב הכיבוש והקושי שיש בשטחים, להעדיף את עובדי השטחים על עובדים ממדינת ישראל. אני חושב שצריך לגזור דין שווה. ואם זה ייצור מצב שעוד עובד ממדינת ישראל יהיה בתחום התעסוקה, ולא עובד מן השטחים, אני לא אזיל על זה דמעה אחת.

דבר נוסף. החוק הזה קובע מסלול ישיר וברור של העברת כספים לבריאות, לשירותים חברתיים, למימון עבודות תשתית ופעולות שוטפות בתחומי תעסוקה ורווחה בשטחים. מהבחינה הזאת, החוק הזה לא רק מסדיר את מה שקורה בין העובדים אלא גם יוצר מסלול של העברת כספים נגבים אל תוך השטחים.

זה מביא אותי לדיון בשאלת השטחים ומה קורה בהם. מדוע מדינת ישראל, שאל כאן חבר הכנסת סילבן שלום, משקיעה מיליוני שקלים, חס וחלילה, ביהודה, בשומרון ובעזה, והעובד בתע"ש בקריית-שמונה אומר: הלוואי שהייתי פלשתיני? קודם כול, שלא יקנא כל כך. אני מזמין אותו לחיות יומיים בח'אן-יונס; נדמה לי שהוא ירוץ אחר כך לקריית-שמונה ויחיה שם שנתיים וינשום אוויר פסגות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

20 שנה.

חגי מירום (העבודה):

דבר שני: בחשבון הכולל של מה שנגבה מאנשי השטחים, בין בשטחים כמיסוי ובין במדינת ישראל עבור דלקים, בלו, מכס וכן הלאה, לא כל הפדיון של מדינת ישראל בשקלים מן השטחים עובר אל תוך השטחים.

מבחינה זו החקיקה מסדירה. נכון שעדיין נשארים במצב של נחיתות בכל הקשור לכללי הביטוח הלאומי. תושב זר לא מקבל מה שמקבל תושב מקומי על-פי חוק הביטוח הלאומי. גם את זה צריך לנסות להסדיר. אבל אני רואה בחקיקה הזאת כפי שהיא חקיקה מסדירה, ואני חושב שהיא תקינה לחלוטין בנסיבות החדשות שנוצרו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתפלא שעד היום החוק הזה לא היה. כידוע, אני מהאופוזיציה, אבל כאשר הקואליציה מעלה חוקים טובים – כפי שעשיתי בשבוע שעבר, כאשר העלה שר המשפטים חוק נגד השוק האפור, תמכתי בו נגד דעת כמה מחברי, וגם היום, כשיש חוק שהוא טבעי, פשוט וברור, אני מתפלא שעד היום הוא לא היה, ולכן אני בוודאי אתמוך בו. יכול להיות שבהרכב הנוכחי של הכנסת, יש לי כאן 50%.

יש כאן מצב שאדם עובד, ומי שנהנה מהכספים הוא המעביד. המעביד חייב לנכות, להוריד ולהעביר להיטל ההשוואה. אין כל הצדקה שהמעביד ייחנה מחוסר הבהירות שיש כאן. לכן, העובד עבד – המעביד חייב לנכות ולהעביר את זה להיטל ההשוואה, כפי שנאמר בחוק.

השאלה, מה יעשו עם הכסף. אני חושב שזה דבר מאוד הומני ויפה מטעם ממשלת ישראל, שכותבת בהוראת החוק: הכספים שהצטברו מתשלומי ההשוואה שימשו בעבר ומשמשים גם כיום למטרות מימון פיתוח תשתית והוצאות שוטפות בתחומי הבריאות, התעסוקה והרווחה באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה, והחוק המוצע נועד ליתן תוקף בחקיקה גם להסדר זה.

לכן, אם עוד משתמשים בכסף לצורך התושבים, לרווחתם, זה מאוד הגון, מאוד יפה, ואני לא יודע למה יש פה מחלוקת בין היונים לבין הנצים, בה בשעה שהדבר צריך להיות מקובל על כולם.

אני רוצה להזכיר עוד משהו. אנחנו נמצאים במצב אבטלה. ביקרתי אתמול בבית-חשמונאי. יהודים שהגיעו מרוסיה לפני שלוש שנים, חלק מהם עדיין ללא עבודה, במצב של אבטלה. אנחנו חייבים קודם כול לספק עבודה לאחינו, לתושבי מדינת ישראל, לעולים החדשים, ולגביהם אין בעיה, מנכים להם ואין בעיות מבחינת היטל השוואה, כי הכול ברור. קודם נספק להם עבודה, קודם נבטיח להם את הכול. אחר כך, לגבי אלה שאינם תושבי המדינה, הזרים או הערבים, יש לנהוג כפי שנוהגים בארצות-הברית, שכאשר ישראלי עובד בארצות-הברית מנכים ממנו מס הכנסה, וגם אם למחרת הוא עוזב את ארצות-הברית – איש איננו מחזיר את זה למדינת ישראל.

אי לזאת, אתמוך בחוק, ואני אומר "יישר כוח" לממשלה, שהעלתה את הנושא. החוק צודק לכל הדעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת בא-גד. אני מזמינה את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים דיין; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי גולדשמידט; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת עמנואל זיסמן; איננו. אני מזמינה את חברת הכנסת ענת מאור. אחריה – חבר הכנסת חיים דיין, אחרי – חבר הכנסת גונן שגב, אחרי – חבר הכנסת יוסי כץ, אחרי – חבר הכנסת דן תיכון.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברי הכנסת, בדרך כלל אני מאוד מקבלת את מדיניות הרווחה והעבודה של שרת העבודה והרווחה. יש לה זכויות רבות בעבר ובהווה. אני חושבת שהפעם הצעת החוק לא מבטאת את המדיניות הכללית שלה בנושא עובדים ולא בנושא הקשרים בינינו לבין עובדי השטחים.

זה חוק שהוגש ועובד בידי הממשלה הקודמת, זה חוק שלא היה צריך להיות מונח לפנינו, כי בעצם הוא מנציח את המצב הקיים, הוא מלבין מציאות של 26 שנים, שאסור היה לנו לנהוג בה כפי שנהגנו.

יצא לי להכיר את הנושא בעבודת ה-M.A שלי, שעשיתי בהדרכתו של ד"ר מיכאל שלו, בהשוואה עם כל נושא עבודת הזרים בעולם המערבי כולו. יש כמה כללי יסוד בנושאי עובדים, שאם נפר אותם, אנחנו פוגעים באושיות הדבר. תשלומי הביטוח לאומי וזכויות סוציאליות הן זכויות של היחיד, אלה

חובות של המדינה לאזרחיה, של המעבידים לעובדיהם, שהם בסיסיים בפילוסופיה של יחסי העבודה. מי שגבה לאורך עשרות שנים את הכספים האלה מהעובדים מהשטחים וצבר אותם בקופות שלנו – קודם כול באוצר, בביטוח הלאומי, בהסתדרות, בקרן הקבלנים – ולאורך שנים לא נהנו מהם העובדים, פוגע בפילוסופיה הבסיסית הזאת. גם ככה, רק שלוש זכויות מתוך כל הזכויות של הביטוח הלאומי שלנו מוקנות לעובדי השטחים, וגם הן לא באופן מלא, והם מגיעים אליהן בתלואות.

חשבתי שכשנגיע, ממשלת העבודה והשמאל, לשלטון, נמצא דרך להסדיר את הבעיה הכאובה הזו. לא אנחנו יצרנו אותה, אם כי החוק הוא כבר מ-1969. גם את המידע לא היה אפשר להשיג. המידע היה תמיד חסוי. הזכות היא זכות של העובד, של היחיד.

בוועדת העבודה והרווחה, גברתי שרת העבודה והרווחה, היינו מאוחדים כולם, על דעת אנשי הקואליציה והאופוזיציה – כי אנחנו מצווים להגן על היחיד, על העובד ועל זכויותיו. ומה שפוגע בעובד מן השטחים, יכול לקרות אחר כך אצלנו בארץ.

הפילוסופיה השנייה היא, שהתקציב הזה הולך לממשל האזרחי. לפעמים אנחנו כבר לא מקשיבים למה שאנחנו אומרים לעצמנו, להנמקות הפנימיות. מישהו הכריח אותנו להיות כובשים של השטחים הללו? מישהו הכריח אותנו לקיים שם את המינהל ואת השלטון? ממתי הזכויות של היחיד העובד, שעבד ודאג לרווחה שלנו – וגם לרווחה שלו, היו משועבדות לשלטון?

מה שצריך לעלות לנו השלטון בשטחים – זה בגין ההחלטה הפוליטית שלנו, שאני מקווה שניסוג ממנה מהר ככל שניתן, לקיים שם את הנוכחות שלנו הפוליטית, החברתית, הכלכלית. אסור לערבב בין השניים.

לכן, כיוון שזמני עבר, אף שיש לי הרבה מה לומר בנושא, ומתוך הערכה רבה, אני מציעה, גברתי שרת העבודה והרווחה, שלא נאשר את החוק, שישבו ויעבדו אותו מחדש, כך שיענה קודם כול על זכויות היחיד של העובד והעובדת. זה ברוח החוק, זה ברוח הפילוסופיה. את כל ההסדר של עלות השלטון ועלות הרווחה והפיתוח צריך לעשות על-ידי גיוס הון בין-לאומי, על-ידי השקעות ישראליות, בגין מה שמגיע להם בהיותם תושבים – – ובשום אופן לא לערב את הפגיעה בזכויות היחיד עם קידום רווחתם שם. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים דיין; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת גוֹן שגב; איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסי כץ, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת דן תיכון.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה, כנסת נכבדה, החוק הזה הוא חוק רע, אבל אני אצביע עבורו משום שהוא הרע במיעוטו. אני מקווה שבעת הדיונים בוועדת העבודה והרווחה תהיה לנו האפשרות להגיש הסתייגויות כאלה, שתאפשרנה תיקון כמה דברים.

אני מרשה לעצמי להשתמש בקטעים מספרו של שר העבודה דאז, המנוח יוסף אלמוגי, והדברים מתאימים לעצם הימים האלה. "המדיניות של הממשלה לגבי העסקת פועלים מהשטחים גובשה – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מאיזו שנה?

יוסי כץ (העבודה):

הספר הוא מ-1980. אבל האירועים שעליהם הוא מספר הם משנות ה-70, כמובן, שעה שהוא כיהן כשר העבודה.

ומה הוא אומר? – "גיבשנו לעצמנו עקרונות ובראשם ההכרה, כי מחובתנו להבטיח תעסוקה בשטחים, הן על-ידי ייזום עבודות שם" – והוא מזכיר את העבודות שמע"צ ביצעה בהרחבה ובפיתוח של רשת הכבישים – "וכן החלטנו לפתוח לשכות תעסוקה בשטחים וכדומה. מני וגמור היה עמנו להנהיג שכר שווה ותנאים סוציאליים שווים לפועלים הערבים ולפועלים היהודים. קבענו כי השכר ישולם באמצעות לשכות התעסוקה, ישלמו כמובן את כל המסים, ושאר ההטבות הסוציאליות יירשמו על שם העובדים ויישמרו כפיקדון." ושימו לב: "בנקודה אחרונה זו" – דהיינו הנקודות הסוציאליות – "היו לי חילוקי דעות חריפים למדי עם דיין. הניכויים משכרם של עובדי השטחים עבור ההפרשות הסוציאליות הלכו והצטברו והגיעו למיליונים רבים, ועתה הם כבר מיליארדים. ועמדה השאלה, מה לעשות בכספים אלה? – דעתי היתה שיש לפתוח כרטיס אישי לכל עובד ערבי מיהודה, שומרון וחבל-עזה, ולרשום בו במדויק את כל סכומי ההפרשות הסוציאליות הנזקפות לזכותו, על-מנת שיוכל ליהנות בבוא העת מן הזכויות המגיעות לו, לרבות קצבת זיקנה. כנגד זה גרס דיין, כי אין צורך לנהל כרטיס אישי לכל עובד. הוא הציע להעביר את כספי ההפרשות הסוציאליות במרכז לידי הממשל הצבאי וליעדה לביצוע עבודות פיתוח. אני טענתי, כי אין לנו שום זכות מוסרית להשתמש בכספו של עובד בלי רשותו. מה יהיה אם ביום מן הימים נגיע לשלום והעובדים הערבים ידרשו מאתנו בדין את מילוי התנאים שעל-פיהם נוכו משכרם הניכויים השונים? האם נוכל להתכחש לתביעות צודקות אלה? אולם נימוקי לא שכנעו את גולדה ואת דיין. כיוון שעמדתי על דעתי לא היה מנוס מלהביא את העניין להצבעה בממשלה. תוצאותיה היו מפתיעות. זו היתה, כמדומני, הפעם הראשונה שגולדה ודיין נשארו במיעוט."

ובכן, את הדברים האלה הוא אמר אז. הוא אמר עוד משפט אחד: "בענף הבניין הגיע באותו זמן מספר המועסקים מהשטחים ל-65% מכלל העובדים בענף. חששתי מהעמקת התהליך שיביא להפיכת ערביי השטחים לחוטבי עצים ושואבי מים במשק היהודי. סברתי שאם לא נשים מחסום להתפתחות זו, יוכלו הערבים לשתק, אם ירצו בכך, ענפים חיוניים במשק הישראלי."

שורה אחרונה – הצעת החוק הזאת מנציחה את המצב הקיים, אבל לפחות היא נותנת לו בסיס חוקי ומשפטי. מדינה צריכה לעבוד על-פי חוק, ואסור לה לבצע פעולות במשך תקופה כל כך ארוכה בלי שיהיה להן בסיס משפטי. אבל אני מקווה שבמהלך הדיון בוועדת העבודה והרווחה נגיע להסכמה, שהזכויות הסוציאליות של פועלי השטחים תורחבנה והביטוח הלאומי ישלם להם בבוא העת עבור כל הכספים שהם הפרישו מצד אחד; ומצד שני, כל הכספים המוחזקים בקרנות עבור פיתוח וכדומה אכן יוצאו למטרות האלה, והמעקב יהיה מעקב רציני ושוטף, כדי להבטיח את פיתוח השטחים ואת מניעת האפליה, שגוררת, כמובן, תוצאות הרסניות. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי כץ. אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, קראתי את הצעת החוק, ובכלל השיגעון להגיש הצעות חוק ולעגן הכול בחקיקה – אינני יודע אם זה יאה ומתאים לשלטון דמוקרטי, כשלפתע כל חבר כנסת מגלה כאילו חורים שצריך למלא אותם בתוכן על-ידי חקיקה. ככל שאנחנו מרבים בחקיקה, אנחנו רק מסבכים את חיינו.

אבל הייתי רוצה לומר לך, שאני חוזר עכשיו מסיור באירופה, ותמיד אני נוהג לבקר בשווקים כדי להתרשם לגבי מצב התוצרת החקלאית שמיוצרת בישראל ומשווקת לארצות אירופה המערבית, שהרי אירופה המערבית היא בעצם השוק הטבעי לתוצרת החקלאית שלנו. להפתעתי הרבה גיליתי, שהעונה הזאת היתה עונה קשה ביותר, רמת המחירים ירדה והתחרות קשה. בעצם התוצרת החקלאית הישראלית מסולקת מן השווקים בשל היוקר שלה; היא איננה מסוגלת להתחרות עם ארצות חדשות, מגדלים חדשים, דוגמת מרוקו, אלג'יריה, תוניס, קפריסין, טורקיה, קולומביה וקניה. מתברר שהיתרון הגדול שהיה לחקלאות הישראלית אובד ועובר מן העולם. אני שואל את עצמי – והרי ידענו שהיתרון היחסי של החקלאות הישראלית הסתיים לפני כ-20 שנה – איך הגענו למצב שיכולנו להמשיך לייצר ולייצא במשך תקופה כה ארוכה? אכן, מסתבר שכתוצאה מקיומם של עובדים זרים, ולא רק זרים אלא עובדי השטחים, והתשלומים הנמוכים יחסית ששולמו להם, יכולנו כנראה להמשיך ולהיאבק במשך פרק זמן ארוך.

מי שמבקר באירופה רואה אותם עובדים זרים. אספר לך שבגרמניה, שיש בה בין 70 ל-80 מיליון איש, יש כ-7 מיליון זרים, שמוגדרים בצורה כזאת או אחרת. מה אני רוצה לומר לך? – צריך להחליט, עבודה עברית היא דבר חשוב.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

ישראלית.

דן תיכון (הליכוד):

עבודה עברית ישראלית היא ססמה חשובה. את זוכרת שאביך ואבי נלחמו על עבודה עברית. בעצם העלייה השנייה והעלייה השלישית קמו על בסיס עבודה ישראלית. הם נלחמו באיכרים, גירשו את הפועלים הזרים מן המושבות והשתלטו על העבודה, כשהם הפכו אותה לעבודה עברית. אבל אני בא ואומר לך שהעולם השתנה, הוא התקדם. מספרם של העובדים הזרים במערב-אירופה הולך וגדל. זה חלק מן המבנה הכלכלי של המדינה המודרנית. לכן, כל הססמאות הללו של עבודה ישראלית, עובדים זרים לא, עובדי השטחים לא, סגר כן, סגר לא, מפשירים היום 40,000, מחר 30,000, יורדים ל- 50,000 – כל המדיניות המבולבלת הזאת יוצרת חוסר בהירות. לא אופתע אם כתוצאה מחוסר המדיניות הברורה ייקלע המשק למיתון קל. נדמה לי שבענפים מסוימים, שסובלים מן הסגר, אנחנו כבר מצויים באיבו של תהליך מיתון, מה שנקרא RECESSION, והייתי אומר לך, שהמיתון הזה עשוי להיות מלווה באינפלציה נקודתית.

אני מסיים. ניקח לדוגמה את ענף הבנייה. אם אין פועלים בענף הבנייה ויש ביקוש לדירות – המשמעות ברורה, לא בונים, על כמות קבועה ומצומצמת של דירות מתחרים הרבה יותר, והמסקנה היא ברורה, המחירים עולים. אינפלציה בענף הבנייה גורמת נזק אדיר למשק המדינה, שהרי ההתחייבויות של המדינה צמודות למדד, וכל אחוז אחד של התייקרויות מגדיל לאין ערוך את היקף החובות של הממשלה.

לכן, מה שאני רוצה לומר לך הוא שהנושא חשוב, אבל כרגע התמונה שמצטיירת היא תמונה מבולבלת ולא ברורה. הממשלה צריכה להחליט על מדיניות, שיכול להיות שאני לא אקבל אותה, אבל היא צריכה להיות ידועה לכל אזרח. לא יכול להיות שמשרד התעשייה והמסחר ימליץ, אבל מיישה במשרד העבודה והרווחה יחליט שזה יותר מדי, שבמקום חמישה פועלים צריך לאשר רק עובד אחד, שייפתח ויתקיים שוק שחור באישורים, וה"ראיסים", שאת מנסה להילחם בהם, לא רק ילכו ויתחזקו, אלא גם יתעשרו יותר ויותר.

לכן אני קורא לך, כמי שאחראית אבל לא משפיעה על הכול, לומר: זו המדיניות שלנו בזה הרגע, את זאת אנחנו עושים, את זאת אנחנו לא עושים. נתווכח על כך, ננסה לשנות את דעתך, אבל לאחר מכן ידע כל אזרח במדינת ישראל שזו המדיניות. כרגע המדיניות של הממשלה בתחום הזה מבולבלת ביותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. גברתי שרת העבודה והרווחה, תגובתך בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הערות בודדות. אני רוצה לומר כאן, שהמדיניות שאני מביאה לבית היא מדיניות של ממשלת ישראל, לא מגומגמת, לא מפוקפקת, בנושאים שאני מייצגת אותם. אני חייבת לומר, כשרת העבודה והרווחה, שאני מקבלת את מלוא הגיבוי גם מראש הממשלה ומרובם המכריע של שרי הממשלה, מכל הסיעות.

שנית, צדק חבר הכנסת יוסי כץ. מאז 1970, או ב-1970, היה יכוח נוקב. בוויכוח הנוקב ההוא ניצחו גולדה מאיר ומשה דיין, זיכרונם לברכה. פנחס ספיר, יוסף אלמוגי ואחרים התנגדו משמעותית לאפשר כניסה חופשית של ערביי שטחים לתוך מדינת ישראל. מי שבא בטענות על המצב – חבל שהוא נזכר רק היום.

ואני מאשימה במצב הקיים את כולנו, גם את ההסתדרות, שלא נאבקה, דאגה ולחמה על זכויותיהם של העובדים הערבים, כי מה שעשו ועושים לערבים עושים היום גם ליהודים, ואת ממשלות ישראל, שלא עשו סדר. זה קרה מטעם מאוד פשוט, רבותי חברי הכנסת, ואמרתי זאת לא פעם אחת מעל במת הכנסת. הסכסוך המתמשך בינינו לבין הערבים הוא במידה רבה סכסוך רגשי, ולעתים יותר מאשר סכסוך גיוני; וכשזה רגש – יש שנאה, וכשהערבים הם האויבים שלנו מותר להעסיק אותם במעט שגר, בתנאים מחפירים, בכל מה שאנחנו היום מגלים בצורה הקשה והחמורה ביותר שתיארנו.

כשבאתי לכאן והבאתי את הצעת החוק אמרתי, שאיננו באים להגיש כאן שום הצעות מהפכניות. גם לי, האמינו לי, יש הרבה ביקורת לא על החוק, קודם כול על המצב; אבל גם על החוק. אבל החוק הוא החלטת ממשלת ישראל, והיא מחייבת את חברי הממשלה ואת חברי הקואליציה. אנחנו באנו לצלם מצב קיים, והצעת החוק באה משום שהיה בג"ץ. לולא היה בג"ץ, היה המצב נמשך. הסברתי בדברי, שמשום שהם אינם תושבי ישראל – ואני עדיין שייכת לאותם אנשים במפלגתי, ואני מקווה שזה כולם, שחושבים שמבחינה פוליטית איננו רוצים שתושבי שטחים יהיו תושבים ישראלים – הגבלנו את העניין רק לשלושה נושאים במוסד לביטוח לאומי.

רבותי, שום דבר לא יועיל לפתרון הבעיה, רק שלום; רק שלום. אין למדינת ישראל מיליארדים כדי להשקיע בתשתיות ובבניית תעסוקה בשטחים. אני גם לא חושבת שזה תפקידנו.

לכן זה המצב נכון להיום.

שני דברים אנחנו עושים בהצעת החוק: מצלמים מצב קיים ומלבישים לו לבוש חוקי.

דבר שני – נזרקו כאן הרבה מספרים, נאמר שלוקחים, נותנים לשטחים, במקום לקריית-שמונה. יש הרבה הסתה בדברים הללו.

בשנת 1992 היו 69,000 עובדי השטחים שבאו במאורגן לעבוד בישראל. שכר הברוטו ששולם להם על-ידי המעסיקים הישראליים היה 982 מיליון שקלים. הפרשות המעסיקים של 19% הסתכמו בסך של 198 מיליון שקל. סך הכול מיליארד ו-200 מיליון שקל קיבל מדור התשלומים לשכר לעובדי השטחים. העובדים קיבלו נטו 80% מהשכר, שזה 786 מיליון שקל. תשלומי ביטוח לאומי למוסד לביטוח לאומי, שהועברו ישירות, הסתכמו ב-8.5 מיליון שקל. לאוצר הועבר סך של 100.5 מיליון שקל.

החוק הזה בא לקבוע ולהסדיר, שמה שמקבל האוצר מהכספים ששייכים לעובדי השטחים ונגבים מהמעסיקים לרווחתם של העובדים יועבר לאותם עובדים.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני מבקשת להעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה ראשונה. אני מניחה שיהיו בוודאי תיקונים. יש כל האפשרות לעשות תיקונים בוועדת העבודה והרווחה. אני מבקשת להעביר את החוק לוועדת העבודה והרווחה, להכנתו ולהבאתו לכנסת לקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שרת העבודה והרווחה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד הצעת החוק. נא להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 14

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

14 בעד, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק היטל השוואה (תשלומים בשל העסקה), התשנ"ג–1993, עברה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה – ביום חמישי הבא, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:48.